De goude leeuw, of den asijn der wysen. Waer in ontallyke heerlyke konsten en nutte verborgentheden ontdekt worden: als de Anima uit alle metalen en mineralen te trekken; vele ongemene medicynen, shcilder-gout, brandewynen uit koorn sonder viese smaeck, uitstekend blancketsel, kostelyke gesteenten, etc., te maken / Door Goosen van Vreeswyk.

Contributors

Vreeswijck, Goossen van, 1626-approximately 1689.

Publication/Creation

Amsterdam : Johannes Janssonius van Waesberge for the author, 1675.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/rcxj83wy

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

Cabinet der Mineralien.

Vervolg der Mineralien.

Silvere Rivier ofte Konings fontein.

N VI
7/V
53189/A

ab

DE GOUDE LEEUW,

of den

Asijn der Wysen.

T'AMSTERDAM,

Gedrukt voor den Autheur,

1676.

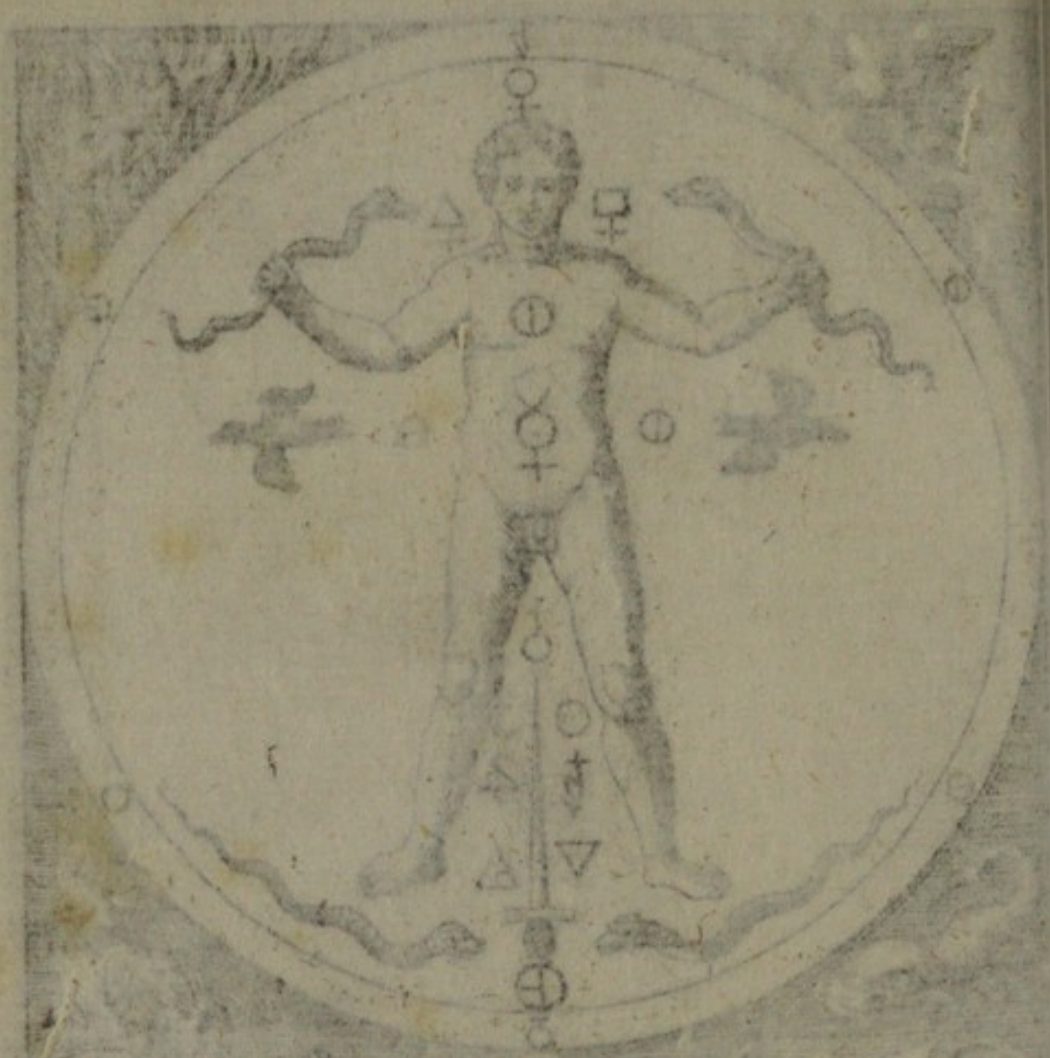

52599 (1)

DE GOUDE LEEUW,

of den

Asijn der Wysen.

Waer in ontallyke heerlyke Konsten en nutte Verborgentheden ontdekt worden: als de *Anima* uit alle Metalen en Mineralen te trekken; vele ongemeene Medicynen, Schilder-gout, Brandewynen uit Koorn sonder viese smaeck, uitstekend Blancketsel, kostelyke Gesteenten, &c. te maken.

Alles met eigen handen gewrocht, en met vele kopere Platen aen den dach gegeven,

DOOR

GOOSSEN van VREESWYK,

Berg-meester.

t' Amsterdam gedrukt voor den Autheur,

Zijn mede te bekomen by JOHANNES JANSSONIUS van WAESBERGE. 1675.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

VOOR-REDEN
tot den
LESER.

Oetgunstige Leser.

Ik wil u weder wat mede deelen van de heerlijkste Konst, of Hermetische Philosophie, welker stoffe bestaet in Wijn en Sout, waer van soo vele boekken geschreven zijn; doch eer wy dit Sout bekomen, en den Wijn drinkken die ♄ gedronkken heeft, soo moet men eerst de vier Getyden des jaers wel leeren kennen, als mede den Oosten, en den Zuiden wind.

Wanneer wy dan de Natuur willen navolgen, soo moeten wy dese voorgeseide dingen ten rechten in acht nemen, en als wy die gevonden hebben, van de vier Getyden des jaers te begrypen, de Elementen van malkander te scheiden, en de vier Winden naeuw

t' onderkennen, ſoo ſullen ons alle de boekken der Philoſophen wel klaer om verſtaen zijn.

Maer wanneer ik voorheen myne ſinnen wilde ſcherpen op de beſchrevene Proceſſen, ſoo was de Natuur voor my gants verborgen. Want ik had in de jaren van 1667 en 68 wel ſeven Ovens in 't getal binnen de Stad van Nimwegen, en arbeidde daer dach en nacht om myne kolven en glaſen in ſtukken te krijgen; doch bequam niets dan aſch en drek; en nu kan ik veel beter werkkingen doen ſonder ovens of glaſen, als ook uit allerhande ſlag van Materien, gelijk ⦶, ⊖, ⊕, ⊕, ⊡, ⚲, ♀, ✳, ∞, ♁, ⚹, ♆, ☉, ☽, ♀, ♂, ♃, ♄, ☿, en voorts van alle de Mineralen in 't gemeen, die ik onderſocht, en de waerheit daer niet in gevonden heb, op wat wijſe ik die ook mogt aengrijpen; gelijk met te diſtilleren, te calcineren, en te ſublimeren, 't welk anders niet is dan tijt en geld te verquiſten. Daer na maekte ik de lucht te vangen, met ſout te trekken

op

op glasen tafels, en door loode pijppen den dauw des Hemels te versamelen, en de Elementen te scheiden, met het sout daer uit te trekken, om wat goets daer uit te krijgen; doch dat heeft my al weder gemist. Maer wanneer ik de Natuur navolgende boven haer niet wilde werkken, soo heeft Godt Almachtig my eens het geluk gegeven van een sout te bekomen uit de Metalen. Dit sout was soo schoon en wit als swanen veeren, en soo soet van reuk gelijk roosen, en op de tong van smaek gelijk honig, in 't △ soo licht om smelten als wasch. Dit selfde sout heb ik noch eens bekomen uit ♄, de eerste wortel der Metalen, werkkende op de lucht, en ik verkreeg niet dan lucht, daer geen ander lichaem aen vast was. Dus laet ons de lucht nemen, welke Godt voor ons gecoaguleert heeft. Dit zijn de Metalen; en wat daer van koomt, dat sal ons genoeg wesen. Hierenboven sullen noch alle de Vegetabilien door het △ gedistilleert zijn: want de Natuur heeft al-

les gedistilleert van der aerden tot in de toppen der boomen; waer wy de gecoaguleerde lucht bekomen, en die dan weder by de aerde vervoegen daer sy van gekomen is. Dit zijn nu de gecalcineerde Metalen, onder de welke geen bequamer is als onse ♄, die sich met den Wijnstok vereenigt, waer onder soo grooten liefde gedragen word, als tusschen ♄, en den ouden ☿.

Hierom is 't dat ik moet seggen, dat de Wijn het kind is der Sou, en ♄, ofde oude ♄, het kind der Aerden: en dese ♄ word voor de Vrouw gestelt, om dat hy, gelijk de Planeet van Luna, is vochtig en koud; de Wijn is warm en droog, en word onder de Planeet van Sol gerekent. Wilt iemand hier tegen strijden, ik laet hem dat doen. Doch naderhand sal ik hier breeder van handelen, wanneer ik leeren sal de Anima uit de Metalen te trekken, door een gemeen ▽, met een slecht koken in een aerde pot, op soet △, in korten tijt: want die noch dese handeling niet heeft, doet even

ge-

lijk ik gedaen heb, en geeft al leergeld aen de Natuur.

De handeling alleen is meer dan de halve Konst van het werk, of schoon men de rechte Materie al heeft. Het is my gebeurt, dat ik uit gunst aen iemand de kennis van dit werk mede-deelen wilde; doch my wierd geantwoord, dat sy al veel in d' Alchymie gedaen hadden, en wel wisten hoedanig sy sich in dese Konst moesten schikken; maer sy kenden noch den Wijn, noch mede den ☧, en het slechte loot niet. Dierhalven wil ik alle de Vrienden van dese Konst raden, noit iets aen een rijkker te geven; want selden sal men daer eenigen dank van hebben.

Om weder te keeren tot de Natuurlijke dingen; wanneer de Wijn noch in de Druifen niet uitgeperscht is, soo heeft die noch hare rouwe kleederen aen: maer als die van de rankken afgesneden en uitgeperscht is, soo bekoomt de Wijn eenen anderen aert, van reuk en van smaek. Daer na word die in vaten of tonnen gedaen, en

krijgt daer na in de fermentatie een andere Natuur, dewijl daer dan een scheiding koomt van lichaem en geest; want de Wijn-steen is het lichaem van de Wijn.

Dit sou de Natuur uit sich selfs niet hebben konnen scheiden, indien de Boeren de Natuur niet hadden geholpen: daerom mag een Boer in dat werk wel voor een Philosooph gehouden worden, daer sy de Natuur beter volgen als wy: want sy doen eerst haer werk, en laten dan voorts de Natuur van haer selven werkken. Maer wy werkken als dwasen sonder verstand, met soo veele ovens, glasen, en instrumenten; daer het alle slechs vonden zijn tegen de Natuur.

Indien wy dan de Natuur willen volgen, soo laet ons niet anders doen dan de Natuur. Dus siet men dat allerhande vruchten voortkomen, door een extractie van de boomen en andere kruiden uit de aerde. Van dit distilleren spreekt Basilius seer heerlijk in sijne Verkla-

klaring over de 12 *Sleutels, pag.* 202. Dat de regte oplossinge der drie aenvangende dingen door haerselven geschiet sonder eenig distilleren, of eenige Ovens; *waer van in die plaets genoeg is te lesen.*

Ik schrijf dit niet als of ik het gedroomt had; maer door dien my soodanigen sout is bekent, 't welk ik in een aerden pot op korten tijt heb gemaekt; en dit neemt sijnen aenvank uit den ♄, *die met recht wel het sout der Metalen genoemt mag worden. Ik heb dit selfs uit de twee heerlijkste Rijkken, als der Mineralen, en Vegetabilien gemaekt, namelijk uit den Wijn en het Loot: doch dit moet geen gemeene* ♄, *maer door de Konst soodanig bereid zijn; waer van andere Philosophen mede schrijven; als* Paracelsus, Bernardus, Cosmopolite, *en andere.*

Basilius *schrijft in sijne wederhalingen van den grooten steen der Wijsen, dat door den gemeenen* ☧ *geextraheert wordden* Asoth Philosophorum, *als ook het Sout der Wijsen, met meer diergelijkke*

ijkke benamingen. Hier uit is genoeg te sien, wat in onse ☼, en ♄, voor krachten zijn. Ik schrijf dit niet uit Basilius, *maer heb selfs het gesien, dat inden ☼, en ♄, was de over een-komste van de Natuur; doch niet in de gemeene ♄.*

Soo wie in dese Konst dan wilt werken, die moet eerst leeren de Elementen scheiden; niet door het geweld van 't △, maer door de Natuur in haer selven: gelijk Sout door Sout, water door water, en anders niet. De lichamen van de Metalen zijn sout, die moeten door Metalen tot sout gemaekt worden.

D' onsienlijke lucht word siende gemaekt door de vruchten des Lands, welkke vruchten de lucht moet bereiden, in de fermentatie door d' onsienelijke lucht voort-gebragt; 't welk het gantsche fondament is in dese Konst. Soo is ook de fermentatie de Meester, die de Solutie te wege brengt, om het reine van het onreine te scheiden; want daer is anders geen ware voortplanting.

Dese

Dese Konst word niet anders geleert, dan door de Natuur, en met de Natuur, waer mede alles word uitgewrocht. Hierom heeft Hermes dese Konst in soo hooge eeren gehouden, gelijk sy noch by alle oprechte Laboranten in eeren is, en voor de heerlijkste Philosophie word geacht; om dat alles in de selvige met de Natuur word gewrocht, die haer begin heeft met ∇, en Δ; en dit is de eerste werkking geweest van de Natuur, of door de Natuur, of in de Natuur, waer van in de Heilige Schrift genoeg is te lesen.

Daerom sockt het Δ, dat Godt gemackt heeft, en het ∇, daer mede het gecoaguleert zy, en dat ∇, en Δ, is het sout, 't welk ik soo dikwils met den naem van Wijn en Loot heb genoemt, te weten de onse, waer uit men sulken sout maekt. Ik bid als een Vriend, alle de gene die dit sullen lesen, my ten besten te houden, dat ik hier soo menigmael van desen Wijn en Metalen spreek; want ik doe dat om de gene die niet

geloo-

gelooven, dat ♄ water sou drinkken, als mede Wijn. De handeling van desen drank te maken is altijt in 't verborgen gehouden voor den gemeenen man: daerom schrijf ik niet verder, dan van de Mineralen en den Wijn, gelijk gy in de volgende rymen kond sien.

Aenschouwt my nu recht,
☉, ♄, ☽,
Kent dat ik ben slecht,
☥, ♄, ♁,
Neemt van my het goed,
♀, ♄, ♂,
Trekt uit ons het bloed,
♃, ☥, ☿,
Onser lichamen al,
☉, ☽, ♀, ♂, ♃, ♄, ☿, ☍, ☌, ☐,
Dus ♄ erven sal:
Dan word recht bekent,
Saturnus doot ent.
☉, ♄, ☽.
♁, ☥, ♎.

Soo sal ik dan mijne reden met Saturnus besluiten, dien ik eens gesien he

e verscheide kleederen; en op sijn hooft had hy een groenen hoed; en om dien hoet was een roode koorde; en hy had eenen grijsen baerd, met roode voeten: en dese quam by my in de winter. Met sijnen eenen voet stont hy in het water des Hemels, en met sijnen anderen voet op het groene Land.

Indien de huidensdaegsche Alchymisten dese Materie wel kenden, sy souden dan genoegsaem het Sout bekomen, om den Groenen Steen van Basilius *te maken: dierhalven seg ik noch, dat in ♁, en in de ☒, alles wat wy soekken verborgen is: doch dese moeten van te voren daer toe bereid zijn, eer men dat Sout van onsen ♄, en onsen ☒, bekoomt: nochtans is de gemeene ♁, en de gemeene ☒, het eerste dat wy gebruiken in dese Konst. Hierom heb ik dit geschreven, op dat alle Vrienden my de schuld niet souden geven, wanneer sy uit ♄, en ☒, sulken Sout niet konnen maken; gelijk ik voren verhaelt heb, en in het toekomende noch meer sal verhandelen.*

Die

Die een goet Meester wil zijn, moet anders niet weten dan de Materie; en daerom heeft my ook goet gedacht van de handelingen niet te schrijven, 't welk my de Vrienden gelieven ten goeden te houden, en den ouden ♄ noit vergeten.

Die werkken wil, moet onderscheid maken tusschen den Somer en den Winter; droogte en vochtigheit; wijn en water; kouwde en hitte; Asijn en Wijn; Wijnsteen en sout; water en aerde; sout onder en boven de aerde; het Sout der Zee; en des Hemels; tusschen den dauw, en den regen; het water der Revieren, en regen-water; snee en hagel; ys en sout; ♄, en ♁; Vitriool, en Salpeter; ☉ en ☽; ♃, ♀, ♂, ☿, en diergelijken; soo kan men een gelukkig einde verwachten. Vaer wel.

DE GOUDE LEEUW,

Of den AZYN der WYZEN.

IN den beginne, als Godt de Heere door sijn Woord Hemel en Aerde geschapen heeft, sweefde de Geest des Heeren op het water; maer na dat de wateren gedeelt waren, soo is het Drooge geworden, op dat de Aerde vruchten mogt dragen na haren aert, door den Geest Godts bekrachtigt, die te voren op 't water sweefde, en alles wassen doet. Dese groejende kracht word toegeschreven aen onsen Vitriool, of *Acetum der Wysen*; en dese is niet anders dan de groenigheit der Aerden, die wy dagelijks met onse oogen konnen sien, en die van de menschen genoten word, tot onderhout van ons lighaem, waer voor wy alle dagen Godt Almachtig moeten dankken, soo lang Hemel en Aerde staen.

Hier is aen te merkken, dat Godt in den

aenvank alles gemaekt heeft uit ∇, gelijk de woorden van de Heylige Schrift klaer schijnen te betuygen. Daer na heeft Godt de Wateren van de Aerde gescheiden, op dat de Aerde sou vruchten voortbrengen. Maer soo lang de Aerde met water bedekt was, had de duisternis noch d' overhand, om alles in te slokken; soo dat de groente der Aerden slechs swart en stinkend was voor de natuur.

Als dan Godt het licht had gemaekt, en de duisternis verdreven, soo quam de Gerechtigheit voort, met witte kleederen behangen, die ons te kennen geeft, waer de groente verborgen is, in het ingewand van dese witte Aerde: sonder welke groente, op Aerden niets wassen kan. Indien wy geenen Winter kregen, soo sou alles vergaen, en tot niet worden: want de Winter is een meester van de groene natuur, om die te vernieuwen, en weder tot groote krachten te brengen. Dese word dan de Vitriool der Wijsen, of het Sout des Hemels genoemt, waer van soo vele treffelijke boekken geschreven zijn: want als men desen Vitriool niet kan wit maken, soo sal men dien ook noit groen en noit rood worden doen.

De Winter en de Sneeuw zijn de witte kleederen, waer mede de Aerde bedekt word. Soo gy nu verstaet wat ik hier schrijf, soo sul

sult gy de Sneeuw van *Basilius* in sijn tweede sleutel seer lichtelijk kennen, daer van ik op een ander tijt noch breeder sal handelen. Maer om nu tot mijn voornemen te komen, soo seg ik; dat in de Wijn, in den Asijn, en in de Kalk zijn volle deugden: daerom heeft *Paracelsus* geschreven, dat in den *Waterman*, en in den *Steenbok*, de beste tijt was om te werkken. Waer is 'er beter water, als Wijn, en schoonder Kalk, als van de Metalen, ♄, ♁? De Wijn, en alle vruchten die boven de Aerde wassen, zijn die niet een gecoaguleerde lucht, door de *vogelen van Hermes* te verstaen, die op alle plaetsen is? Doch in het druiven-sap is de lucht met een ander kleed omhangen, als in de andere vruchten van koorn of granen.

Laten wy eens in ons selven gaen, en naeuw ondersoekken wat de Wijn is, en wy sullen die bevinden niet anders te zijn als een gecoaguleerde lucht, die gedisteleert word door de Aerde tot boven in de Wijnrankken, waer de koude die dik maekt tot druiven. Hier seg ik, dat de lucht is het leven van alle dingen, gelijck die ook in de Wijn gecoaguleert is.

Hoe wonderbaerlijck is de natuur des Wijns? wanneer die van de mensch word gedronkken, soo verandert sy in bloed: en koomt de Wijn by de Metalen, soo vereenigt

ſy ſich met de Metalen, en Mineralen. Geen menſch ſal dit in ſijn hooft krijgen, voor wien de natuur noch verborgen is: want het gene den Wijn heeft doen waſſen, dat ſelfde heeft de Metalen ook voortgebragt, door een en de ſelfde moeder; waer van in de verhandeling van het *Tartarum* geſproken ſal worden.

Indien iemand de *Anima* der Metalen wilt uit-trekken, en die van haer lichaem affcheiden, die moet de Metalen, Mineralen, en Souten eerſt daer toe prepareren; waer van de handgrepen altijt zijn verborgen gehouden van de Oude Wijſen. Hierom is het ſeer ſwaer tot de rechte volkomentheit van 't eerſte werk te geraken, van de natuur recht te leeren kennen: doch met vlijt, lijdſaemheit kruis en verdriet word alles overwonnen ♁, ♄.

Nu ſouden eenige mogen ſeggen, waeron ik alle deſe goddelijke dingen, door den dru gemeen makende, aen al de Wereld die w openbaren, en de ſelvige niet voor mijn ſe ven behouden, om alleen eigene nuttighe daer uit te trekken? Ik antwoorde, dat zucht om Godt te verheerlijken, en de lief tot mijnen Naeſten, om vele vrienden v deſe heerlijke konſt een weinig te dienen, n daer toe verplicht hebben. Doch Godt he

my noch een andere *Anima* der Metalen gegeven, die soo soet is als suikker, van buiten soo wit als sneeuw, maer inwendig soo rood als bloed: van dese sal ik op een ander tijt handelen.

Uit de Metalen alleen kan men niets doen. Want of men schoon de *Anima* van 't ☉, en van 't ☽ had, en dat men die op ♀, ♃, ♄, overdragen wilde, soo sou men toch niets meer bekomen in ☉, of ☽, dan de *Anima* geweest was: ja men sou naeuwlijks soo veel wederom krijgen.

Maer by aldien men het Sout had der Wijsen, en dan de *Anima* van 't ☉, of ☽, daer in konde saeien, soo geloof ik dat men een goet werk sou bekomen, waer aen nu getwijffelt word. Want de Vitriool is de eerste wortel van alle dingen, die uit de Aerde voort-komen; doch niet de gemeene Vitriool, waer in ik een gants jaer sonder ophouden gewrocht heb: soo dat my seer wel bekent is wat in de Vitriool verborgen zy; en dat is anders niet dan de medicine voor den mensch; en niet voor de Metalen; dieshalven kan uit de gemeene Vitriool soodanige tinctuur niet gevonden worden.

In 't jaer 1670, op den 17 Juny was ik in 's Gravenhage, ten huise van den Heer *Doctor Helvetius*, die my het goud toonde dat in

sijn huis was getingeert van ♄, door een seer kleine quantiteit van tinctuur, na hy my seide, ontrent de grootte van een half koorn-graen, of noch wat minder, waer door twee loot ♄, tot goud is gemaekt. Van het selfde ☉, is noch tweemael op ☽ geset, en het heeft alles oock noch in goud getingeert. Dit was geschied in 't byzijn van verscheide geloofwaerdige persoonen; en het goud is soo schoon als het oit uit der aerden kan komen. Het selfde heb ik in mijne handen gehad. En als ik hem vraegde, wat voor een man het geweest was, die hem dat poeder gegeven had: soo heeft hy my geseit, dat het een Boer uit Waterland was, als een Menniſt gekleed: waerom de Heer *Helvetius* hem had gevraegt, van wat Religie hy mocht zijn? en de Boer had geantwoord: Gereformeert. Dese man had tweemael aen 't huis van den Heer *Helvetius* geweest. Het goud was in een lank staefje gegoten, met verwondering aen te schouwen van wegen sijne schoonheit.

In 't selfde jaer, op den 29 October, was ik tot Aken, en heb daer dese navolgende Historie hooren verhalen van *Mr. Guilliaem* munt-meester en goud-smid in de selfde Stad wanneer wy t' saem saten in de herberg van de Borger-leuif, aen de merkt, met een seer groot geselschap. Hy seide: In 't jaer 1655 hel

heb ik seker man aen mijn huis gesien, *Mr. Snyders*, die nevens sijn vrouw met seer weinig laken gekleed waren, soo dat ik te dier tijt hem niet veel achtte: ook had ik toen weinig gelegentheit om met hem te spreken, vermits eenige vrienden aen mijn huys my waren komen besoekken, waerom *Snyders* sijn afscheid van my nam, en ik dacht naderhand niet meer aen hem. Maer 12 jaren daer na, quam hy weder aen 't huis daer ik noch woon. Dit was op een morgen vroeg; en als hy my groete, gelijck ik hem wederom, soo besagh ik hem, en hy wierd my bekent; waer door ik hem vraegde, of hy niet *Mr. Snyders* was? en hy seide; ja ik ben de man selver. Hier op toonde hy my een rink, en seide, dat ik dien sou proberen wat hy was. Dus heb ik dien op een aembeeld geslagen, en hy is in stukken gebroken; daerom seide ik, hy is noch broos. *Snyders* vraegde of ik dat wel fijn konde krijgen? en ik seide, waerom niet? *Snyders* seide dan dat ik mijn besten sou doen, indien ik sulks verstont: en ik nam den rink, deed dien in een degel, en sette hem in 't △; en soo haest als dat goud gesmolten was, nam ik klein gepulveriseerden ♄, en wierp dien daer op, om 't ☉ fijn te maken: maer als den ♄ daer op quam, heeft het den ♄ opgevreten; 't welck geen ☉ sijn leven doet, maer

de ♄ is meester over 't ☉ en andere Metalen.
Als ik nu sag dat mijn ♄ verteert was, en dat
het ☉ bleef als te vooren, soo sprak ik tegen
Snyders: Wat duivel is dat voor een Metael,
dat den ♄ verteert? Hy seide, doet uw besten
dat gy het fijn krijgt. Soo nam ik ☽ en ♃ te
gelijk, en bragt dat op het ☉, en soo heb ik
het selfde fijn gekregen met groote moeiten;
en het was het schoonste Goud van de Wee-
reld, soo dat ik noit beter in mijn hand heb
gehad. Als nu onsen arbeid volbragt was,
soo vraegde hy, of wy niet een dronk t'sa-
men mogten doen? Ik seide ja; en wy gin-
gen in de Borger-leuif, en dronkken en spra-
ken met malkander; en hy sei al lacchende
tot my, of ik noch wel lust hebben sou om te
blasen? Ik seide ja, als 't mijn Heer gelieft.
Hy seide: tegens morgen sal ik vroeg komen;
gelijk hy ook deed; want hy quam kloppen
eer de deur open was, en ik liet hem in. Toen
vraegde hy, of wy wilden beginnen? Ik sei-
de ja, en maekte het △ aen, en nam een degel,
en stelde die in 't vyer. Hy vraegde, of ik
geen Lood had, dat suiver was, sonder met
eenig ander Metael vermengt? Ik seide ja, en
nam dun Lood. Hy belaste my daer van 28
loot te wegen, en dat te smelten. Als het
gesmolten was, nam ik noch een half loot
rood ♀, en wierd dat in het gesmolten Lood,
het

het latende t'saem door een smelten. Toen taste hy in sijn sak, en kreeg verscheide Papierkens daer uit, en nam het kleinste van alle, en gaf my dat, seggende, dat ik het sou wegen, daer moesten 4 greynen zijn; en als ik het op de schale had, woeg het 3½ greinen. Hy seide, dat gaet buiten mijn gissing, en bedacht sich een weinigh. Daer op deed hy my wat wasch krijgen, om het poeder daer in te doen, en in het gesmolten Lood te werpen, daer ♀ onder was. En soo haest als het poeder daer op quam, soo wrogt het op dat Lood; en als het wat gestaen had, wierdt de materie graeuw. Doen seide hy, dat ik het uit soude gieten, en ik dat wegende, soo was het 2 loot lichter geworden, en het was broos gelijk glas. Hier op nam ik een schoonen Degel. deed alles weder daer in, en stelde het in't △, en liet het al lang daer in staen. Daer na goot ik het weder uit in de ingeut, en woeg het wederom, en bevondt dat noch 1½ lichter, geel als geel ♀, maer noch al broos. Ik nam dan weder eenen anderen Degel, en sette dat in't vyer, en blaesde toen seer sterk aen, hem seggende, ik wil alles ten schoornsteen uit blasen, dat daer niets sal in blijven. *Snyders* seide, kond gy dat doen, soo zijt gy een braef man, laet sien wat gy maken kond. Ik blies lustig aen, dat het zweet my

van 't aensicht afdreef; en *Snyders* seide vorder gants niet, maer lachte in sijn selven. Hy liet ons den wijn halen, en wy dronkken t'saem. *Snyders* bleef altijt op sijn plaets daer hy sat, wat van my af daer ik besig was, soo dat hy met sijne handen daer niet ontrent is geweest, om iets daer in te brengen. Als het nu soo wat in't vyer gestaen had, goot ik het uit, en woeg het wederom, en vond het noch een loot lichter. Dit uitgieten en smelten geschiedde tot 6 mael, maer yder reis minder in 't verliesen, doch al schoonder van glansch als te voren. Ik kon op dien dach daer niet af komen, doch 's ander daegs quaem hy weder aen mijn huis, op dat ik het sijn maekte; en dat goud was dien nacht in mijn huis, soo dat'er niet anders by gekomen kan zijn, dan ik selfs gedaen heb. Als *Snyders* dan weder aen mijn huis was gekomen, nam ick dat ☉ en maekte het sijn, soo als het schoonste ducaten-gouc zijn mag, en het was in alle sijne proeven bestendig, swaer in gewicht 15 loot, dat ik hem leverde, en hy nam het met sich. Hy seide tegens my, ik sal wat gaen eten, dan koom il wederom, mijne herberg is in de Kolder straet, in den Heiligen Geest. Ik ging toe ook wat eten, en wachtte wel 2 uuren, wan neer ik mijn knecht na de herberg liet gaen om na hem te vragen; en de waerd seide, da

my was vertrokken: want soo haest als hy in 't huis quam, had hy sijn gelag betaelt, was te paerde geseten, en ter poort uit gereden. Als mijn knecht my dit bescheid bragt, soo was ik bedroeft van sijne woorden niet beter in acht genomen te hebben. Wanneer dit nu onder 't volk quam, deden de Borgemeesters my ontbieden, en op het Stadthuis halen; en sy vraegden my, of ik ook van dat ☉ noch had? ik seide ja, en gaf haer twee kleine brokjes die in 't uitgieten aen de degelen waren blijven hangen. Dese gaf ik aen de Borgemeester *Wylder*, en aen de Borgemeester *Mou*, en eenige andere die noch alle in 't leven zijn, en dat ☉ noch hebben. De Heeren seiden, waerom ik die konst van hem niet geleert had? Ik seide, mijne Heeren, eerst had de man dat moeten willen doen. Sy seiden, had gy ons dat bekent gemaekt, wy souden daer toe hem wel bewogen hebben, en so lieten sy my gaen. Als ik t' huis was gekomen, sag ik de oude kroesen met bedroefde oogen aen; daer na nam ik die, en stamptese, en waschte den drek daer af; en 't gene ik toen over had nam ik in een degel, en smolt het tot een masse, en als het gesmolten was, goot ik het uit in de geut. Doen nam ik een schoonen degel, en smolt het ten tweede malen, en maekte het fijn. Ik wilde het ☉ sijnder maken door den ♄; maer

als

als de ♁ daer op quam, soo is het schoonder geworden, en noch veel swaerder als te voren. Toen ik dit sag, stont ik bedroeft van herten, seggende, mijn Godt, wat is dit voor goud; diergelijkken heb ik mijn leven niet gesien; dit goud is schoonder als dat uit der aerden koomt; en ik bequam aen goud voor 18 rijksdaelders uit de oude kroesen of degelen daer in ik dat ☉ had gemaekt voor de Heer *Snyders*, van sijn poeder dat niet meerder dan 3½ greinen was. Dit is de gantsche Stad door bekent. Ik kan nu wel denkken, indien de Heer *Snyders* het gantsche gewicht van 4 greinen genomen had, dat het alles tot ☉ sou geworden zijn: maer dit heeft hy gedaen om my te quellen, met af te drijven, of te verblasen. Dit is my dusdanig gebeurt, en veel aensienlijke lieden hebben dat ☉ in mijn huis komen sien.

Laet ons nu weder keeren tot onsen aengevangenen arbeid, te weten van den Wijn en de Metalen, die sullen misschien ons weleeren, waer wy dat Sout, en het water de Wijsen sullen moeten soekken. Niet dat ik wil seggen, dat de Wijn het water soude zijn dat zy verre; maer door den ☿ word het ▽ de Wijsen gemaekt. De Mineralen en Metalen zijn na het beeld der Aerden geformeert, daer

om hebben de mineralen niets meer dan de aerde, en hare natuur kan geene vruchten voortbrengen, soo lang als sy niet met het △ vermengt worden, dat uit de natuur word voortgebragt, 't welk misschien wel mag zijn als de Sneeuw, of het Sout van *Basilius*, 't gene ik ook dikwils in het *Tartarum* heb aengeteekent, dat uit den ouden ♄ voort koomt; en dit is het rechte ▽, waer van soo vele geschreven is.

De gemeene Aerde in den beginne, is uit het water voortgebragt, gelijk men voor aen in 't Boek *Genesis* leest; welke aerde sonder water geen vrucht geven kan: want het water is hare Moeder, die de aerde in haren buik heeft gedragen, en noch dagelijcks aen de aerde hare borsten geeft, dat den dauw of den regen des Hemels is. Dese komen voort uit de kracht des Hemels op der Aerden, 't welk de Fontein is, daer de Graef *Bernardus* van schrijft. Dese Fontein is niet den gemeenen Asijn, waer van wy gewaerschouwt moeten wesen; maer sy koomt voort uit den ✠, en is haer kind; waer toe ook *Basilius*, in sijnen eersten sleutel schrijvende, ons veel aenleiding geeft.

In mijn Berg-boek, genaemt *het Cabinet der Mineralen*, heb ik geschreven van den Adelaer, Leeuw, Sterren, die het Sout der

Me-

Metalen en Mineralen beduiden, waer aen de gantsche konst hangt. Want sonder het Sout is het onmogelijck hier in wat uit te werkken.

De Wijn, als die van ons gedronkken word, verandert by den mensch in bloet; en als die met kruis is beladen, dan is hy een vriend der Metalen en Mineralen, en een quaden vriend der menschen. Dit schrijf ik niet, gelijk van hooren seggen; maer om dat hy my selfs bekent is; dewijl ik met mijnder handen arbeid dat heb uitgevonden, wanneer ik met den Wijn de *Anima* der Mineralen bekomen heb. Doch de Wijn der Metalen is anders als de gemeene Wijn, maer die moet evenwel door den Wijn gemaekt, en met gedisteleerde Asijn bewrocht worden; waer van ik op een ander plaets hier noch sal handelen.

Wanneer men de *Anima* der Metalen wilt bekomen, dan moet men eerst weten, van wat natuur de Metalen zijn, daer men de *Anima* van trekken wilt; of schoon alle de Metalen uit een selfde wortel voortkomen, te weten uit ⊖, en ♃, ☿, nochtans hebben de Metalen yder hare bysondere handeling om te bewerkken. Maer als men het Sout soekken wilt, waer van soo veel is beschreven, soo moet dat door de Metalen, en met de Metalen gemaekt worden; en met ♄, die me

krui

kruis is beladen, moet den aenvank en het einde zijn; offschoon *Basilius*, *Paracelsus*, en andere meer daer van schrijven, dat men door onvolkomene Mineralen het soekken moet.

Wat is 'er nu dan meer onvolkomen als ♄, en het ♁, en den ♂? Dese worden by de Oude Wijsen voor het ☉ gestelt, dat seer weinig kost; doch sy zijn wel seer goet: maer daer is noch een ander ☉, dat *de groene Leeuw* vord genoemt, en den ouden ☿ is, dien men met kruis overtrokken vind van sijne geboorte en. Daerom leert de natuur kennen, met den aenvank der Metalen.

En om een klein licht van de natuur derMetalen te hebben, en te weten waer uit sy gemaekt zijn in Godts eerste werk; soo kan men dat niet beter ondersoekken, als met die tot stof en asch te verbranden, soo dat 'er niets meer overblijft als eēn kalk, of doot Metael. Dan sal men bevinden, dat in dit kalk een sout overig is: waer uit men genoeg kan sien, wat den aenvank der Metalen kan wesen, nanelijck, dat sy zijn uit een soutachtigen aert: vant aen het einde van een ding kan men benerkken wat sijn oirspronk geweest is. Als sout ot een water gesmolten is, soo siet men hier it dat sijnen oirspronk water was: en soodanig zijn alle dingen van Godt door sijn Woort emaekt uit water, lucht, en vyer; gelijk

men

men genoeg by vele Schrijvers kan vinden, van de drie oirſpronkkelijke dingen deſes Weerelds; als mede van de tijden des jaers, van den Winter en den Somer, en diergelijkke, waer in ik hier niet verder wil gaen. Doch neemt wel in acht hoe de Winter en den Somer haren aenvank nemen, dan ſullen de tijden des jaers u wel bekent worden; waer aen ſeer veele is gelegen, ja meerder dan aen de materie van't Sout. Leert ook op de 4 Winden acht ſlaen, en op de 4 Elementen, ſoo ſullen alle de Boeken der Philoſophen u klaer zijn te begrijpen: en hier door ſullen wy het Goud, of Sout der Wijſen moeten ſoeken, dat ſonder deſe kennis niet ſal gevonden worden.

Als ik voor deſen mijne ſinnen ſtelde op de beſchrevene Proceſſen, en die na de letter wilde bewerken, ſoo kon ik geen licht in de natuur bekomen; maer als my de ſpreuken bekent wierden, daer de Oude Wijſen ſeggen het *Sal Metallorum*, of de *Lapis Philoſophorum* toen is my een grooter licht verſchenen. Doch hoe men tot dit Sout ſal geraken, vind men niet klaer by eenige Schrijvers te leſen: ik eve heb daer van al iets aengeweſen, als ik leer d *Anima* der Metalen te verkrijgen.

Men moet eerſt weten, wat voor een Metaels Sout men noodig heeft, om ſoo groot

werk daer van te maken; 't welk by de Ouden is verborgen gehouden. Ik nu heb een Sout uit de Metalen gemaekt, dat soo licht was als veeren, soo wit als sneeuw, soo soet als suiker, en van soo aengenamen reuk als eenige roosen ter weereld. Dit Sout smelt in het vyer soo lichtelijk als wasch, en word by ons Vitriool genoemt. Hier uit moet een ☿ en ▽ gemaekt worden: doch van desen ☿ schrijven sy niet, om dat geheel de konst daer aen is gelegen. Want soo dese ☿ niet weder geboren word, dan heeft hy geene macht. En dese wedergeboorte sal bestaen uit de vier deelen des Weerelds. De geest des Weerelds heeft het gemaekt, en daer door moet het ook gedood worden; eer het ten andermalen geboren kan zijn. Dese word van de Oude Wijsen de rechte ☿ *mundi* genoemt, die alles doet leven: waer by ik het voor dese tijt sal laten rusten.

Het is my genoeg dat ik de lucht kenne, daer uit ik mijn sout heb bekomen, dat door de Metalen gemaekt is. Waer van *Paracelsus* ook spreekt, dat het door de Metalen gemaekt moet zijn.

Wy sullen nu weder keeren tot onsen Wijn, die door de kracht des Hemels gedistilleert is. Dit is het rechte ▽, van de natuur uit de aerde om hoog getrokken, en onder de Maen gecoaguleert. Het eerst van den Hemel op,

of in de Aerde gekomen, en daer uit door den grooten Laborant der Natuur gediſtilleert tot boven in de toppen der boomen, of wijngaertrankken, waer het door de koude lucht t' ſamen ſtremmelt tot ſchoone vruchten, die van ons worden uitgeperſcht, en haer ſap in vaten gedaen, ſo bewaert wort om den geeſt der menſchen te verquikken: maer wanneer men hem met kruis of anderſins koomt beladen, dan is het een quade vriend voor de menſch, en een goede ♄ geſel. Ik meen niet de gemeene ♂ en lood, maer die door de konſt tot ſulken werk bequaem zijn gemaekt, waer van noch in 't volgende geleert worden ſal.

In de Wijn heeft Godt, meer dan in eenige andere vruchten, alle de *Vegetabiliſche* en *Animaliſche* krachten geſtelt, en als in een juweel-koffer opgeſloten, ſoodanig dat van duiſend menſchen niet een het recht kan begrijpen.

Ik ſchrijf dit rond uit als een Duitſch Philoſooph, in mijne moederlijke tael: nochtans acht men't kleed der natuur veel heerlijker, dan dat ergens anders van aengetrokken wort: want de natuurlijke Philoſophie is veel heerlijker, dan die, waer van by ſommige veel uit de boekken met de mond word geſnapt, daer die van ſulke menſchen noit haer leven met de handen in 't werk word geſtelt. De hoogſte Philoſophie

phie is, dat men de natuur kennen leert door de werkken van de konst: dus seg ik noch, dat de Wijn en Asijn is het leven van d'aerde. Yder die dit noch niet kan begrijpen, mag my daer in als een vriend gelooven; want ik heb dat met mijne eigene handen bewrocht: doch niet verder als tot op het Sout, dat van den beginne geweest is: want het gene eenmael een wesen heeft aengenomen, kan seer qualijk weder tot sijn eerste wesen keeren; ten zy dat men den geest heeft des Weerelds, die voor onse oogen verborgen is, en door den wille Godts onder ons in 't △ word verandert: waerom in de H. Schrifture by *Job, op het* 28. *Capittel* doorgaens van de *Prima Materia* gesproken word.

Die de Natuur wilt navolgen, moet de sienelyke dingen onsienlijk maken: gelijk wat Sout is, moet men tot ▽ brengen; het Metael tot Sout; en wat water is, sal aerde worden: en als dit gedaen is, soo hebben wy de *tweede Materie*, 't welk voor de eerste Materie in dese konst word gehouden.

De materie der Metalen zijn de Souten, die door de konst daer worden uitgetrokken; gelijk uit ons goud en silver. Hier heeft men dan d'onsienelijke lucht, en dese houden wy voor ons ☉, en ☽.

By alle de Medicijns is 't bekent, sout uit de

Metalen te maken, als van loot, yser, tin, koper, en diergelijkke: maer dese souten zijn noch niet de Adelaers veren, of het Sout der Wijsen, daer *Paracelsus* van schrijft; want sulken Sout word geseit te zijn by den ouden ♄, en niet by den jongen; dewijl de lucht ouder is, dan de metalen, mineralen, en alle andere dingen: want alle hebben sy het leven van de lucht, en van het sout des Weerelds; 't welk de vogel van *Hermes* is. Doch dit moet men niet nemen voor den gemeenen Vitriool, gelijk sommige droomen, meenende dat dit de Vitriool der Wijsen sou wesen; want die is in den gemeenen niet te vinden. Hoewel *Glauber* schrijft, in sijn boek, *de Sale Philosophorum*, pag. 90, en 91; dat men uit den gemeenen Vitriool, den *Lapis Philosophorum* sou maken: waerom heeft hy dan selfs dien daer uit niet gemaekt? Indien men uit den groenen Vitriool desen steen konde maken, soo souden alle Distillateurs den steen der Wijsen ook seer licht hebben.

Glauber schrijft van den rooden oly uit den Vitriool te maken, dien de Oude Wijsen hebben verborgen gehouden; en ik geloof, dat die by hem ook noch niet bekent is geweest: want indien hy die handeling gehad had, soo sou hy niet geschreven hebben, dat de gemeene Vitriool was het groene Leeuwen bloet,

daer

daer *Paracelsus* van spreekt. Men kan wel bemerkken, dat hy de natuur van 't Sout noch niet recht heeft gekent. En om de vrienden deser konst te doen sien, dat uit den Vitriool seer licht een roode oly gemaekt kan worden; soo heb ik dat hier na noch beschreven. Doch mijne meening is, dat uit den gemeenen Vitriool het Sout der Wijsen niet te krijgen sal wesen, sonder den geest, die aen alles het leven geeft, wat 'er in de Weereld gevonden word; waer van *Basilius* schrijft.

Ik heb selfs in den Vitriool, en meer andere Souten gewrocht; als in Salpeter, *Sal Commun*, in *Sal Tartari*, in *Sal Aluminis*, in bloed, in Urine, en diergelijkke; daer na heb ik doende geweest in de Metalen, en Mineralen; als Goud, Silver, Yser, Koper, Tin, Lood, Mercurius, Swavel, en wat daer meer is. Nochtans soo heb ik daer niets in gevonden, hoe wel men door de Metalen sijne preparatie moet doen. Maer als ik recht sou moeten oirdeelen, wat het groote werk zy, soo achtte ik dat anders niet dan den witten geest te wesen, die de Weereld het leven geeft. De Metalen zijn anders niet, dan het lichaem der aerde: en het werk der Wijsen in dese materie is, van twee dingen een te maken; waer van ik in verscheide plaetsen deses boeks handele.

Wanneer men uit de Metalen, de *Anima*,

of Souten kan trekken, soo is dat anders niet als een Vitriool, die veel heerlijker is dan den gemeenen: want uit den Vitriool des Weerelds, koomt voort der Wijsen Vitriool, die door ♄ geboren word; doch niet den gemeenen, maer den ouden ♄. Daerom laet af van in de Metalen te werken, om hare Souten te hebben, en daer uit een oly te maken: want ik segge u, dat het in de Metalen niet is te vinden.

Ik heb uit ♄ op verscheide wijsen een Sout gemaekt; en dat selfde in eenen korten tijt, van vier uuren op eenen dagh, tot een rooden oly gebaagt, en dese oly is soo schoon als een robijn, en op de tong seer soet gelijk honig. Met dese oly kan ik niets verder uitrechten, om dat ik die niet gefigeert heb. Men kan die seer licht maken van lootwit, of van menie: maer daer is noch een andere menie, daer het het goud en silver van gekroont word.

Dese roode oly wort uit ♄ door den gemeenen ✝ gemaekt, gelijk hier achter by de *Anima* der Metalen geleert word. Sy heeft hare deugden als een medicijne in lankduurige krankheden, en geneest die selvige sekerlijk. Geheel haer bereiden staet in den Wijn, en den Asijn. Men kan haer ingeven met drie druppelen 's daegs, en dit is haer gebruik. Dese oly maekt men sonder eenig distilleren,

in

in eenen aerden pot, op soet △ kokende: want na dat men de materie onder handen neemt, soo is de handeling ook bysonder; en wie dit niet wilt gelooven, die kan het leeren, soo als ik het heb moeten doen. De handeling is meer dan de halve konst; gelooft dit van my, als van een vriend: al wat ik u schrijf heb ik met mijne eigene handen gewrocht; waer voor ik Godt Almachtig moet dankken. De Natuur selfs bemint dese konst, om dat sy van Godt ingestelt is, tot 's menschen nootdruft: want sonder dese Konst kan geen mensch leven.

Om nu weder tot mijn voornemen te keeren; 't welk is van den Wijn en de Metalen te schrijven; soo seg ik noch, dat de Wijn en de Souten der Metalen den vogel van *Hermes* vangen met onsen magneet-steen. Nu bid ik noch alle vrienden deser konst, in geene gemeene Metalen, noch gemeenen Wijn te werkken; maer die van de natuur haer sout geven. Bekent dan den Mediateur, gelijk ik ook gedaen heb, die tussen den mensch en de metalen is; en de tijt sal getuigenis geven van 't werk dat gy soekt. Want soo gy den tijt niet weet om te oesten, dan sult gy daer na niet hebben om te zaeien, waer van gy noch meerder mogt maeien. En wanneer men dit wel verstaet, soo sal ons het rechte Sout der Wijsen van Godt worden gegeven, die den He-

mel en der Aerde gemaekt heeft, en den opperſten Alchymiſt is, gelijk men in de H. Schriftuur leeſt van de Vrouwe Loths, die in een Sout-pilaer is verandert, en noch ten huidigen dage beſtaet. Want als een Alchymiſt geen Sout uit een *Corpus* kan maken, of daer afſcheiden; ſoo ſal hy voor geen beminder der natuur, maer voor een quaetdoender aen de natuur gehouden worden.

Het Sout der Wijſen is het leven van de lucht, dat by de Philoſophen de ☿ der Wijſen genoemt word; die ook in alle dingen is, maer voornamelijk in den ouden ✝ en ♄, en niet in den gemeenen wijn, maer die door de konſt zijn bequaem gemaekt tot het werk; en daer uit koomt dan het eerſte ſout, dat de Magneet der Wijſen genaemt word; waer van *Baſilius* ſchrijft, als hy ſeit; Dat ons goud een Magneet heeft, die de eerſte wortel is van den ſteen. Verſtaen wy deſe reden van *Baſilius*, ſoo ſal ons het goud der Wijſen ſeer licht bekent zijn. ♃, ☉.

Met den ✝ kan men de *Anima* van alle de Metalen bekomen, die een Vitrioolſche ſmaek heeft, en veel heerlijker is dan de gemeene Vitriool: want de Vitriool der Metalen is door het △ geſuivert, maer niet de gemeene Vitriool. Ook ſoo is de gemeene Vitriool niet van natuur, gelijk die uit de Metalen gemaekt

maekt word: doch ofschoon de Vitriool uit de Metalen beter is, soo is hy noch niet de Vitriool der Wijsen; 't welk ik ook bevonden heb als ik daer in wrocht.

De Vitriool der Wijsen is d' onsienelyke lucht, die sich selven aen alle de zaden der gantsche Weereld daer hy by koomt, vereenigt, en sich vermeerdert door alle zaden in haer gewas. Dese onsienelijke lucht heb ik sienelijk gemaekt in de gedaente van sneeuw en sout, dat was in *Leo*, *Aries*, en *Pisces*: want in dien tijt heeft men geen sneeuw noch hagel gebrek, om daer soodanigen sout van te maken, waer van in de tweede sleutel by *Basilius* te lesen is, van de sneeuw die men op de hoogste gebergten pleeg te vinden, waer door het koninklijk bad word bereid. Dese sneeuw heeft men op den tijt als de dagen kort, en de nachten lank zijn; en dan is die te bekomen.

Ik heb uit den gemeenen ♄ op verscheide wysen het sout bekomen door den ✝, en dat tot een soet sout gemaekt, doch daer mede niets konnen uitrechten, dan alleen een bloedroode oly te maken, sonder te distilleren; waer van in't volgende deel gehandelt sal worden, als ik van de *Anima* der Metalen sal schryven; gelijk ook op verscheide plaetsen van de ♄, en den ✝ hier te voren te lesen is. Want

als men loodwit of menie neemt, en dat tot driemael in den ✠ kookt, soo bekoomt men een schoone roode oly seer soet van smaek: dese moet daer na in den ✠ opgelost worden, en door een vilt-papier gedistilleert, dan is hy soo schoon als een robijn, en die heeft hare kracht in de Medicynen, en in d' Alchymie. De menie is de man, en het loodwit is de vrouw; dese zijn twee, en noch maer een selfde saek, waer van soo veel is geschreven. Wanneer die met ✠ zijn beladen, soo geven sy haer ziele van 't lichaem, 't welk anders onmogelijk was: maer alle handelingen hebben hare bysondere gevallens om te rusten van haren aengevangenen arbeid. Daerom calcineert ♄, ♀, ♂, ☿: soekt de ziel, en niet het lichaem, dat noch rouw is, maer die van den aenvank geweest is, en in *Leo* en *Libra* word gepurgeert tot een volkomentheit in dese konst, van 't water en het sout.

Als ik voor desen by de Oude Philosophen las van *Libra* en *Leo*, dacht my het selfde soodanig gestelt te wesen om de lieden te verblinden; maer nu ik selfs dat heb bevonden met schaden van tijt en van geld, soo zijn my die redenen seer klaer geworden. Daerom wil ik alle de vrienden van de konst wel waerschouwen, *Leo*, noch *Aries*, met den *Waterman* niet te vergeten: want wannner wy die eens

wel

wel kennen, soo sullen sy ons trouw by blyven tot in den doot. En om den ♄ tot sulken werk te brengen, soo moet hy door seven van sijne medegesellen verworgt zijn; en in seven word hy ook geboren.

Het eerste *Corpus* dat uit der Aerden voort koomt is Sout, waer in alles als in een vischnet gevangen is, wat in geheel de Weereld gevonden word: doch de tijt is eerder dan de materie; want de tijt maekt de materie.

De Oude Philosophen hebben ons den tijt voorgestelt door gelijkkenissen, nochtans met klare woorden. Wanneer sy spreken van *Leo*, soo heeft de gemeene man gedacht op het goud; daer het toch niet anders is dan de tijt, dien sy het goud genoemt hebben: en wanneer sy spreken van *Mars*, soo hebben sy dat genomen voor het Sout, dat in de Maent van Meert wort gemaekt of gevangen, door de kracht van den Magneet Steen. Daerom zijn sy alle bedrogen geweest, die in *Mars* of in het ♂ dat hebben willen soekken; gelijk ik ook heb gedaen, en met schaden bevonden, dat ik geheel miste. Want als ik het Sout uit het ♂ gemaekt had, soo is mijn niet anders te voorschijn gekomen, als een gemeenen Vitriool van ♂, die in alle Metalen is: want sy komen uit een selfde moeder voort.

Als de Philosophen spreken van ♄, soo wil-

willen ſy de Souten daer mede te kennen geven, die de bergen zijn in de konſt, of de *Salis-bergen:* want ſonder het Sout kan niets waſſen; en het is ook het behoud van gants de Weereld: ook ſoo kan ſonder ſout geen dink tot een *Corpus* komen. Die hier meerder van weten wil, kan by *Baſilius* in ſijnen vierden ſleutel leſen, wat hy van het Sout daer ſchrijſt; als mede op wat wyſe men het ſelfde bekomen ſal. Ik moet bekennen, dat hy in ſijnen twaelfden ſleutel de rechte waerheit ons openbaert: maer ſoo lang men de ſneeuw aen den berg van *Baſilius* niet heeft geſien, ſoo is men noch wijd van den grond der waerheit. Want daer uit koomt den Aſijn, dien wy der Wijſen noemen, of wel den Vitriool der Philoſophen; waer van in de wederhaling van den Steen der Wijſen by *Baſilius* pag. 94 en 95 te leſen is; waer hy van den ☩ ſpreekt, dat de gemeene wijnſteen niet is de Steen der Wijſen; welk ik ook heb bevonden, wanneer ik daer in gewrocht heb; als dat 'er noch een andere wijnſteen was in de natuur, waer van op een ander tijt ſal geſproken worden.

Ik moet bekennen, dat in de Wijn de gantſche kracht is van alle de vruchten des Weerelds; doch ſonder ♄ is niet met den wijn uit te werkken. Hoewel de wijnſteen het ſilver ſuivert en ſwaerder maekt, ſoo kan hy toch niets

niets doen sonder de Metalen : want uit de Metalen koomt een sleutel, daer mede men het Sout kan opsluiten, sonder welke het onmogelijk is eenig voordeel te verwachten; waer van ik in mijn Berg-boekje, *het Cabinet der Mineralen*, geschreven heb.

Uit den wijnsteen kan men seer schoone Medicynen maken; maer tot dat werk heb ik hem niet gebruikt; waerom ik'er niet breeder van schrijven sal, dan alleen dat hy een goet smelt-poeder is voor seer vele Metalen, en de bequaemste steen om die te smelten. Hierom mogen alle vrienden deser konst weten, dat de Wijn der Wijsen een anderen drank is: want de Philosophen seggen, dat de wind haer in sijnen buik heeft gedragen, en dat sy op alle plaetsen is. Daer na seggen sy ook, dat de wijnsteen der Wijsen niet is de gemeene wijnsteen, maer die door ♄ geboren word. Hierom is het wel te sien, dat d'Oude Wijsen den gemeenen wijn, noch den ♄ niet hebben gemeent, en dat men die soo rouw sou gebruiken, maer hare ziel en het Sout, waer van de Graef *Bernardus* spreekt in sijne Fontein; dat die schoon en doorsichtig is als Christal; en *Paracelsus* geeft daer aen den naem van het *Arcanum tartari*, en dit is anders niet dan den ouden wijn, seer klaer zijnde, waer van andere meer hebben geschreven.

Ik

Ik ſeg dan noch, dat het ſonder den tijt, dien Godt heeft geſtelt, onmogelijk is dat eenig ding ſoude voortkomen. De Boeren zijn veel beter Philoſophen, dan wy; want ſy laten de natuur werkken door den tijt van het jaer. Daerom laet ons den tijt waernemen, en den Wijnſtok ſnyden, ſoo konnen wy den Wijn drinkken, die ons Godt door ſijne genaden verleent: want d' Almachtige werkt door de natuur, om aen ons menſchen bekent te maken, wat voor krachten in de natuur zijn. Wy behoorden de natuur te volgen, en dan ſou de Vitriool der Wijſen ons niet lang verborgen blijven: want dit is niet den gemeenen Vitriool, die door het diſtilleren gemaekt word, daer *Glauber* in ſijn boek, *Lapis Philoſophorum* genaemt, van ſchrijft: en daer in leert *Glauber*, dat de gemeenen Oly Vitriool is de ſteen der Wijſen. Indien uit de Vitriool die ſteen was te maken, ſoo ſouden vele den ſelfden voor *Glauber*, en ook voor my al gehad hebben: want noit heeft eenig Philoſooph den rechten naem der materie genoemt, waer uit de ſteen der Wijſen gemaekt moet worden. Wat ſou dan in den Vitriool zijn? niet anders dan medicijn voor den menſch, en op de Metalen kan die geen ſtant vinden. Hierom moeten de Vrienden der konſt van my als een broeder gebeden zijn,

ſich

sich niet te begeven tot de metalen: want in de metalen noch kleine mineralen is niets te vinden dan Sout; maer als die door ♄ den ouden man in het ▽ tot haer eerste wesen gebragt zijn, soo bekoomt men de Sleutel, die ik voor 't rechte *Aqua* der Wijsen houde. Of 'er nu andere zijn die mogelijk een bysonder ▽ kennen, waer mede sy de Heeren, of Princen het geld konnen uit de beurs distilleren, dat weet ik niet: maer het water dat ik ken, behoeft niet veel gedistilleert te worden; want de natuur heeft sulks voor ons gedaen. Ik schrijf als een boer, om dat de materie veel meer by de boeren is, dan by ons, en die ook voor een boeren-drek mag gehouden worden. Verstaet niet den gemeenen drek; maer dien de wind in sijnen buik heeft gedragen, en in de aerde gecoaguleert is.

Laet ik mijne reden besluiten van den Groenen Leeuw, die sijn Vader is; de Soon en de Moeder is de koude Maen, de aerde heeft dat ontfangen, waer van het tot ons uitgegaen is. En indien gy te weten tracht, wat dese Leeuw voor een dier wesen mag; die is niet anders dan dit weerelds ▽, dat in het *Centrum* der Aerde woont, en door de Natuur word sichtbaer gemaekt.

In de H. Schriftuur is te lesen by *Job op het* 28. *Cap.* dat het ▽ onder der Aerden by ons

ver-

verandert in vruchten daer wy van leven. Dit is de Groene Leeuw, met ſijn kind ♄. Deſe word by nacht gevangen, en door de konſt aen het licht gebragt.

Ik ſou van de handgrepen wel hebben geſchreven; maer om dat'er zijn die ſich beroemen geheel de natuur doorſocht te hebben, ſoo acht ik het ſelve onnoodig; als mede om eenige handgrepen te beſchryven van den Groenen Leeuw, daer het gantſche werk is, door ✳, ♄, ♂, ♀, dat de vruchten zijn van de groenheit deſer konſt. ♄, ♁, ✠.

Indien gy nu dan een meeſter zijt in de natuur, ſoo aenſchouwt de figuur van Saturnus, met Venus kruis geciert, en van my als een vriend omhelſt, waer van ik ook ſchrijven ſal. Daerom ſeg ik noch, dat de gemeene Vitriool, niet is de Vitriool der Wijſen: want die is de geeſt des weerelds, waer van *Baſilius* ſeit, dat ſonder die de Steen der Wijſen niet gemaekt worden kan. Deſe geeſt is het Sout, waer van alle de Wijſen ſoo veel hebben geſchreven: en ik heb dat eens gemaekt, 't gene ſoo wit was als ſneeuw. Dit ſelfde Sout deed ik in de kolf, en meende dat noch eens over te diſtilleren, doch dat wilde niet voortgaen; maer het heeft mijn glas vol goude blaſen gemaekt, even gelijk een gouden hemel, en het is ook ſoo gebleven, 't welk een luſt was om aen te ſchouwen. De voch-

vochtigheit die over quam, was niet dan een *flegma*; het *Corpus* dat in de kolf was gebleven; vertoonde sich als goud: doch dit is anders niet dan de Groene Leeuw, dien ik in sijne groene hairen gesien heb, daer *Paracelsus* van spreekt.

Ik seg, dat in het Goud, Silver, Yser, Koper, Lood en Tin alles is verborgen, om den ouden ♄ los te maken van sijne banden. Ik meen geen gemeen lood; maer dat van de natuur goud en lood in sich selven is, sonder oit in het ∇ geweest te hebben ♁: doch ik heb dit selfde dikwils genoeg aengewesen onder de namen van lood en wijn. Daerom soekt de natuur daer, en gelijk sy is, soo sult gy het ∇ bekomen, waer uit men het Sout kan maken, waer van ik hier heb geschreven.

Ik moet bekennen, dat'er twee Saturnen, en twee Soles zijn: doch soo gy dit niet begrijpt, dan sult gy het wit Sout niet bekomen, daer *Basilius* in sijnen tweeden Sleutel van heeft geschreven; hoe dat de sneeuw aen de Aspische gebergten koomt boven de hoogte des bergs, waer van op die plaets genoeg is te lesen, daer ik den nauwkeurigen Leser na toe send. Dese sneeuw moet door distillering gemaekt worden; maer niet op de gemeene manier, gelijk daer te sien is.

Hier wil ik nu myne reden van den Groe-

nen Leeuw eindigen, en my begeven tot het bekomen van de ziel der Metalen, Mineralen, en Souten. Maer noch wil ik alle Vrienden deser konst gebeden hebben, sich te wachten van het distilleren, sublimeren, calcineren, en diergelijkken: want de natuur doet dit alles uit haer selven, door den tijt en de stonden. De materie die ik genomen heb, was slecht, uit welke ik het Sout maekte, waer van ik u nu hier heb geschreven: de gunstige Leser late sich hier mede vergenoegen.

Vaer wel.

☿
♄ ☉ ☥ ☽ ♁
♂

In mijnen groenen tijt ben ik met kruis beladen,
Doorvlochten Koninklijk met vele groene bladen;
Maer als mijn volle tijt koomt op sijn rechte kracht,
Dan toon ik uijne vrucht aen alle mensch met macht.

Door

Door kruis en swaer verdriet word al mijn
eer verloren;
Maer door Metaelsche kracht word ik weer-
om herboren,
In mynes Moeders buik door 's Vaders
kracht geplandt,
En koom uit 's Hemels Zael versterkken
't gantsche Landt.

EINDE.

Op wat wyse men de

A N I M A

der Metalen en Mineralen,

Als ook hare Souten bekomen en uittrekken kan.

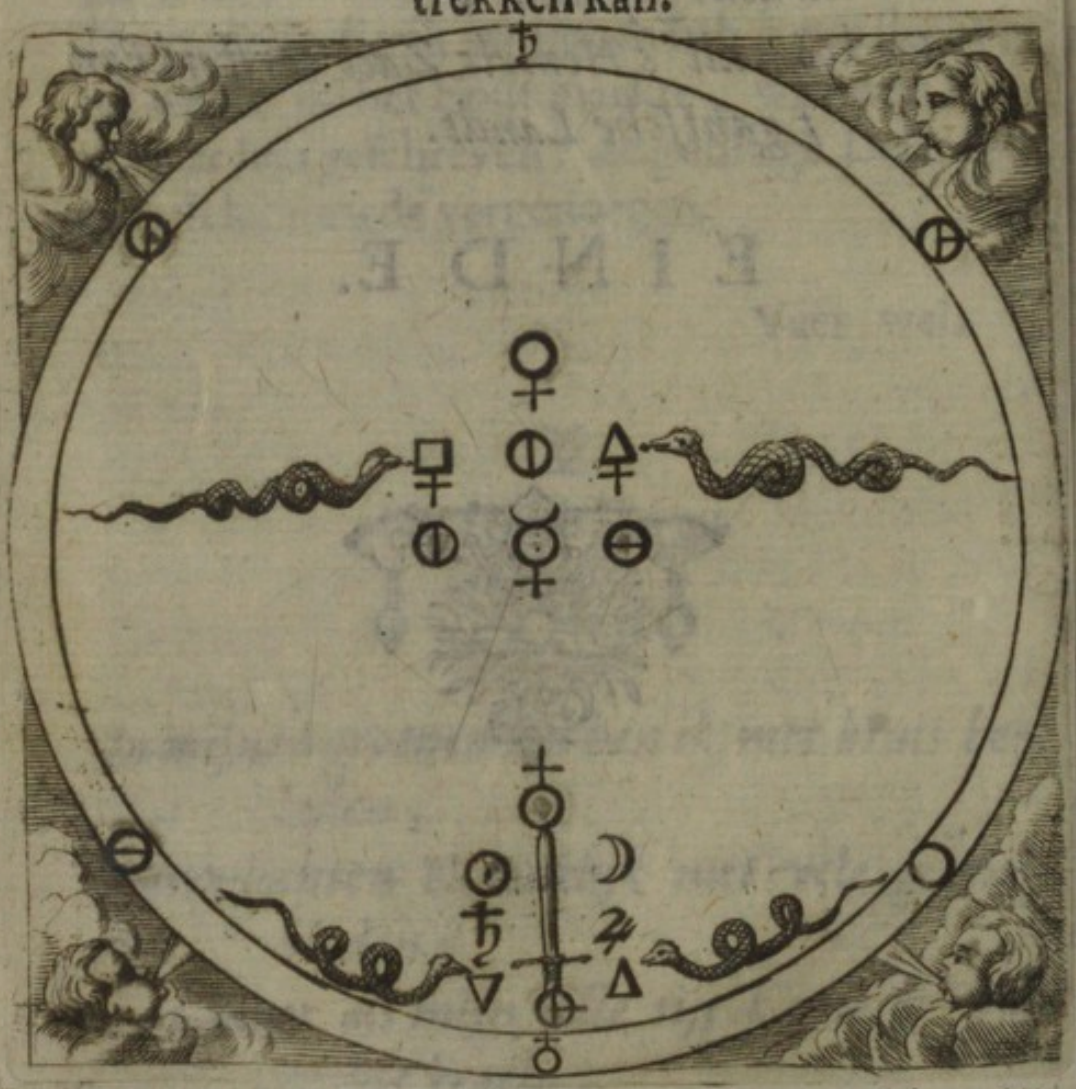

Hoe de Anima *uit het Goud te trekken.*

℞. ☉, dat tot driemael door den ♄ is gepasseert; dit ☉ sal men so dun slaen als papier; daer

daer na sal men het met 4 deelen ☿ tot een Algamen brengen. Desen ☿ met ☉ sal dan in een harte leer gedaen, en daer door gedreven worden, soo blijft het ☉ in de lere sak; by welk ☉ men dan sal doen twee deelen gesublimeerde ♃, die men daer na op een vlakke scherf moet laten afrooken, tot al de ♃ wech is gebrand, en daer niets overblijft dan een bruin poeder sonder reuk Dit moet men dan in den ☒ doen koken, soo bekoomt men de *Anima* van het ☉: doch hy moet tot driemael uit de Jordaen drinkken, soo krijgt men eerst de rechte ziel, 't welk dan voor ☉ *potabile* gebruikt worden mag tot een goede Medicyne voor den mensch: maer op de Metalen vermag het gants niet; want dit is niet de Steen der Wijsen die alle Metalen in ☉ sou veranderen, geensins; en of schoon het de ziel is uit het metael van 't ☉, soo kan die even op de Metalen niets uitrechten; en het Goud, daer de Oude Wijsen van schrijven, is het Sout ♄, en niet de gemeene ♁, ♄.

Wanneer nu het ☉ op dese wijse is geopent, en dat men de ziel van het ☉ heeft, soo kan het selfde niet weder tot sijn eerste wesen gebragt worden, gelijk wel ander ☉ *potabile*, dat door ▽ gemaekt is, en altijt weder tot ☉ kan gebragt zijn: en dit mag wel voor een seer goede Medicyne voor den mensch wor-

den gehouden. Die dit wilt maken, moet in het koken wel ervaren wesen, want anders sou de pot aenbranden, en dan is alles bedorven. Als dese Medicyne nu door het koken bereid is, soo kan men met soet ≈, of goeden Wijn de ziel daer mede uit trekken; en dan is dieMedicyne bereid om te gebruiken na de gelegentheit van den tijt der krankheden. Men kan die tot een poeder maken, of wel een water laten, gelijk men wil.

Om de Anima *uit het* Corpus *van* Luna *te bekomen.*

℞ ☽ dat fijn is, 't welk men met goet ▽ na de gemeene stijl oplossen sal, en dan door sout water volgens 't gemeen gebruik neergeslagen moet worden, soo valt het ☽ in een wit poeder op den bodem van 't glas: dat selfde sal dan met gemeen soet ▽ afgespoelt worden, soo bekoomt men een witte kalk; dese moet tot 3 a 4 reisen met gemeen ▽ zijn afgesoet, en daer na droog gemaekt, soo is men vaerdig om dan aen 't koken te gaen met onsen ⊠; en dese kalk van ☽ sal met ✠ in een aerden pot gedaen worden; en wanneer al de kalk opgelost is, dan moet men die op het △ koken tot dat alles droog word, en ondertusschen sal het met een stok dikwils omgeroert wor-

worden: en als het voor eerst bykans droog is, soo moet men daer weder verschen ⁂ op gieten, en koken dat noch als voren tot driemael toe; en dan sal men dat met gemeen ▽, of wijn oplossen, en door een vilt-papier laten distilleren, soo heeft men de *Anima* van *Lunaes Corpus*, en die sal soo schoon zijn als een robijn, selfs met verwondering aen te schouwen. Andere schryven dat *Luna* inwendig sou blaeuw zijn, maer die hebben de natuur van *Luna* noch niet gekent: want *Luna* word voor de Vrouw van *Sol* gehouden, en waerom sou die so wel geen bloed hebben als de Man; en het Gout heeft de ziel soo schoon rood als men sou konnen wenschen; van gelijkken heeft ook het Silver een bloed-roode ziel, en geen blaeuwe. Van buiten aen te sien is *Luna* wel wat blaeuw, maer inwendig is het rood gelijk bloed. Dese heeft hare kracht in der menschen lichamen, maer op de Metalen is sy onnut om iets uit te rechten; schoon dat sommige voorgeven, dat sy de ziel uit de Metalen konnen trekken, om een ander daer mede te tingeren in ☉ of ☽, en dat met voordeel. Ik seg noch, dat ik mijn leven geen mensch heb gesien, die met voordeel dat heeft konnen doen, maer wel met schaden: want wat sal het ☉ geven meerdet dan 't heeft, als mede ☽? Het is immers onmogelijk, dat

eenig ding iet ſou geven 't gene het niet heeſt. Daerom is het niet anders dan leugenen en bedrog, om de Edele *Alchimie* infaem te maken, waer door de goddelijke natuur word gelaſtert, en by den gemeenen man voor valſch gehouden; waer van hier na noch gehandelt ſal worden.

Om de Anima *van* Venus *te verkrygen.*

℞. Een pond Spaens groen dat van ♀ gemaekt is door den ☒; dit ſal klein in een vyſel geſtampt worden, en dan goeden ☒ daer op gegoten; en wanneer het alles tot een groen *aqua* is geſolveert, dan ſal het door een vilt-papier gediſtilleert worden, tot dat alles gants klaer is. Dit ▽ moet men koken op een ſoet △, tot dat het droog begint te worden, en dan ſal men 3 of 4 mael onſen ☒ daer op gieten, ſoo loſt den ☒ het Metael op, en dan bekoomt gy de roode ziel van het ♀, 't welk te verwonderen is, dat ſulken groenen ſap, in een bloed-rood kan verkeeren, wonderlijk om aen te ſchouwen; en wanneer die ſoo is gekookt, ſal men haer met gemeen ▽ oploſſen, en door een vilt-papier doen diſtilleren, ſoo als voren geleert is.

Om

Om de Anima *van* Mars *te genieten.*

℞. ♂ klein gevijlt, dat moet in onsen ☒ eenen dag en nacht overstaen; daer na sal men het op het △ koken, tot dat het schier droog is, en dan weder anderen ☒ daer op gieten, tot dat het driemael is afgekookt, en dik word als pik, dat sal noch met anderen ☒ opgeloft, en door een vilt-papier gedistilleert worden, gelijk voren by 't koper geleert is, dan heeft men de *Anima* in den ✠ soo schoon rood als bloed. Dese heeft ook hare deugden in de Medicijne, en hare tinctuur is soo schoon als het Goud; 't welk wonder is, hoe men met soo slechten ding als den ✠ de *Anima* der Metalen kan uittrekken, dat een wonder-werk Godts is.

Om de Anima *van* Jupiter *te hebben.*

℞ Een pond ♃ dat fijn is, met soo veel ☿ als Tin: by dese twee ♃ en ☿ giet 2 pond ☒, en laet dat koken gelijk by het yser en koper geseit is: wanneer het soo tot driemalen gekookt is, soo word het een bruine pik; dese dan opgeloft met ✠, en door een papier gedistilleert, gelijk voren is aengewesen, soo bekoomt men de *Anima* van het ♃: dese is

bloed-rood, en het word alles gekookt in een aerden pot op gemeen △ in korten tijt; doch dit moet wel in acht zijn genomen, dat het koken der Metalen wat anders is, als dat van een pot melk; want soo men geen kennis heeft van dat koken, soo moet men dat met schaden eerst leeren, gelijk ik ook heb gedaen.

Om de Anima *van* Mercurius *te trekken.*

℞. ☿ Precipitaet 1 pond, die met Oly van Vitriool is geprecipiteert of ter neer geslagen. Dese ☿ moet van alle Corrosivigheit zijn gesuivert; en dan sal men 4 pond ⊠ nemen, waer in dese ☿ gekookt moet worden, met anderen ✠ tot driemael daer op gegoten, en in het koken met een hout omgeroert, tot alles is in een masse gekomen; en dan moet die gehandelt worden, gelijk by de andere Metalen is aengewesen; maer als gy den ☿ kookt, soo moet gy den neus wat van boven de pot van daen houden, want dat is niet seer goet voor de borst. Wanneer dese ☿ nu soo is bereid, dan hebt gy daer van de rechte roode ziel, die soo schoon is als een Robijn wesen mag, en mede hare deugden heeft in de Medicyne.

Om

Om de Anima *van* Saturnus *te krygen.*

℞. ♄ Kalk of lood-wit, eerst op een steen klein gewreven; daer na sal men dat poeder in een aerden pot doen, en daer tweemael soo veel van onsen ☒ op gieten, en koken op de selfde wijse gelijk by *Venus* geleert is, soo krijgt men de *Anima* van ♄, die dan ook rood sal zijn als bloed, of als een robijn. Dit is ook een goede Medicyne, soo dese roode ziel door den Wijn word uitgetrokken: want de Wijn heeft die deugden, dat hy alle dingen die hem toegevoegt worden van Metalen en Mineralen seer bemint; doch of men hier al kennis van heeft, en dat niet in 't werk word gestelt, soo kan men niet weten wat van onsen Asijn is. Om nu noch vorder te gaen, soo sal ik komen tot de *Anima* van eenige Souten uit te trekken.

Om de Anima, *of Roode ziel van den Vitriool te bekomen.*

℞. 1 pond Vitriool; dese moet eerst in 't △ soetjes uitgegloeit zijn, tot dat hy begint rood te worden, dan moet men hem in een aerden pot doen: en als de materie soo koud

is

is geworden, sal men het uit de pot nemen, en in een anderen die goet is doen; daer op moet men dan soo veel van onsen ⁂ gieten tot alles is gesolveert, en daer na door een vilt-papier distilleren. Dit sal men koken tot dat het begint droog te worden, en dan weder met anderen ✠ begieten tot driemalen toe, en t'elkens droog afkoken. Dese drooge masse kan met gemeen soet ▽ opgelost worden, soo dat de Vitriool sijn quade smaek verliese, en een heerlijke Medicijn worde. In dit koken sal een gulden vlies daer boven op swemmen, niet sonder verwondering aen te schouwen: want waer van mag het komen, dat de Vitriool een gouden vlies draegt, daer het nochtans niet dan voor een Sout word gekent, en by den gemeenen man gering geacht, 't welk sy nochtans doen sonder reden, dewijl sy geene saken ondersocht hebben. Dese roode *Anima* van dit Sout is seer goet in de Medicynen, maer in de Metalen kan die met geen voodeel gebruikt worden. Laet ons dit dan gewaerschouwt zijn: want volgens het Spreekwoord, *soo spiegelt hy hem licht, die sich aen een ander spiegelt.* In dit Sout heb ik selfs op veelderley wysen gewrocht, die ik niet nodig acht hier te verhalen.

Het is dan vast dat de Oude Wijsen eenen anderen Vitriool hebben gehad, waer uit sy haer

aer werk konden maken; daer dat by na niets
ost, en sonder grooten arbeid of moeite ver-
regen word, waer van ik in 't vervolg noch
l handelen. Dit mogen alle de Vrienden
eten, wanneer sy in de Konst op mijne
yse willen werkken, soo moeten sy maken
en goeden Wijn te bekomen; want anders
ou dat koken niet goet zijn, en de spijse sou
iet gaer worden, het welk ik al met schaden
esocht heb.

Om de Roode ziel uit den Aluin te halen.

℞. 1. pond Aluin: desen moet men eerst
roog calcineren dat hy uit de pot weg stuift;
aer na moet men op dese gecalcineerde Ma-
erie onsen ✕ gieten, en koken die gelijk van
en Vitriool is geseit, en op de selfde wyse
ok distilleren, en met gemeen ∇ oplossen,
n dan sal sy weder soo rood zijn als bloed.
Dese heeft ook hare kracht in de Medicynen;
n anders heb ik daer niet mede gedaen.

Om de Anima *van 't Sout Commun te bekomen.*

℞. 1. pond Sout Commun; dit moet eerst
n 't vyer zijn uitgegloeit of gecalcineert, tot
dat

dat alles so wit is als sneeuw; dan moet het uit △ worden genomen, en in een aerden pot gekookt, met ⁂ daer op gegoten; en als het in den ⁂ gesmolten is, moet het op de selfde wijse in 't koken gehandelt worden, als van den Vitriool is geseit, dan bekoomt men een seer hooge bloed-roode *Tinctuur*, soo schoon als men van het goud doen mag. Met dese heb ik niet verders gewrocht, doch die daer aen gelegen is, kan 'er verder na soekken; ik wyse yder den weg die noch van geen Philosooph is beschreven geweest.

Om de Anima *uit Salpeter te trekken.*

℞. 1 pond Salpeter; dese sal met houtskolen gecalcineert worden, tot dat sy groen is als gras: dan sal men die in den ⁂ oplossen, en de materie door een vilt-papier laten distilleren, en daer na moet die tot driemalen met den ⁂ gekookt worden, en de drooge Masse weder met ✠ of soet ▽ opgelost, en dan door een vilt-papier gedistilleert, soo sal het ▽ donkker rood zijn, waer in gy d'oprechte *Anima* van het ☉ sult hebben, en het is een lust die te sien; want het ☉ is in sijn hert anders niet als het bloed der aerden, waer van ik op een ander plaets schryven sal; en daer zijn noch veel meer schoone dingen van het ☉;

die

ie ik in dit boek mede bekent sal ma-
en.

Om de Anima *uit den Wijnsteen te krijgen.*

℞. 1 pond ♀; dese moet eerst gecalci-
eert zijn tot een graeuw Sout, dat in onsen
☾ dan opgelost worden sal, en daer na door
en vilt-papier gedistilleert, tot alles klaer is,
oo bekoomt men de roode *Anima*. Dese
ord dan gehandelt. gelijk wy van het ☉ ge-
eit hebben. Sy is seer vyerig op de tong; die
aer aengelegen is mag het verder ondersoek-
en; maer ik seg u, dat in den ♀ meer is ver-
orgen dan men wel sou geloven; daerom be-
nint den ✝ en den ♀.

Om de Anima *uit het Steenkalk te hebben.*

℞. Steen-kalk die noch niet gelescht of
at geweest is: dese sal men sijn stampen, en
an daer ✝ op gieten 4 vingeren hoog boven
e kalk: dit moet men op soet △ een weinig
arm maken, soo trekt den ✝ de *Anima* uit
e kalk, waer door den ☾ soet word, en aen-
enaem van smaek. Dese dient dan door een
apier gedistilleert, tot alles klaer zy: dat sal

men

men op ſoet △ koken tot dat het droog is; maer ſiet wel toe, dat gy in 't koken de Materie niet verbrand, want deſe *Anima* van de kalk kan geen groot vyer lyden, ſchoon dat die door 't △ is gemaekt; door dien den ⊠ de macht van de kalk heeft genomen, en de kalk heeft de macht van den ⊠, ſoo dat het een middel-Sout en ♀ is, waer uit vele heerlyke dingen konnen gemaekt worden. Als nu deſe Materie tot driemael toe op het vyer is gekookt, ſoo ſal die drooge Maſſe met ▽ zijn opgeloſt, en door een papier gediſtilleert, tot alles ſuiver is: en dat ſelfde ſal dan op het △ droog gemaekt worden, ſoo is het gereed om een bloed-roode oly daer van te maken, op de wyſe van de gemeene handeling in het diſtilleren. Dit is een heerlyke Medicyne voor menſchen die met ſteen en water-zucht gequelt zijn.

Om de Anima *van den* ♄ *te bekomen.*

℞. ♄ ſoo veel als gy wilt: dit moet klein geſtampt zijn in een mortier, en dan op een yſere plaet over klein △ gecalcineert, tot de vochtigheit byna wech gerookt is, en het ſeer droog ſal zijn. Neemt dan eenen goeden degel daer niets in is geweeſt, en doet dien ♄ daer in, en ſmelt die met een ſoet △, tot dat alles

alles gelijck een swart glas is. Dit moet dan uitgegoten worden op een vlakke ♀ plaet; daer na als het kouwd is, sal men 't klein vryven op een steen: dat selfde ♁ sal dan root zijn als bloed. Daer na sal men het in den ☒ koken, op de selfde wijse als van het Goud is geleert, soo hebt gy eindelijk de roode ziel van den ♁, 't welk te verwonderen is, dat men noch in soo korten tijt de *Anima* van het ♁ kan krygen, daer sommige soo lang na soekken, eer sy de *Anima* en het Sout met den ☿ weten te bekomen, 't gene in dese extractie geschied; waer van ik noch wel groote redenen sou konnen schryven, maer ik sal dit nu hier by laten; en van noch eenige andere handelingen des *Antimoniums* spreken, die door gemeene distillering worden volbragt.

Van den Acetum Antimonii.

℞. ♁ Commun: dit moet klein gestampt zijn, en daer na in aerde retorte gedaen, die de geesten niet laten uit vliegen, of mede niet in trekken. Dit sal in het △ gedreven worden, met graden van 't △, tot dat de Retorte door-gloeient zy. Dan sal men drie dagen en nachten aenhouden met het △, soo bekoomt men een suiveren Asijn van ♁, die seer schoon en klaer is schier als hemels-blaeuw, doch een weinig bleeker. Desen Asijn heb ik in de lucht

geſtelt met een open glas, en ſy is van de lucht opgenomen, ſoo dat n ijn glas is ledig geworden, en van den Aſijn daer niets in is gebleven; waerom men die in geene opene glaſen moet laten ſtaen.

Een pond ♁ geeft ook ſeer weinig Aſijn: maer die is ſeer ſuur, ſoo dat men die op de tong niet wel kan lyden, van wegen hare groote ſuurigheit. Voren in de mond van de Retorte koomt een gele ♤, natuurlijk als een ander ♤, en ſy brand ſeer lichtelijk; want dit is d'oprechte kracht van den ♁, die door diſtilleren kan voortgebragt worden, ſonder eenig toedoen van andere Souten. Als men die eerſt heeft gedreven drie dagen en nachten, ſoo koomt den ☒, die ſeer weinig is, uit een pond. Dese ſal op ander verſch ♁ gegoten worden dat klein is geſtampt, en dan als voren gedreven, ſoo bekoomt men noch tweemael ſoo veel als te voren; en ſoo menigmael als gy verſchen ♁ neemt, en ☒ daer op giet, ſoo bekoomt men altijt tweemael ſoo veel als te voren; en men kan dit ſoo hoog dryven als men wil.

In dit diſtilleren komen alle de Couleuren van de gantſche Weereld voor uw oogen, ſoo dat het wonder om aen te ſien is. Deſe Couleuren ſlaen aen de voor-ligger rontom vaſt; en ſy zijn de vluchtige Souten van den ♁, die

ſich

sich aen de voor-ligger hebben aengeslagen. Men moet die met den Asijn van den ♁ daer uit spoelen, soo is den ⚹ met sijn eigen sout gescherpt. Daer by sal men sijn eigen ♀ doen, waer van ik hier voor wat heb geroert. Als dese ♀ met sijn ⚹ en Sout is gesterkt, soo heeft men een heerlyke Medicyne; want hare krachten zijn qualijk te beschryven, wat sy doet in oude wonden buiten het lichaem. Desen ⚹ had ik niet gemaekt om in de Medicynen te gebruiken, maer om de Metalen daer mede te graderen; doch het is my mislukt.

Den ♁ heeft dan niet genoeg in de Medicynen voor den mensch; het is ook een vagevyer voor 't Goud, en de doot voor de andere Metalen om hare *Anima* te bekomen, waer van ik hier voren gehandelt heb.

Dese distillering, waer door men den ✠ van ♁ maekt, moet in een goeden Oven gedaen worden, die sterk drijft, en het △ moet drie dagen en nachten gestadig aengehouden zijn, tot dat alle den Asijn over is; en die moet alleen met steen-koolen gestookt worden; want met gemeen vyer is het onmogelijk desen ⚹ te bekomen.

Het *Caput Mortuum*, dat in de grond van de Retorte is gebleven, sal men daer uit nemen, dat seer fijn is van strepen. Als men dit met ♂ smelt, soo bekoomt men een swarte

maſſe, daer geen ſcheiden van Konink is. Hier uit kan een ſeer ſchoone Medicyne gemaekt worden voor krankheden van vrouwen, die veel beter is dan uit gemeen ♂, met den gemeenen ♀. Deſe *Anima* van 't ♂ dus uitgetrokken is rood als bloed, en word op de ſelfde wyſe bekomen, als van de Anima der Metalen geleert is, door den ✳.

Dat Doode Hooft, in de Retorte gebleven, geeft geene regulen van hem, 't welck te verwonderen is, dat door het diſtilleren ſoo groten ſcheiding koomt van den *Antimonium*.

Om het ♀, *en de Ziel van den* Antimonium *te bekomen.*

℞. ♁, ♀, *Ana.* Deſe ſalmen klein ſtampen in een mortier tot poeier: dat moet dan in een graeuwe keulſche kan met een naeuwen hals gedaen worden, op dat de geeſten niet mogen vervliegen. In deſe kan moet geen water of iet anders geweeſt zijn, want dan ſou het werk bederven. Als men nu het poeier daer in gedaen heeft, ſoo moet men die met een goet ſtopſel van kley naeu toe maken, dat de geeſten daer niet uit konnen gaen. Wanneer dat dan ſoo bereid is, ſoo moet het in een wind-oven geſtelt worden, (gelijk ik in het Cabinet der Mineralen geleert heb) en geheel

met

met de kolen bedekt zijn, en daer na het △ boven aengesteken, soo brand het na beneden. Dit sal dus 8, 9 of 10 uuren in 't △ op eene graed worden gehouden, en daer na moet men 't vyer van selfs laten uitgaen; dan is het alles tot stof en asch gebrand, soo dat men sijn vat uit den Oven sal nemen, en in stukken slaen, om de gebrande materie daer uit te krygen, die noch wat heet sal zijn, en terstond die klein stampen; want soo haest als die matery kouwt is, begint sy de lucht na sich te trekken, en smelt tot een oly, waer van veel was te schryven, doch het is niet noodig; het kan genoeg wesen dat ik desen weg bekent heb gemaekt.

Als uwe Materie dan gepulveriseert is, soo moet men die in water solveren, soo sal het alles tot een groen water worden. Dit mag men op een soet △ stellen, soo ontbind sich den ♁, en word als dik geronnen bloed. Dat moet men dan boven afnemen, en dit is dan de rechte ♀ van den ♁, daer de roode ziel in is. Het ander *aqua*, dat noch in de pot is gebleven, moet met goeden Wijn-asijn worden vermengt, soo valt de ☿, en het Sout van den ♁ op den bodem; 't welk ook voor een seer goede Medicyne is te houden.

Als men den ✝ daer in doet, soo geeft het een grooten stank van sich, dien een mensch

niet wel kan verdragen. Dit sal men 3 of 4 dagen laten staen, tot dat al die stank is verdwenen: dan sal men het water daer afgieten, 't welk naderhand soo dikwils afgesoet worden moet, tot dat men een rood poeder op de grond vind; dan is het seer goet in de Medicynen; waer van ik op een ander plaets noch sal schryven.

Dit poeder kan men noch hooger maken met den Geest van Wijn; doch niet soo wel als dik bloed; want, *gelijk bemint sijns gelijk*; de geest van Wijn is een ♃, en dat roode bloed des ♂ is ook de rechte ♃ van den ♂. De Geest van de Wijn lost dat veel lichter op; en dit is ook de reden, van dat alles wat met den ♄ is neergeslagen, beswaerlijk door den Geest des Wijns kan opgelost worden: want door het nederslaen is het ten deele gefigeert, soo dat de Geest des Wijns daer op niet veel doen kan.

In desen arbeid moet men geenen Regulus bekomen in het branden, en als die bemerkt word, soo heeft men niet wel gewrocht in dit stuk; en of schoon het een slechte saek is dit te bewerkken, soo heeft die nochtans hare onderwysing van nooden, of men moet doen gelijk ik, en geven al Leer-geld aen de natuur. Ik seg noch dat het een andere handeling is, als door de ☉ en ♃ te werkken, waer door

men

men een Regulus bekoomt, 't welk in dese werkking niet gebeurt; maer het gants *Corpus* van den ♄ is omgekeert tot een bloedt, en spijse der Medicijnen, waer van noch op een ander plaets sal gehandelt worden. Het Rood poeder dat met den Asijn is neergeslagen, kan men voor eene Medicijne gebruiken tegen den rooden Loop; en ik selfs heb dat tot mijn eigen lichaem gebruikt in West-Indien, waer men veel met die krankheit beladen is, en vele menschen daer van komen te sterven. Dit selve poeder sal men ingeven van 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, tot 8, greinen, na de gelegentheit van tijt en Persoonen.

De Roode ♀, welke ik geleert heb eerst af te nemen, moet met ♎ van Wijn opgelost worden, soo bekoomt men een suiver-roode Medicyne tegen vele gebreken, die ik nu wil verswygen, om redenen die my daer toe bewegen.

Dese ♀, is het recht Δ, uit den ♄ en den ♀. Verstaen nu dan alle groote Meesters wel, waerom *Basilius* in sijn eersten Sleutel seit; *Indien gy door ons* Corpus *wilt werkken, dat gy dan eerst den Graeuwen Wolf moet nemen?* Dit is alleen voor die Godt het verstand geeft, sonder het welke in dese konst niets is te bekomen.

Wat behoef ik ook veel van den ♄ in de

Medicyne te schryven, daer andere voorheen genoeg dat gedaen hebben? Daerom wil ik het by de Metalische saken houden, en my niet bekommeren met de stront-stamperye der Medicynen die uit kruiden gemaekt zijn.

Men mag met recht den ♁ den *Herbarium Chymicum* noemen, waer in alle krachten der Metalen en Mineralen als in een koffer zijn opgesloten, soo dat men syne krachten niet wel kan beschryven.

Den ♁ is het voornaemste Mineraal, dat men ergens sou konnen vinden: wanneer die by de Metalen koomt, waer in ☉ of ☽ is, soo worden alle die Metalen daer door tot niet gemaekt; doch het Goud word door hem van alles gesuivert en als genesen: want het ☉, dat sijn koleur heeft verlooren, bekoomt het wederom door den ♁; soo dat men met recht sou mogen seggen, dat den *Antimonium* was het bloed van het Goud, waer van ik noch by beter gelegentheit sal schryven.

Den ♁, en het lood zijn de twee, die alles doen wat in de Metalen van noden is, om die te suiveren, insonderheit het Goud en het Silver. Het lood suivert mede het Goud wel, maer geeft het koleur niet aen het ☉, als den ♁ wel doet. Of schoon ♄ voor d'eerste wortel der Metalen gehouden word, soo kan even ♄ niet doen wat den ♁ doet. Die lust

heeft

heeft kan dit op dese wyse beproeven, en deelen een selfde stuk Gouds in tween, latende yder stuk op een bysondere kapel afgaen; en na dat die volgens 't gemeen gebruik zijn gehandelt, soo sal hy bevinden, dat het gene onder ♄ geweest is, sijn vorige koleur heeft, en het gene onder den ♂ is geweest, sijne verw heeft verhoogt; 't welk den ♂ doet door sijn ♀ en ☿, dewijl hy droog is, en niet seer veel Sout by sich heeft, gelijk ♄, die schier niet anders dan Sout en Water is, en daerom niet kan geven dan hy heeft. Die dit wil ondersoekken, mach een Sout uit ♄ maken, en hy sal 't so bevinden. Op wat wyse dit Sout moet gemaekt zijn, is by de Medicijns genoegsaem bekent: maer om 't Sout der Wysen uit, of door den ouden ♄, ☿, te maken, daer van heb ik hier voren gehandelt, gelijk ik hier na nog sal doen.

Wanneer men in den ♂, ♄, wilt werkken, soo moet men sich wachten voor haren rook, dewijl die schadelijk sou zijn voor ons lichaem; want het een groot vergift is, om alle de ledenen te verlammen, soo wel als de gemeene ☿: om 't welk voor te komen, kan men geen beter middel gebruiken, als soodanigen oven met twee schoorsteenen, dien ik in mijn Kabinet der Mineralen beschreven heb; en als men daer in werkt, soo sal den vergiftigen rook u niet schaden.

Hoe door den ♄ het Lood soo hard kan gemaekt worden, dat het een klank geeft als Tin; doch sulken blankheit niet bekoomt.

℞. 4 pond ♄, en een pont oude stukken van yere spijkers. Dese oude spijkers moeten eerst in de kroes of degel gedaen, en gloejend gemaekt worden, eer men den ♄ daer op doet; en die moet klein en fijn gestampt zijn, eer sy by dat yser gedaen word: wanneer dat het ♂ dan gloeiend is in den degel, soo draegt den ♄ daer op, en laet het een half uur staen in het △, dat sterk drijft. Daer na moet men het in een giet-pot uitgieten, soo sal men eenen Konink vinden; slaet dien dan van de Slakken af. Dese sal soo blank zijn als silver, en seer hard en broos; dit is dan de *Regulus Martis*. Indien sy dan noch niet schoon genoeg is, soo kan men die wederom in den degel doen, en noch eenmael smelten: als hy nu gesmolten is, soo werpt daer een weinig ☉ onder, dan word de Konink seer schoon, om tot uw werk te gebruiken.

Als gy dan het ♄ hart hebben wilt, soo doet aldus.

℞. 12 pond ♄, en een pond van den Konink; dit onder een gesmolten, maekt het lood hard, en bequaem tot pypen van pompen daer van te gieten. Indien men een pond van desen Konink neemt tegen 4 pond ♄, dat maekt het soo hard, dat men daer van wel geschutten sou gieten mogen. Indien men ook tegen 4½ pond ♄, neemt een pond van desen Konink, soo geeft het een goede klank; en als daer van lange staven gegoten worden, soo komen de Boek-drukkers hare letters daer van te maken.

Desen Konink kan men wel onder het ♃ doen, maer die maekt het selfde blaeuwachtig, en het is dan soo goet niet, als het gene uit ♀ en ♂ gemaekt word.

De Bereiding van den ♂ en ♀ is als volgt.

℞. 2 pond ♂, en een pond ♀: met dese sal gehandelt worden gelijk by het yser geleert is, dat men den Konink sal afflaen, wanneer het kouwd is geworden. Dese Koning geeft het ♃ een schoonen glans, en ook een schoonen klank gelijk Silver.

N. B. De Regulus van den ♂ doet dit ook seer wel, maer die maekt het ♃ broos, en ook

soo

soo wit niet, dan het ♀ en ♁ t'samen wel doen: want het ♃ is liever met het ♀, als het met den ♁ alleen soude zijn. Onder 10 of 12 pond ♃, een pond ♁ te vermengen is genoeg; indien daer meer onder koomt, soo is het broos, en en wil geen hamer-slag lijden. Men kan ook een Regulus maken van het ♄, door den ♁, als mede een Regulus van ♃, door den selven *Antimonium*; waer van elders breeder gehandelt salworden.

Den ♁ heeft die krachten, dat men daer door alle de 4. Metalen, als ♂. ♀, ♃, ♄, tot Slakken kan brengen, om hare Souten te bekomen; en dit geschied dus:

℞. 3 pond ♁, en een pond ♂: dese sal men onder een smelten, soo word het eene Masse. Hier op sal men soo veel goede ☉ brengen, tot dat alles tot Slakken geworden is: dan sal men dese Slakken uit den Degel doen, en met de andere Metalen ook soo te werk gaen, tot dat sy alle mede Slakken zijn: daer na sal men dese Slakken van alle de 4 Metalen by een doen, en klein onder malkander stampen tot poeder; hier na sal men tweemael soo veel versche ☉ daer onder mengen, en dan alles t'saem smelten in een Wind-oven, tot dat het vloeiend als water is, wanneer het uit-

uitgegoten moet worden. Als dit nu kouwd is, sal men het weder klein stampen, en dat selvige dan op een glasen tafel leggen, tot dat het van de lucht smelt, en een groene Oly, of de vochtigheit der Metalen word: uit dese kan door het distilleren een witte geest gedreven worden, en een bloed-rooden in 't *Caput Mortuum*, die dan noch sijn Sout is, 't welk men daer uit kan trekken door gemeen △. Als dese drie t' samen komen, dan hebben sy haer rechte kracht in de Medicyne, en in de Metalen: waer van hier nu genoeg is: die sich iets daer aen gelegen meend, kan daer verder na soekken, gelijk ik ook gedaen heb; en hy sal licht de waerheit hier van bevinden. Dus verre van den ♄ en de Metalen.

Nu moet ik noch wat schryven van het ☉, die de meester is boven alle andere Mineralen, als mede boven alle andere Souten: want als men het ☉ recht insiet, soo is het anders niet dan △ en ▽; daerom heeft het soo grooten kracht boven andere Souten; ja men kan de 4 Elementen daer in vinden, 't welk men in andere Souten niet doet: doch dat selvige kan men in het ☉ niet merkken, soo lang als het niet word ontledet;. maer indien wy dat ontleden, soo sullen wy die alle daer in vinden.

Men neemt een pond ☉, dit word gecalci-

neert

neert of verbrand door een ſtuk houds-kool; ſoo ſal men in het calcineren niet meer verlieſen dan de helft, de andere helft is Sout en Aerde; waer van hier voren geſchreven is, daer ik handele van de *Tafel Hermetis*; op wat wyſe het Sout, en de witte aerde van een worden geſcheiden, en hoedanig die by een gebracht moeten worden. Doch ik heb noch meerder handeling op de ☉, waer van ik in 't vervolg noch ſal ſchryven.

Als het ☉ door de kolen gecalcineert is, en dan tot een melk laten ſmelten, ſoo ſal die in ✠, die met gemeene kalk is geſterkt, gedaen worden, dan verandert ſich die melk in rood bloed. Als men ook ☉, en ☿ van elks even veel calcineert, en daer na in een Wind-oven ſmelt tot een wit glas, dat men dan weder doet ſmelten in goeden Wijn-aſijn, ſoo krijgt men den ⚹ gants ſoet, en daer na word hy rood als een Robijn; doch eer dat geſchied, ſoo werkt den ⚹ ſeer ſterk op deſe gecalcineerde dingen; dat het met verwondering aen te ſien is, en in 't eerſt maken die den ⚹ urineus en gants ſoet; maer eenen tijt t' ſamen blyvende, ſoo word dien ⚹ gants vyerig, 't welk *Glauber* het Sout Thabors noemt, en anders niet is dan ☉, en ☿ met malkander gecalcineert.

Om nu tot andere Souten te komen, die men

men soude houden de voornaemste te zijn in het Mineralische Rijk, soo hebben wy dan den Vitriool, waer uit sommige seggen, dat de waerachtige Materie van den Steen der Wijsen soude komen; 't welk onmogelijk, ja gants tegen de natuur is, dat uit eenig ding, 't welk geen Metael is, de Steen der Wijsen gemaekt soude worden. Als nu *Glauber* schrijft, dat de ☉ het Sout der Wijsen soude zijn, en ook leert, en op wat wyse dat het bereid soude worden, soo geeft het my wonder, waerom ook andere voor hem den Steen der Wijsen daer uit niet gemaekt hebben. Aengaende de Medicynen heeft hy genoeg daer uit toebereid; maer op de Metalen alleen kan die met eenig voordeel geen stant vinden. Want indien de oly van de Vitriool het Sout was der Wijsen, dan souden alle de Distillateurs den *Lapis* hebben: *Glauber* schrijft, dat de roode oly uit de Vitriool het roode Leeuwen-bloed soude zijn, 't welk toch van sijn leven by hem niet gemaekt is.

Dese Roode Oly nu wort gemaekt als volgt.

℞. 2 pond ☉: Calcineert dese tot alle de vochtigheit wech is, en rood of uit den gelen begint te worden. Dese sal men in goeden Wijn-asijn koken, tot dat alle den ☉ in een

swar-

ſwarte oly verandert is, en ſijne quade ſmaek heeft verloren. In dit koken ſal'er een goud vlies op komen, en ſoo lang gekookt worden, tot dat alle den ✝ door het △ opgedroogt is; dan ſal daer een dikke Maſſe over blyven, die gelijk een pik weſen ſal. Deſe pik ſal dan in een Retorte gedaen worden, en na de gemeene manier gedreven, ſoo koomt daer eerſt een witte geeſt van, daer na een roode oly, en op den grond blijſt dan een ſwarte aerde, waer in het Sout is, dat met ✳ uitgeloogt worden moet, daer na met ſoet ▽ den ✳ weder afgewaſſchen, en dan dat Sout ingedroogt op een ſoet △, anders word het bruin, en is niet ſoo goet dan als het wit is. Dit moet naderhand by een zijn gebragt, in den witten geeſt, die eerſt is overgekomen: daer in ſal het Sout eerſt opgeloſt worden, en daer na noch ſoo veel Roode Oly daer by gedaen, als de twee hebben gewogen: dat is dan een ſeer goede Medicyne voor de menſch, maer op de Metalen kan het niet veel doen: die hier nu aen gelegen is, kan dit verſoekken.

Ik ſeg noch, dat uit den gemeenen Vitriool de Steen der Wyſen niet is te maken, ſonder den geeſt des Weerelds; waer van *Baſilius* ſchrijft, gelijck hier voren noch is verhaelt. Ja ſelſs in den Vitriool, in de Salpeter, in het *Sal Commun*, in het *Sal Aluminis*, in het *Sal*

Gemmæ,

Gemmæ, in Bloed, in Oude Lappen, in Hair van Beesten, in Goud, in Silver in Yser, in Koper, in Tin, in Lood, in Merkurius, in Swavel, in Arsenicum, en voorts al wat men bedenkken kan, is niets gevonden dat tot het Werk soude dienen. Offschoon men door de Metalen de bereiding moet doen, soo zijn nochtans de Metalen de materie niet van den Steen der Wysen, maer alleen het lichaem van de materie der Wysen: want de rechte materie van 't Werk, na dat ik kan oirdeelen, is de geest des Weerelds, die in de aerde word gecoaguleert, en by de Metalen vervoegt, om uit twee een te maken, waer van ik noch hier voren geschreven heb, dat met den ✕ uit alle de Metalen de *Anima* en hare Souten getrokken konnen worden, die niet anders is als een ⊕ der Metalen, en nochtans veel heerlyker dan den gemeenen ⊕; doch dese is noch niet de ⊕ der Wysen. En op dat gy moogt weten wat de Vitriool der Wysen zy, soo seg ik, dat het eenig ding wesen moet, dat noch geen wesen heeft aengenomen; en dit is d' onsienelyke lucht, die sich aen alle zaden van de gantsche Weereld vereenigt, daer hy maer by kan komen. Deerom laet af van de metalen en Souten, om uwen Oly daer uit te maken; want die is daer niet in.

Ik heb uit den gemeenen ♃ op verscheide

Wysen sijn Sout getrokken door den ✠, en dat tot een soet Sout gemaekt; doch heb daer mede niets konnen uitrechten. Ook heb ik uit dat Sout een Oly gemaekt, maer nergens in kan ik my daer van dienen. Dese Oly was soo soet als suiker; en als ik dien in de pot liet kouwd worden, waer in ik de selfde gemaekt had, dan is die doorsichtig en helder als een Robijn geweest.

Hare toebereiding is op dese manier.

℞. Lood-wit, of Menie, of Lood-asch, of Lithargirium, en uit een van dese soo veel als gy wilt. Dit sal in den ✕ opgelost worden, en dan door een vilt-papier gedistilleert: de *feces* die in de vilt blyven sal men wech doen, en het daer door gedistilleerde *aqua* sal in een aerden pot worden gesoden, tot dat het droog is; en dan noch wat ✕ daer op gegoten, weder gekookt als voren, dat het dik een schoon roode Oly zy.

Op dese wyse kan men ook een roode Oly uit ♄ maken, om in de Medicynen te gebruiken. In de Metalen sal die sijn werk ook wel doen, als sy op een behoorlyke wyse bereid word; waer van hier na noch sal gehandelt worden; want yders handeling heeft ook hare bysondere manier in het werkken. Laet u dit van my, als een Vriend, zijn gewaerschouwt:

want

want ik heb het van niemand anders uitgeschreven, maer selfs met myne eigene handen gewrogt, en op mijn eigen kosten uitgevonden; waer voor ik Godt Almachtig moet dankken.

In *Libra* koomt het voort, door *Leo* word het gefigeert, tot in *Pisces*, of in den Waterman: daer verandert het in *Aries*, of in den Steen-bok, waer van andere genoeg hebben geschreven.

Wanneer ik eerst dese dingen begon te lesen, van *Libra*, *Leo*, *Aries*, *Pisces*, soo dacht my, dat dese teekenen dusdanig door ydele versieringen gesteldt waren; maer nu ik het selfde recht heb ondervonden, soo sie ik, dat de Philosophen de gronden van de Konst daer mede hebben aengewesen. Dit heb ik met vele moeiten en bekommeringen, ja schaden van tijt en van geld geleert; daerom neemt den tijt waer, dien Godt heeft gestelt, op dat het u niet gae gelijk my is gebeurt, dewijl men seit; dat het de Geleerde goet en licht te verstaen is: want in de *Tafel van Hermes* zijn dese woorden; dat daer seven in 't getal zijn, soo van de Metalen, als van de dagen, tyden, en stonden, en wat daer toe van nooden is. De seven Metalen, niet soo rouw als wy dagelijks sien, maer die door de Konst worden gemaekt; en noch seven handelingen om het

Werk te bearbeiden. Als ik op die tyden en stonden geen acht sloeg, soo heb ik mijn werk niet konnen bevorderen. Daerom spreekt onse Saligmaker Jesus Christus; *dat 'er een tijt is om te zaejen, en een tijt om te maejen.* Op dese dingen nam ik geen achting, door dien sommige seggen, dat aen den tijt soo veel niet is gelegen, als aen de Materie: doch dat heeft my bedrogen; want ik meende het gantsche jaer door Roosen te plukken, soo wel in den Winter als in den Somer. Ik seg dan noch, dat de tijt meerder is dan de Materie; want de gulde tijt maekt de Materie, soo dat wy daer anders niet moeten toedoen, als alleen haer bewerkken op de rechte tijt; waer van hier na noch gehandelt sal worden.

De Oude Philosophen hebben ons den tijt voorgestelt door gelijkkenissen, en niet met klare woorden. Wanneer sy spreken van *Leo*, soo denkken sommige, dat sy het gemene Goud gemeent hebben; maer het is anders niet dan de tijd, dien sy Goud noemen: En als sy seggen dat *Mars* is het *Corpus*, soo verstaen sy de fermentatie, die het Sout van sijne onreinigheit scheiden doet. Daerom zijn 'er vele bedrogen geweest, die in het gemeen ♂ hebben willen soekken, gelijk ik ook gedaen, en met schaden geleert heb; want als ik in het ♂ wrocht, soo is my niet anders

voor-

voorgekomen dan een quaet en onsmakelijk Sout, dat in alle Metalen gevonden word.

Wanneer de Philosophen spreken van *Taurus*, soo meenen sy daer mede de Souten, die de Bergen zijn in dese konst, of de *Salis*-Bergen: want sonder het Sout kan niet wassen; en ook is het een behoud van de gantsche Weereld: want sonder Sout, soo kan'er geen ding een *Corpus* hebben, noch voor de verrotting bewaert worden. Doch die daer meerder van weten wil, lese in *Basilius*, den 4 Sleutel, waer van het Sout word gesproken, en op wat manier men dat sal bekomen, en hoe dat het selfde ontledet sal worden. Dit heb ik hier niet willen schryven, om dat ik het in *Basilius* soodanig beschreven vind, maer om dese sijne waerheit getuigenis te geven; gelijk als hy ook van den Asijn der Wysen spreekt in sijne Wederhalingen van den grooten Steen der Wysen pag. 94: 95. *Dat desen ✕ niet is den Asijn der Wysen, maer een anderen drank.* Daer na seit hy, *dat dese gemeene Wijnsteen niet is de Wijnsteen der Wysen.* Dit heb ik ook al bevonden, wanneer ik in den gemeenen Wijn en Wijnsteen gewrocht heb; en ik moet bekennen, dat in de Wijn is de gantsche kracht van alle de vruchten des Weerelds: doch sonder de Metalen is'er niet in te vinden, om eenige dingen daer mede uit te werkken. Of schoon

den gemeenen ♀ het Silver ſuivert, en als het daer mede geſmolten word, ſwaerder maekt, gelijk ik voor aen in dit boek heb geleert onder het beproeven der Mineralen; ſoo kan toch de Wijnſteen geen ſtant vinden, om ſulken ding daer uit te maken, waer mede men de Metalen ſou konnen tingeren. Ik heb ook al beſocht wat men daer uit kon maken, en het was anders niet dan een goede Medicyne voor den menſch; en door het Salpeter een ſeep voor de Metalen om die te doen ſmelten, en de ſelvige af te waſſchen. Daerom moeten alle Vrienden deſer Konſt weten, dat de Wijn der Wyſen een andere moet zijn; want de Philoſophen ſeggen, dat de wind dien in ſynen buik draegt, en dat die op alle plaetſen is. Hierom ſeggen ſy mede, dat de Wijnſteen der Wyſen noch een andere dan den gemeenen is. Waer uit te verſtaen word gegeven, dat wy dien niet ſullen ſoekken in den gemeenen Wijnſteen, maer in den Wijnſteen daer *Bernardus* in ſyne Fontein van verhaelt, die ſchoon en doorſichtig is als een kryſtal, van *Paracelſus* het *Arcanum Tartari* genoemt, en die is anders niet als den Ouden ♄, die ſeer klaer is; waer van andere noch genoeg hebben geſchreven. Doch ik ſchryve wat my bekent is; dat ſonder den tijt, dien Godt heeft geſtelt, geene dingen konnen waſſen: daer-

om

om seggen ons de Boeren, de tijt maekt ons de vruchten. Die nu gesint is eenig voordeel te genieten, die kan den tijt waernemen, om synen Wijnstok te snyden, en op den tijt kan hy synen Wijn dan drinkken, die hem Godt en de Natuur heeft gegeven: want d' Almachtige werkt door de Natuur, om soo aen ons menschen te toonen, dat'er noch wat hoogers is, dan wy dagelijks met onse oogen sien. By gelijkkenis: De aerde die ons dagelijks voor oogen ligt; en daer aen niet getwijffelt word of sy is de Moeder van alles wat wy van doen hebben tot onderhoud van ons lighaem. Daerom hebben de Oude Wysen gesproken dat de mensch sonder het selfde niet leven kan: want de lucht word in de aerde gevangen, als in een vis-net, waer van hier voren noch is gehandelt. Hierom laet ons de Aerde ondersoekken, soo sullen wy den Vitriool der Wysen vinden, die door sijn eigen kracht voortkoomt.

Geen levendig Philosooph heeft ons klaerlijk den naem genoemt, van het gene waer uit de Steen der Wysen gemaekt word: want in de Vitriool of Antimonium, is niet anders als een Medicyne voor den mensch. Dus sullen de Vrienden deser Konst van my als een Broeder gewaerschouwt zijn, dat het Sout der Wysen in de gemeene Metalen, Minera-

len, noch ook kleine Mineralen niet is te vinden. Maer als die Metalen in haer eerste wesen worden gebragt, dan so sal u de Sleutel van de Metalen gegeven worden, waer mede men die op en toe sluiten kan; welcke Sleutel de eerste materie van 't Werck is, door Sout, Sulfer, en Merkurius; verstaet niet de gemeene, maer die de wint in sijnen buik draegt, en in de aerde gecoaguleert is, door de Natuur voortgebragt, en door de konst van de Meester bereid tot een bequaem werck, waer by ik het voor dese tijt sal laten rusten, en my weder vervoegen tot de Metalen.

Om uit het ♃ Goud te maken, waer mede men schoon kan vergulden: de toebereiding is dese.

℞. Een pond ♃, een pond ☿; het ♃ moet eerst op soet △ zijn gesmolten, en dan de ☿ daer in gedaen, soo word de ☿ gebonden, en het ♃ soo broos, dat men het klein kan stampen. Als dan het ♃ en ☿ soo is bereid, soo neemt een pont ✶, en 3 vierendeel gemeen ♀, dit dan seer klein onder een gewreven, in een glasen kolf gedaen, in een zand Kapelle gestelt, en by graden van het △ geregeert tot dat het glas begint te gloien: dit sal dan 5, 6, of 7 uuren in 't △ so gehouden worden, so hebt

hebt gy 't Goud vaerdig, dat dan *Aurum Musicum* genoemt word. Wanneer gy uw glas in het △ stelt, soo moet gy dat boven met een papier toestoppen, op dat 'er geen onreinheit mag in vallen, en uw Goud bederven. Als nu het glas kouwd is, soo neemt het uit, en breekt het in stukken, soo sult gy het Goud beneden vinden, dat gy van sijne aerdachtigheyt, die noch onder aen het Goud op de grond van het glas sal zijn, moet suiveren. Dit heb ik hier willen schryven, om te bewysen, dat ♃ een kleine Son des Weerelds is, daerom kan het ♃ soo veel niet geven als de andere Planeten, waer van ik noch in het toekomende sal handelen, soo my Godt sulks toelaet.

Voorheen heb ik gesproken, dat in den Wijn, ♁, en ♄ de grootste kracht was, voor soo veel ik doe ter tijt kende; maer naderhand heb ik bevonden, dat in ♀ een liefde was tot den gemeenen asijn. Want als ik na de leere van *Basilius* Spaens-groen nam, en daer uit een Vitrioolachtigh Sout wilde maken door den ♁, soo heb ik eerst een proef genomen in een kleine pot, en dat op het △ gestelt, om te sien wat voor werkken den ♁ en ♀ aenvangen souden, dan nam ik de materie die bereid was gelijk by de *Anima* van ♀ of het Spaens-

groen is geleert, op wat wyse dat gesuivert moet worden, eer men aen 't koken gaet, 't welk gy in dit boek lesen kond, by de verhandeling van ♀.

Als ik mijn groen *aqua* van den ✠ met mijn ♀ op het △ bragt, soo is daer in 't eerst een seer subtylen geest afgegaen, dien men qualijk in de neus konde ruiken; soo dat ik heb opgehouden met koken, en desen groenen ✠ in een kolf gedaen, en gedistilleert na de gemeene wyse, soo is my een seer klaer ▽ over gekomen, dat byna niet veel smaek had, even als een gemeen *flegma*. Ik distilleerde toen voorts en scheidde den ✠ van dit vorige water, dat ik niet meer dan gemeen ▽ achtte: soo nam ik het glas, en goot dit voorige water, dat ik van den ✠ had gescheiden, in 't △; doch daer is my een groot wonder bejegent. Dese geest heeft my gebrand, als een natuurlyke Brandewijn mag doen, alsoo krachtig van vlam, ook uit den blaeuwen, met eenige reuk van koper; dierhalven seg ik noch, dat in desen Asijn meerder is, dan men wel sou konnen gelooven. Ik moet bekennen, wanneer ik dit voor d' eerste mael sag, dat ik my in mijn hert seer verslagen gevoelde. Indien gy nu verstand hebt, soo kond gy licht sien, waer de Goude en Groene Leeuw is te vinden: want uit ♀ word door de Konst

een

een ⊕ gemaekt, die veel kan doen in de Konst. Wanneer dan ons ♂ daer by is, soo kan het eerst een recht houwelijk der Metalen wesen: doch die daer aen gelegen is kan het ondersoekken, en misschien sal hy noch meer vinden als ik beschrijf: dit is slechs een kleine kaers of licht in de Natuur, die ik hier heb ontsteken.

Ik seg noch, dat het ♃ is een kleine Morgensterr onder de Metalen; daerom is ♃ onder de Planeet van ☉, en ♄ is onder de Planeet van ☽. Het ♃ is heet en droogh, en ♄ koutwd en vochtig; daerom is het onder Luna: het ♂ en ♀ zijn in 't midden gestelt tusschen het ☉, ☽. ♃ en ♄ maken een middelmatige Natuur, waer uit men kan sien wat van het ♂ en ♀ is. En als men nu tot een rechte grond sou willen komen, soo moet men die in haer eerste wesen brengen, dat is in een Sout, en daer na in een ▽, soo kan men het onderscheid sien, wat van ☉, ☽, ♃, ♄, ♂, ♀ zy, en wat voor Sout in yder Metael is; dan kan men bevinden, wat den oirspronk der Metalen geweest mag zijn.

De Oude Wysen seggen, die het *Sal Metallorum* heeft, dat hy ook den *Lapis Philosophorum* verkrygen kan; doch men moet weten wat voor Metaels Sout tot soodanigen werk behoort.

Sy

Sy seggen mede, dat men sal nemen 't gene Man en Vrouw is in eene Natuur; dit seg ik ook, soo wel in de gemeene Souten: want dat zijn de Sleutelen, waer mede men de Metalen en Mineralen opent om die t' ontleden, en t' ontslaen van haer grof lichaem, dat sonder de Souten onmogelijck is. Gy moogt het gelooven of niet; het is my genoeg dat ik het mag schryven, dewijl ik dat klaerlijk bevonden heb.

De ☿ der Wijsen is anders niet als de geest des Weerelds, die door sijne kracht alles voortbrengt, elk na sijnen aert; en dese is wel meest in de Metalen of Mineralen, die noch niet in het △ zijn geweest. In de Mineralen is veel meerder geest dan in de gesmolte Metalen: want soo ras als eenig Minerael door den Bergmeester tot een Metael is gemaekt, dan is sijnen geest des levens daer uit gevlogen, na sijnen Vader, van wien hy was afgekomen; daerom indien gy desen geest soude soekken, dat moest niet anders zijn als in den groenen tijt van de Mineralen, eer die in het △ zijn geweest. *Basilius* nu schrijft daer genoeg van, by wien gy het selfde kond lesen.

De Oude Wysen seggen, daer geen doot, en na de doot geen verrotting is, daer kan geen weder-opstanding wesen. Indien de

Sou-

Souten en andere Metalen niet verrotten, soo sal daer geen weder opstanding komen. Of schoon het Sout een bescherming is voor de verrotting, soo moet nochtans dat ook sterven; en als het gebeurt dat het Sout verrot, dan kont gy sijn binnenste van het □ bekomen, waer van *Basilius* in sijn 4 Sleutel schrijft, dat men het binnenste van het Sout moet hebben, soo men in dese konst iets wil te wege brengen.

Dese verrotting moet door den eigenen geest van het Sout geschieden, sonder eenig vremd Sout daer toe te doen, waer van ik op een ander tijt noch meen te handelen. Voor aen in dit boek heb ik eenige dingen van den ♁ aengeroert, hoe sijn ♀ en Regulus te maken is. Nu wil ik schryven hoe men sijnen ♀ sal bereiden, die by den gemeenen man de boter van den ♁ genoemt word, en door Merkurius sublimaet aen het licht grbragt, na de leere van *Paracelsus*. Doch ik sal beschryven wat ik in die handelingen heb ondervonden.

Den ♁ is een meester in de Medicyne, daerom mag den ♁ wel voor een *Herbarium Chymicum* erkent worden; want alle de krachten der Metalen en Mineralen zijn daer in opgesloten. Ik heb selfs bevonden, als ik daer mede doende was, gelijk ik daer noch in doende ben, om

op

op een goede grond te mogen uitvinden, alles wat daer in verborgen is.

De Bereiding van dese Boter uit den ♄ is als volgt.

℞ Een pond ♄, en een half pont ☿ Sublimaet; vrijft dit so klein onder malkander als het mogelijk is, daer na doet het in een glase Retorte, die met een leer beslagen is: dan sal die in een zand kapelle gedreven worden na 't gemeen gebruik tot 5 a 6 uuren op gemeen △, soo koomt 'er eerst een witten geest over; daer na koomt de boter in den hals van de Retorte. Dan is de ☿ noch ten deele in een roode Sinnaber, dien sommige noemen de Sinnaber van den ♄, doch sonder reden: maer met de ☿ die by den ♄ gedaen is, en sich door het distilleren daer van heeft gescheiden, is by mijn weten niet veel uit te rechten, soo wel in de Medicynen als in de Metalen.

Dese overgedreven boter sal men dan nemen, en doen daer noch soo veel ☿ by als de boter weegt, en dan wederom soo veel ♄ als in het eerst is genomen, en distilleren dat weder als voren, soo sal daer geen boter meer over komen, maer eenen Asijn van den ♄.

Men kan ook wel doen na de leere van *Basilius*, en nemen de eerste boter, en doen die op

op verſſchen ♁, en diſtilleren die dan t' ſaem, ſoo koomt'er wel een ✝ over, maer niet ſoo veel als op de wyſe die ik u beſchreven heb. Deſen ✝ is in de Medicynen een Heer en Meeſter om een ſcheiding te maken van alle quade wonden, gelijck ik ſelfs heb bevonden aen mijn eigen kind in het jaer 1663, dat ik door deſen oly of ✝ van ♁ heb geneſen.

Ik had deſe oly niet gemaekt om in de Medicynen te gebruycken, maer om na de leere van *Paracelſus*, een bloed-roode oly daer uit te maken, die al het ☽ in ☉ ſou tingeren; doch dat wilde niet aengaen.

Baſilius ſchrijft in ſijne Verborgene Handgrepen, dat een bloed-rooden Oly uit den ♁ gemaeckt ſoude worden, als men de boter op verſſchen ♁ ſou ſetten, en dien tot ſevenmael af diſtilleeren, op welke plaets het klaer genoeg is beſchreven, en daerom acht ik onnoodig, het ſelfde noch wijdloopiger uit te breiden.

Indien men den ♁ met den ☿ onder een heeft gewreven of geſtampt, en die dan 3 a 4 dagen in een vochtige plaets ſtelt, ſoo bekoomt men niet veel boter, maer aſijn of oly in het diſtilleren. Als gy deſe oly of ✝ hebt, ſoo moet gy die voor de lucht bewaren, anders ſou die alle tot een poeder precipiteren, dat dan de ☿ *vita* genoemt word, doch niet anders is als

een

een Regulus van den ♁, gelijk ik in't werken bevonden heb. Als ik wat beters daer uit meende te maken, en dat Poeder in een glasen kolf deed, denkende het selve over te dryven tot een *Aqua* ☿, soo is my een deel wech gesublimeert, en de rest is op de grond van het glas gebleven tot een grawen Regulus, doch veel beter dan den gemeenen.

Als men desen ✠ tot een poeder wilt hebben, soo moet men daer gemeen water in gieten, soo valt het tot een Poeder op de grond; dese wort dan de ☿ *vitæ* genoemt, en in de Medicynen gebruikt, tot 2, 3, of 4 greinen; dit is om te purgeren, of wel te sweeten: Maer soo desen ✠ met een *Sal* van ♀ of ☉ geprecipiteert word, soo doet die alleen maer sweeten; doch uit die Souten moet eerst een looge gemackt zijn, waer mede den ✠ van den ♁ gedood, en dan op een soet △ afgekookt wort, soo sal dat poeder niet meer doen vomeren, maer wel doen sweten, 't welk *Galauber*, *Auri Panaceam* genoemt heeft.

In desen ✠ is meer verborgen, dan met een pen beschreven kan worden: doch ik wil maer kort zijn van den ♁; die daer meer van wilt weten, kan daer van by *Basilius* lesen. Ik seg noch eens, dat den ♁ wel voor een *Herbarius* der Alchymisten gehouden mag worden, gelijk de ☉ voor het water der Weereld: want

door

door kruis en verdriet word de Wereld overwonnen: soo wie de Wereld door het △ kan verwinnen, die, vertrouw ik, is een Meester en Vriend van de Natuur. Ik soude nu wel meer hier van schryven, maer ik meen in in een ander boek, soo Godt het gelieft, dat noch eens te verhandelen. Doch ik seg, dat dese Weereld niet anders is als den Ouden ♄, een Godt van de Philosophische Zee, die by *Sendivogius* is beschreven. Dese toonde hem △ onder een steenrots, een myne van ☉, en een ander van stael; waer by ik dit nu sal laten rusten.

Doch ik moet weder keeren tot de Souten, en Mineralen, sonder de welke de Oude ♄ niet is te bekomen; en of schoon men van den gemeenen ♄ al had, soo kan dit noch geen stant vinden in de Konst. En indien gy mogt vragen wat de Oude ♄ zy? die is anders niet dan de Natuur, daer sy in het Mineralische Rijk is bekleed met dese stukken, als 🜿, ⊕, ⊖, ⦶, O, ✳, ∞, 🜍, ♁, ☿; in het Metaelsche Rijk is de Natuur bekleed met ☉, ☽, ♂, ♀, ♄ ♃; en soo men desen Ouden ♄ sou willen ontleden, en sijne kleederen aftrekken, soo moet dat geschieden door de konst van het △, als door Distilleren, Sublimeeren, Calcineren, dan word de Natuur ontkleed. Ik seg dan noch dat uit dese voorgestelde Characters

de Oude haren Steen hebben gemaekt, voor so veel my bekent is: want *Paracelsus* spreekt, *dat men door de Metalen, en met de Metalen, synen aenvank moet maken:* waer op *Basilius* seyt: *O aenvank, bedenkt het einde: maer laet u het middel mede bevolen zijn*, ☉, ☽, ♀, ♂, ♄, ♃: die nu oogen heeft kan sien wat het middel zy, daer *Basilius* van schrijft. Onder de Souten is ook een Mediateur, ⦶✳, ⊕⦶, ⊖ O; soo dat in de Konst sonder dese niet is uit te rechten. Daerom seg ik noch; Alle de gene die sonder dese specien willen wercken, en sich op kruiden bemoeien, om de lucht te vangen, die sullen niet anders bekomen als lucht, daer geen *Corpus* in is te vinden; 't welk ik mede heb ondervonden met schaden.

Maer indien men de lucht wilde vangen, waer in de rechte ♀ sou zijn, soo moest die uit sijn eigene materie gemaekt worden. Dese ♀ is uyt de Metalen en Mineralen voortgebragt, door de konst der Oude Wysen, van haer Distilleren, Sublimeren, en Purificeren, alles in een glas, en op eene wyse van doen.

Op dat ik nu een klein licht sou aensteken van de natuurlyke dingen der Metalen en Mineralen, haer Solfer en Asijn, waer van ik in 't voorgaende dikwils gesproken heb, soo sal ik

ik die onder den naem van het *Lac Sulphuris* beschryven. De reden nu waerom ik dit heb willen uitgeven is, dat eenige sich willen onderwinden het *Lac Sulphuris* te maken, sonder dat sy den rechten stijl hebben om dat selfde in 't werk te stellen; want die de rechte handeling heeft, kan met een pond ♃ meer *Acetum* krygen, dan de Oude gedaen hebben uit 3 pond: ook is die Medicyne soo goet niet, als die op myne wyse gemaekt word. Hieren-boven als men dese Medicyne maekt, dan bekoomt men niet alleen het *Lac* ♃, maer ook den *Acetum* der Philosophen, en den Oly der Wysen. Dit geschied met onse enkele distillering, sonder eenige Ovens, of vele Instrumenten, maer in een slecht open aerden panneken van een stuiver aen geld. Ik schrijf alleen dese handeling, om myne liefde te toonen aen alle de Vrienden van dese heerlyke Hermetische Konst, die in drie specien bestaet, als ☉, ♃, ☿, dat de fondamenten zijn van alle onse werkkingen, waer van in 't vervolg noch gehandelt sal worden. En op dat ik mag komen tot de bereiding van het *Lac* ♃, of den *Acetum* der Wysen, soo wil ik een ygelijk hier de geheele handgreep leeren.

℞. ♃ Commun, 1, 2, a 3 pond, dese klein gestampt of gewreven, soo is de ♃ bereid tot

den aenvank van 't werk. Den Oven of Instrumenten daer men de Solfer in distilleert, zijn anders niet dan een aerde suiker-bakkers vorm, boven wat afgebroken, op dese stelt men een glasen helm, soo is den Oven vaerdig om daer in te distilleren. Desen Oven stelt men op een yseren treeft, soo hoog van der aerden, dat het panneke met de ♃ daer onder kan, en niet hooger of lager, want soo den Oven te laeg stont, dan smoort het △ uit, en is den Oven hooger dan het pannetje, soo gaet alle den geest buiten den Oven. Als nu den Oven soo vaerdig is, neemt dan den ontfanger die groot is, en doet die half vol gemeen regen ▽, en legt die voor aen de snavel van den Helm, dat de snavel of de pijp ontrent 2 vingers breed boven het ▽ zy, dat in den ontfanger is. *N. B.* D' ontfanger moet niet geluteert zijn, anders souden de geesten stikken, en daer sou niets over komen van den geest.

Als dan uwen Oven of pot waer op den Helm staet, met sijn ontfanger soo toebereid is, neemt dan uw klein gestampt ♃, doet dat in het aerden panneken, en stelt het onder den Oven, eer gy het △ daer in doet, en als het dan dus vaerdig is, soo neemt een klein spaentjen droog hout, of een swavelstok, daer mede moet gy den brand daer in steken,

ſteken, want met andere dingen kond gy den brand ſo wel niet daer in krijgen. De ♁ in den brand zijnde, ſal men ſoo lang verſche ♁ daer by doen tot men Medicyne genoeg heeft, en dan de ♁ uit laten branden. De voorlegger met het *Lac* ♁, ſal dan wel toegeſtopt worden, op dat ſijne krachten niet vervliegen; want de geeſt is niet beſtendig, ſoo dat die van de lucht word opgetrokken: maer by aldien gy ſijn Sout daer mede koomt vereenigen, ſoo heeft de geeſt een magneet, die hem dan houd en ſterkt, waer van ik in een ander boek noch meen te handelen.

Deſe Medicyne is een heerlyke ſaek, voor de gene die eenig gebrek aen de Longe bekomen hebben door te ſwaer drinkken, of anderſins; en om dit accident te geneſen, mag men alle morgen daer van wel een half pint gebruiken, of ſoo veel als men goet vind.

In den aſch die beneden is, heeft men het Sout der heerlijkheit, de Olie is boven in den Helm; ſoo hebt gy drie dingen uit een ſtuk ♁, waer van voor deſe tijt dit genoeg weſen ſal.

Om nu weder te komen tot de Metalen en Mineralen, ſoo ſeg ik noch, dat in deſe niet is het ♁ der Wyſen, maer door deſe word de ♁ der Wyſen gemaekt, doch ik ſchryve dit

anders niet als na mijn goetdunkken. Het ♀ en het ⊖ der Wysen worden uit een ding niet voortgebragt, maer wel uit dusdanige drie ♀, ♄, ✳. Doch dese drie zijn weder een ding, en uit het Sout word een gemaakt, en uit de seven Metaelsche Naturen word mede een gemaekt, dan hebt gy den ♀ der Wysen: en uit de drie Souten word ook een gemaekt, dan hebt gy het Sout der Wysen, na dat ik meen.

Want als gy de eerste Materie van 't Water wilt maken, soo moet gy niet een Sout, maer alle de Souten nemen, gelijck ik in dit mijn boekjen heb aengewesen, als mede in het Cabinet der Metalen en Mineralen, waer ik handele over de onderste deelen van de *Tafel Hermetis*, en daer is van dese Materie in het kort gehandelt geworden, En als men de eerste Materie van de Metalen en Mineralen soude willen hebben, soo moet gy niet een Metael of Minerael nemen, maer dese die hier zijn voorgestelt. En op dat gy dit soud mogen begrypen, soo neemt een exempel aen den mensch, die na Godes beeld is geschapen en gemaekt, op wat wyse sijn leven word onderhouden met spijs en drank, en hoedanig dat de spijs word gesouten, met vele en verscheide Souten; en soodanig moet ook onse Metaelsche spijs zijn.

De

De spijse der Metalen, na dat ik kan afnemen, zijn de Mineralen, of kleine Mineralen, waer onder ik geen beter kan weten als den ♁, dien ik sekerlijk voor een spijse der Metalen sou stellen. Doch soo dese spyse niet wel is gesouten, soo kan die geen stant vinden in de magen der Metalen: maer op wat wyse die spyse bereid moet worden, denk ik op een ander tijt noch te verhandelen. Ik schrijf dit nu door gelijkkenissen vande spyse der menschen, en die daer uit niet kan verstaen wat myne meening is, moet soo lang wachten, tot dat ik noch een ander boek uitgeven sal. De gunstige Leser wil nu hier mede te vreden zijn, tot dat 'er een andere Kok koomt, die ons dese spysen sal leeren souten: want ik seg noch, dat indien een goede spyse niet na behooren gesouten is, die selvige niet wel gebruikt worden kan. Daer-en boven dat niet alleen het Sout een goede spyse wel smakende maekt, maer ook de goede sous, als ✠, en ▽, en Wijn, en diergelijkke, waer door het Sout met de spyse word toebereid, om dan wel te gebruiken, want door den Wijn, den ✠, en het ▽ worden de Souten gaer en tijdig gekookt, om tot de Metalen te gebruiken; welke Souten dan soo bereid zijnde, soo kan door de Konst een Asijn der Philosophen daer uit gemaekt worden, waer

van hier na noch gehandelt sal worden.

De Souten zijn den Leeuw, Adelaer en Sterren, als ⊕, ⦶, en ⊖. Dese maken de gemeene Zee frisch door ♂ en ♃, waer by ik het voor dese mael sal laten rusten. Dus zijt hier in van my als een Vriend gewaerschouwt, dat eene plaets geen Koninkrijk maken kan, maer vele Steden maken een Koninkrijk: alsoo is het ook in dese Konst, dat uit een eenig ding geen groot werk kan voortkomen: want drie zijn meer als een, en een sal niet doen dat drie doen. Verstaet gy nu wel dese reden van het ⊖, den Wijn, Asijn en Water, waer uit den Asijn der Wysen gemaekt word?

Men vind huidensdaegs lieden die sich inbeelden of laten voorstaen, dat sy alle de wijsheyt hebben die *Hermes* gehad heeft, en nochtans is het verre van daen; daer sy dien naem niet voeren metter daed, of door de Konst, maer alleen met de mond soo wat snappen, gelijk een vogel die in de kouw sit; maer als die vogel sijn eigen kost soude soekken, soo moest hy sterven in synen nood. Alsoo is het mede met sulke menschen, sy weten wel schoon by andere te spreken, even als of sy *Hermes* selver waren; en als sy eenig ding sullen aenvatten, soo weten sy daer toe geenen aenvank te maken, ik laet staen dat sy het selfde ten einde souden brengen. Ja sy kennen

veel

veel meer de Aerde niet, daer sy over loopen; en noch durven sy seggen dat sy Philosophen zijn, alleen door laetdunkkentheit, daer sy geern een grooten naem souden hebben; doch het is anders niet als een groote lanteern sonder licht, die van buyten wel een schoon aensien heeft, maer de kracht der selvige is daer niet in. Hierom wil ik alle de Vrienden deser Konst gebeden hebben, na sulke ydele vaten niet te willen hooren.

En of gy my soud willen vragen, wat de lichten behooren te zijn, die soodanigen grooten Philosooph in sijn lanteern sou moeten hebben, om de Weereld daer mede te verlichten, soo sal ik u antwoorden: dat ik geene andere lichten in dese Konst weet, als de Souten te kennen; het ⊖, het Sal ⦶, het Sal ⊕, het Sal O, het Sal ✳, het Sal ♀, het Sal ♀, het Sal ∞, het Sal ♀, het Sal ☿, het Sal ♁, het Sal ♀, het Sal ♄, het Sal ♂, het Sal ♃; dit zijn de lichten of keerssen in den lanteern der Wyse Philosophen.

Ik seg dan noch, dat sonder dese gemeene keerssen geen licht in de Natuur is te vinden, en sonder de gemeene Souten heeft men geen fondament in dese Konst.

Ik heb eenige Souten by der hand genomen, onder dewelke waren ⦶, en ⊕; uit dese heb ik een ▽ gemaekt. In het selfde water heb

ik ♃, en ♄ opgeloſt, 4 loot ♃, 3 loot ♄: deſe werkken ſoo ſterk, en met groot geweld, ſoo dat ſy eindelijk droog worden tot een kalk. In deſe kalk deed ik 3 loot ♂, doen begon de kalk wederom te branden, en loſte den ♂ weder op; als deſe maſſe nu droog en tot een kalk was verbrand, ſoo nam ik 4 loot ☿ Sublimaet, en deed die daer onder, ſoo heeft die ſelfde noch meerder gebrand. Daer na nam ik deſe vermengde Materie, en deed die in een beſlagen Retorte, de ſelfde diſtillerende, en ſoo quam my een witten geeſt over in de Voorligger, die geſtadig wrocht of giſte; en dit is een *aqua* waer van veel was te ſchryven. Het *Caput Mortuum*, dat in de Retorte was, is als een ſwarten Regulus van ♄, ♃, ☿, ♂, die in deſen geeſt wederom moet opgeloſt worden.

N. B. Indien men dit *Caput Mortuum* tot ſtof en aſſchen wilt hebben, ſoo moet men die vorige Compoſitie by een doen, en nemen half ſoo veel gemeenen ⊕ daer onder, en alles dan t' ſaem diſtilleren, ſoo bekoomt men een oprecht Metaels water, dat vele dingen doen kan, waer van ik na deſen noch meen te handelen: doch gelooft my, dat ik hier ſoo veel heb geſchreven, als eenig menſch ter weereld gedaen heeft; want het is een licht in de Souten der Metalen. Nu is 'er noch een andere

dere weg, om de Souten der Metalen en Mineralen te bekomen, welk Sout de Materie selfs is; en dat vind men meest in het ♂, en in den ouden ♄, maer voornamelijk in den ouden Wijn, en in de gemeene Souten, als ♁, ⦶, ⊖, ♀, ○, ♁, ✳, ✠, ▽, ▽, △, ≈, ♁; de Merkurius is alles in allen; doch niet de gemeene, maer die door de Konst uit dese boven-genoemde Materie word voortgebragt.

Men breekt ♂ in ▽: in dit Roode Meir doet men ☿ Sublimaet. Hier uit word een suiren nevel gedreven. Eerst koomt daer een wit ▽; daer na den nevel. In de grond van het glas of de Retorte sult gy het *Caput Mortuum* vinden, dat dan donkker rood is, of van een purper koleur seer schoon, van dese ☿ purper koleur heeft *Basilius* ook noch geschreven.

Ik seg dan na mijn gevoelen, dat de Souten de voornaemste Materie van't werk zijn in dese konst: want drie Souten zijn 'er, welke de Philosophen ons gebieden te gebruiken tot dese Konst, als Vegetabilische, Animalische, en Mineralische.

Het Vegetabel Sout is in alle de vruchten die boven der aerde wasschen; doch yder Sout heeft noch synen bysonderen aert in d' operatie van 't werk, waer van ik hier na noch breeder sal handelen, en daerom voor dese

mael

mael het hier laten rusten; doch die daer aen gelegen is, kan gelijk ik dagelijks noch selfs doe, vorders ondersoekken, wat Souten de Meester zijn in dese Konst.

De ☉ is een Meester voor sich selven. Het Sout ⊖ is een Meester voor sich selven. De ♁ is een Meester voor sich selven. Maer als wy uit dese Souten een Meester konnen maken, soo vertrouw ik dat ons de Sleutel van dese Konst niet sal missen, om tot de meeste Materie te komen: want door dese Souten, als ook de Metalen moet men tot het fondament van dese Konst geraken. ☿ word voor de eerste de laetste gestelt, en dat met de rechte waerheit: want yder Materie heeft synen ☿ na sijnen aert en natuur, 't welk door de werkking in 't openbaer word gebragt. Die nu een Meester is behoeft niets meer te weten, dan de Souten, en de Metalen, als ♂, ☿, ♁, ☉, ⊖, ✳, ♄, ♃. Dit zijn de voornaemste deelen in de Natuur; daerom neemt van my sulks voor lief, alle gy Vrienden van dese Konst.

☉, ♁, ⊖
♂, ♀, ♄
☿

In dese seven teekenen zijn de 7 poorten of paden, waer door ik vertrouw dat men seer veel kan uitrechten, indien men die wel t' saem

weet

weet te brengen, door de werkking der Natuur, en niet met geweld: doch van dese werkking meen ik op een ander plaets noch te handelen, als van ygelijks Sout, sijne natuur, en operatien, en op wat wyse die konnen ontledet worden, en daer na weder by een gevoegt; om alsoo uit 7 de 6, en uit 6 maer 3 te maken. Dit alles geschied door de fermentatie, met Sulpher, △, ▽, en Aerde, 't welke de Werktuigen zijn, voor soo veel my bekent is.

Door gist of hevel brengt men het bier aen het fermenteren, dat het een goeden drank word: alsoo moet men ook doen met den drank der Metalen; want na myne ondervinding, soo moet daer niet vreemds by komen, dat tegen de Natuur der Metalen sou zijn.

De ☿ der Wysen moet bysonderlijk gemaekt zijn; als mede het Sout der Wijsen: want het gene den ☿ maekt, dat selfde maekt ook het Sout, en het is een en de selfde Materie in dese Konst. Dit is soo veel als ik oit ondervonden heb, waer van op een ander tijt noch in het breede gehandelt sal worden.

Die nu het Sout der Metalen wil maken, moet dat niet uit de Metalen soekken; maer de gemeene Souten worden door de Metalen daer toe gebragt, en dan bekoomt het Sout de natuur der Metalen; waer uit men dan het Sout

der

der Wyſen kan verkrygen. Doch hier van is voor deſe mael genoeg geſchreven, waer mede gy u moogt vernoegen.

In mijn Cabinet der Mineralen heb ik belooft, dat ik noch eenige ſaken van de Bergwerkken beſchryven ſou, die ik dan hier noch aenhangen ſal; want ſonder dit kan dat eerſte niet volmaekt zijn. Ik heb daer ook beſchreven van de onderſte deelen der *Tafel van Hermes*, die by vele groote, laetdunkkende, hooge Meeſters niet veel geacht worden; nochtans zijn dat de *baſes* en fondamenten om het rechte Sout en den ☿ der Wyſen te bekomen, waer van in dit boek noch meer is gehandelt. Die het eerſte niet kan begrypen, veel minder ſal hy het tweede achten.

♃, ✳, □
☿

De ☿ word door ▽ gebroken, en dan met een Sal van ☉, ♃ dat uitgebrand is, een looge daer van gemaekt. Deſe looge dan in *Aqua* ☿ gedaen, ſoo werkken die ſeer op malkander, en den ☿ begeeft ſich op den bodem van't glas. Dit ſelfde *Aqua* moet men op ſoet △ laten afrooken, ſoo is de ☿ ſoet, die met goeden ✠ kan opgeloſt worden, en dan verder daer mede geprocedeert. Wanneer men in deſen ✠ eenig ♀ ſteekt, ſoo overtrekt de ☿ het koper,

als

is of het Silver was; doch het is niet bestendig in 't vyer. Dit is nu alleen hier geschreven, op dat men sou sien wat gemeenschap den ☩ heeft met den ☿.

Wanneer de drooge Souten, namelijk het ☽, en ♀ zijn uitgebrand, en dan wederom door gemeen △ uitgedroogt, en dese Souten in het *Aqua* ☿ vermengt, dat door ▽ gemaekt is, soo werkt de Materie seer, dat men in het glas niet kan houden, en sy is van verw uit een geelen. Als dit dan soo is bereid, dan sal men dat tot sevenmael sijn *Aqua* aftrekken, soo blijft de ☿ als een wasch in den bodem van 't glas. Dese dan met ☩ opgeloft, en in deen ☩ eenigen tijt laten staen, soo loft den ☿ eenemael op, waer van ik by gelegentheit breeder sal handelen.

Door O, ☉, word een *Aqua* of ☩ gemaekt, 't welk het Goud seer soet oploft in een witte natuur; als men den ☿ daer in doet, soo valt die in een bysonder poeder neder, en het *Aqua* is klaer, en het Goud drijft als vlokken in 't *Aqua*, dat het by andere Wateren niet doet; doch dit moet 3 a 4 dagen staen.

Als men ☿ alleen in dit *Aqua* O, ☉, doet, soo loft de ☿ wit op als melk; daer die in het gemeen ▽ groen oploft, en leelijk van smaek is; en wanneer die eenen tijt daer in staet soo

schie-

schiet die schoon wit Christal: daerom seit *Basilius*, dat de Cristallen en ♁ gants onderscheiden zijn, waer van by hem genoeg is te lesen.

Den Asijn der Wysen is een andere als den gemeenen ✝; soo is ook de ♀ der Wysen een ander; en de ☉ der Wysen is mede een ander.

Den ♁, met ☌, van elks even veel t'saem gedistilleert, geven eenen witten geest van sich, waer van ik hier niet breeder sal schryven: doch het *Caput Mortuum*, dat dan beneden op de grond van de Retorte blijft, maekt een scheiden, soo dat den ☌ bloedrood boven op den ♁ klimt, en den ♁ beneden is in de gedaente van sijn vorige verw, doch dit soo blank als een gemeene Regulus van den ♁, maer uit den blaeuwen, als een Regulus van ♄; en als men dat smelt, soo geeft het een swart glas.

De Ongerschen ♁ in gemeen ⁂ opgelost en dan door een vilt-papier gedistilleert, vertoont sich uit den blaeuwen, of licht-groenen, en als men dan een *Aqua* van ☉ daer in doet die door het △ is gemaekt, soo word alles dik; doch een *Aqua* ♀, die door het △ is gemaekt, is noch beter om het ♀ uit de ♁ te coaguleren of te binden.

Het ♂ in ▽ opgelost, geeft een bloed-

roo

rood *Aqua*, 't welk sijne *Anima* is, en het ♀ van het ♂. Dit word door *Aqua* ☉, ☿, of *Aqua* ○, ☉, ☿, gebonden of gecoaguleert.

♃ in ▽ opgeloft, geeft een vyerige kalk, die sich selven bind; maer soo de gemeene ☿ daer by is, geeft het een groen *Aqua*: het overige van de witte kalk valt op den bodem en in de groene Zee.

De ☿ in ▽ opgeloft, maekt het ▽ dik en onbequaem van wesen: want dit zijn tegenstrydige dingen in de Natuur.

♂ in ▽ opgeloft, daer ⊖ in is, maekt het ▽ onbequaem: want dese stryden al tegen malkander in de Natuur.

♄ in ▽ opgeloft, maekt het *Aqua* soet, soo het een tijt lank daer op blijft staen.

♂ in Oly ☌ gedaen maekt den Oly soet van smaek, en die werkken t' saem seer sacht. Wanneer die 6 a 7 dagen by malkander geweest zijn, sal men alles door een vilt-papier distilleren, soo is het een schoon groen: als dit op het △ ingekookt word, soo bekoomt men schoone vierkante steenen. Daerom spreekt *Basilius*, dat ♂ met den swaerde ♀ bewaert, op dat sy niet tot een Hoer soude worden.

Uit ⦶, O, ⚹, ∞, ♁, word eenen ✠ gemaekt, die seer lieflijk van smaek is, dese heeft een witten ☿ in, waer mede veel uit te rechten sou zijn, indien men het gebruik daer van wist.

Uit O, ⦶, ⊖, ✳, ⊕, ♁ word ook eenen Asijn gemaekt, die een witten ☿ by sich heeft. In de grond van de Retorte blijft het *Caput Mortuum*, daer in is het Sout, dat men met gemeen ▽ kan uitloogen, en dan gebruiken by den geest van desen ☿.

♄, of Litargium in ✠ opgelost, het selfde dan ingekookt, soo bekoomt men een bloed-roode Oly. Dese Oly dan met ▽ opgelost, soo maekt die het ▽ soet, en dat trekt de bloed-roode ziel na sich. In de grond is dan het Sout, seer schoon en wit. Men kan by dese Oly ♄ wel een bloed-roode *Anima* ♂ doen, en die sal hare verw en glans ook niet bederven.

⦶ door de hontskolen vetbrand, heeft een groene steen: dese gepulveriseert, door de lucht gesolveert, en dan door een vilt-papier gedistilleert, soo koomt daer een vyerig *Aqua* van: dit selfde kan soet gemaekt worden door eene looge van gemeen kalk, die door het distilleren tot een witten en noch een rooden geest word gedreven. Dese looge van de kalk

is

is door gemeenen ✝ gemaekt, daer in dan tot twee of driemael dat ☉, of sijn *Aqua* word opgeloft, en yder reise door het distilleren van een vilt-papier gescheiden; waer van op een ander tijt noch gehandelt sal worden.

De Souten der Metalen worden door Calcineren van hare banden ontbonden; en door den Wijn, Asijn, en onsienelyke lucht worden de Souten toebereid, om hare zaden t' ontfangen; te weten de Souten der Metalen en Mineralen: daerom eert den ☿, want hy voert de sleutel: eert den Wijn, soo bekoomt gy Medicynen voor den mensch; door dien ik geloof, dat sonder den Wijn, den Asijn, en het Sout, in dese Konst niets is uit te rechten; doch op een ander plaets sal breeder daer van gehandelt worden: want yder Sout heeft een eigenschap; doch als die door den ✕ verslonden zijn, soo komen sy in de Natuur over een.

Nu wil ik my tot de Soutbergen begeven, die tusschen het Oosten en het Zuiden gelegen zijn, en daer in is de heerlyke Stad van Hermes *met drie schoone rivieren begaeft, waer van de eene is graeuw, de andere rood, de derde wit. Dese komen uit het Oosten, strekkende na't Zuiden, en sy hebben haren uitgank na't Westen, dit zijn de drie Wateren van onse Zee;* ♄, ☿, ♃.

WAnneer ik met myne oogen sag op de Werkken Godts, en mijn insicht nam op het Boek der Natuur, te weten, Hemel en Aerde, allesins met des Heeren wonder-daden ver-

verciert; soo heb ik my gedreven gevoelt, om den grooten Hof van *Hermes* op te soekken, die tusschen het Oosten en het Zuiden gelegen is, welke plaets ik niet sou hebben konnen opdoen, indien ik de Natuur my niet vriendelijk, toegenegen, en gunstig gevonden had, die met dusdanige reden my scheen te komen ontmoeten, seggende: Goeden dagh Heer Alchymist; ik bemerk dat gy seer begeerig zijt, om de groote Stad van *Hermes* aen te schouwen, die in het Oosten gelegen is, en hare poorten strekken naer het Zuiden, aen den oever van de rivier die uit het Eden afvliet, en rontom den Hof loopt, waer in de Stad van *Hermes* is. Desen Hof was het Paradijs des Weerelds, en dese Rivier bewaerde dien Hof, soo dat geen mensch sonder my daer in komen kon. Ik Alchymist antwoorde haer nu met dese woorden: Ik aenmerk de Rivier, en het schoon Land, waer na mijn hert gestaeg soo seer hevig verlangt heeft; maer na dat ik hoor soo sal ik daer niet in komen, sonder dat de Natuur my behulpsaem zy; welke ik sal omhelsen, niet met geweld, maer met soete woorden, tot dat ik mag aenschouwen het rijk Moorenland, waer Goud en Silver is, gelijk my de Natuur heeft geseit. Doch my was bevolen geworden te wachten; tot dat de groote Rivier in drien sou verdeelt

zijn; 't welk eindelijk noch sou geschieden; wanneer ik over twee van de selve sou reisen, met de Natuur, die my dan sou voeren in het Paradijs, dat in het midden van de Weereld gelegen is. Als ik nu daer over bedroeft van herten stont, soo sag ik haest dat de groote Rivier was verdeelt; waerom ik by mijn selven bedacht, wat voor Rivier ik eerst sou moeten over varen, om in dien schoonen Hof te komen, waer in de Stad van *Hermes* is. Toen sprak de Natuur tot my, en seide; mijn Vriend, ik sie dat gy bedroeft zijt, om over die Rivieren te komen; dierhalven omhelst my vast, en verlaet my niet, ik sal u in dat groene veld neder setten, van waer gy die Stad aenschouwen sult; 't welk ik vroolijk doende, soo wierd ik van de Natuur opgenomen, daer ☿ my bragt over de groote Rivier van Pison, alwaer het Goud is, en dat Goud is seer kostelijk; en hy stelde my op den berg daer het Goud in was. Daer ontrent stroomden twee beekjes, die uit den berg voortquamen, en daer rontom liepen, het een was rood, en het ander wit. Nu dese berg was een seer harde rots, daer de Son nochtans soo sterk op scheen, dat die tot asschen en stof verbrandde. Als ik dit dan sag, soo vraegde ik de Natuur, om wat reden dien berg soo mogt branden. Ik kreeg tot antwoord; dat het een berg van Sodom

was,

was, waer de Vrouw van Loth in een Soutpylaer is verandert door desen brand. Sy gebood my ook, de selfde niet voorby te gaen sonder aen te spreken, seggende; Indien gy haer tot een water of zee maken kond, soo moogt gy den asschen van desen berg daer in doen, en geven die dan aen hare kinderen te drinkken, soo sullen zy rijk worden van goet en van bloed, en sy sullen u mildelijk beloonen voor desen dienst; maer gy moet hen geven van haer eigen melk ☿, dien ik haer gegeven heb eer sy u kenden; want de melk is eerder dan de boter, soo gy 't wel verstaet. Toen vraegde ik; op wat wyse word dese melk gemaekt? en de Natuur seide, door mynen ☿, en anders niet: en indien gy mynen melk en room hebben wilt, soo snijd my de borsten af, dan sal ik u melk geven; dit moet gy doen in mijnen groenen tijt. Verbrand gy myne kinderen, soo verkeert het lichaem in asschen, Dit is de gantsche Konst, om my te dwingen; en die my overwint, dien sal ik voeren in de Schoolen der Philosophen. En als ik daerom ootmoedig gebeden en vlytig na getracht had, soo vond ik dat de Natuur my op den weg bragt om na de Schoolen der Philosophen te reisen; daer twee wilde dieren my tegen quamen. Dese hadden een gevecht tegens malkanderen, in het hol van het gebergte, daer

ik over gereist quam, en door een lang gevecht wierd den Adelaer overwonnen. Ik nu was niet vernoegt met dese doot, maer socht het bloed van dese dieren te vangen in een glas: en dat was van soo seer schoonen glans als eenig ding wesen kan. Toen vraegde my de Nauur, op wat wyse ik sulken bloed had bekomen van dese dieren? En ik seide; door het vagevyer van d' Alchymie: doch niet gelijk sommigen gedaen hebben, die de lieden de beurs gevaegt, en 30000 en 40000 gulden t' soek gemaekt hebben. Daerom is geheel de Weereld schrikachtig voor soodanigen saek; en alle de gene die sich in dese Konst begeven, zijn hare eere en aensien quijt; soo dat een dobbelaer en speelder, dronkaerd, hoereerder, en diergelijkke, beter geacht worden dan de gene, die in dese Konst werkken.

Hier op heeft de Natuur van my haer afscheid genomen, seggende: dat ik evenwel de gemeene Weereld niet aehten sou; want Godt wil aen al de Weereld niet bekent maken, hoe dat ik ☿ word gefigeert. Houd dan in gedachten den steenachtigen berg, dien gy hebt sien verbranden in het Moorenland; en de Rivier die ik u heb aengewesen, en daer ik u over gebragt heb: want sonder water is het onmogelijk te leven. En op dat gy soud weten,

ten, wat ik voor wateren meen; soo zijn de beste, die sout en steen geven uit eene fontein; en hier mede is de Natuur voor my verdwenen.

Als ik nu bedroeft stont, en niet na mijnen wensch en voordeel kon reisen, soo ging ik dolen in het veld, waer ik een ouden Man vond, die sijn wooning had in 't gebergt; en dese was seer mismaekt, soo dat hy niet dan met droefheyt kon aengeschouwt worden, hoewel hy de Vader des Huisgesins was: sijne leden, na dat ik kon bemerkken, waren seer traeg en stram. Hy vraegde my, wat ik hier in sijnen Hof doen quam? Ik sprak, en versocht, dat hy my den wech wilde wysen na de *Hoeve van Hermes*, waer die seer schoone Stad is, met seer heerlijke groene, witte, en roode steenen omringt.

Dus ſprak de Oude Man tot my alle deſe woorden.

MYne leden zijn lam en krom, ſoo dat ik niet kan wandelen ſonder ſtok en ſtaf, daer ik op moet ruſten. Ik word van yder ſeer veracht van wegen myne kromme leden; nochtans zijn myne vruchten ſchoon en heer-

lijk,

jk, die ik haer voortbreng: want de Vorten vervroolyken sich met mijne melk, die van my afkoomt; en de Koningen der aerden worden daer vet van. Daerom seg ik, Oude Man dat mijns gelijk in de Weereld niet gevonden sal worden, die soo veracht onder alle de boomen is; nochtans sijn myne vruchten wonderbaer; want als die van de menschen versamelt, uitgeperscht, en onmatig gedronkken worden, soo maek ik eenen wysen man gek, ja tot een Beer, tot een Leeuw, en diergelijkke. Ik genese, en slae doot. Door my word de saligheit en het leven gedronkken: door my koomt hoereeren, en moorden, in die my misbruiken. By de vrome ben ik sterk; en die my eert sal ik tot een groot man maken. Alle mijne leden zijn lam en swak; doch de kleederen die ik draeg, zijn wonderbaer. Ik ben een man oud van dagen; maer aenschouwt my wel, want myne ingewanden zijn vyer en geest, en die moeten met soetigheit uit my getrokken worden. Ik ben van Godt verkoren om door myne beenderen alle Metalen en Mineralen te doen smelten met mijn △. Waer ik by koom, daer maek ik vriendschap. By den mensch geef ik bloed: by de Metalen geef ik gebuigsaemheit. De *Luna* en het ♀ worden van my met witte kleederen bekleed. De gemeene ☽ en ☉ worden door

my

my ge-eert, en ook door my verteert. In bordeelen en kroegen worden myne vruchten onwaerdig verquist: maer ik geef myne vruchten soet en suur na myne Planeten en aert; in Spanjen soet, in Duitsland rinsch, in Vrankrijk middelmatig van geur. Ik spreek tot alle vruchten der Aerden, dat geene boom mijns gelijk is in de Natuur. Het ☉ der Wysen word door my voortgebragt, waer van in de Philosophische boekken te lesen is: als by de Graef *Bernardus*, die my een fontein noemt, daer hy sijn gouden boek in liet vallen; en *Paracelsus* noemt my een *arcanum* ♀. Soo wie mynen geest, myne ziel, en mijn lijf kan scheiden, die mach met recht seggen, dat hy een Philosoop is; niet om dat hy my kan drinkken, maer om dat ik hem dan sal maken tot een Heer over het Huis des Wijns der Wysen, en niet de Sotten, gelijk ik wel vele maek, die my soo schandelijk vertreden en vermoorden door gulsig drinkken. Ik Wijnstok beklaeg myne vrucht, die soo onnut en ellendig vernielt word door het Goud der aerden, dat by den gemeenen man meer in eeren is, dan ik ben: doch by mijn Heer en Meester is dat seer weinig geacht. Daerom heeft Jesus Christus het ☉ versmaed, en sich selven by my vergeleken, als hy seit; *Ik ben de ware Wijnstok.* Hier om spreekt ook de Konink Salomon

lomon in sijn Hoog-Lied van my soo heerlijk: *De Wynstokken geven reuk, met hare jonge druifkens: staet op mijne Vriendinne, mijn schoone, en koom*, cap. 2, 13. Op het 4 vers vertoont hy wat groote liefde aen de beminde bewesen wierd, als *hy haer in het Wynhuis voerde.* In het 4 Capittel spreekt hy van myne soetheit; en in het 5. van *mynen Wijns, mitsgaders melk te drinkken:* en dat is de melk die van my koomt; want andere melk is tegenmynen aert. In d' Openbaring Joannis word doorgaens van my gesproken: doch ik acht onnodig met soodanige bewysen my meer te bekleeden; want myne deugden en vruchten geven selver getuigenissen van den genen die my voortgebragt heeft, sonder wien geen ding leven kan. Die my dan soo schandelijk onteeren, moeten varen gelijk in de Spreuken Salomons staet, dat *de Dronkkaert sal met gescheurde kleederen gaen:* maer die my eert, sal ik doen kleeden met eenen gouden rok. Die my onteer maek ik van een sterk man, dat hy geene leden heeft die sijn lichaem konnen dragen. Die my onteert maek ik van een mensch, God gelijk, dat hy word als een beest. Die my onteert, maek ik dat hy vervalt tot moorden en alle grouwelen alles door mynen Godt den Heer, die my daer toe heeft gestelt: want sonder hem zijn mijne krachten

nie-

nietig. Mynen ingank is wel by de menſchen, ſoet, maer als ik overvloedige misbruikt word, ſoo bijt ik als een ſlang, ja ben een quaet en vergiftig dier. Ik geef vyer en vlam uit: en gelijk het Noorden de koude voortbrengt, alſoo breng ik ook het ongeluk in 't huis, daer ik word vertreden; en dit doe ik Wijn, door order van mynen Godt en Heer. Is mijn Sout niet mijn *Corpus*? en is mijn geeſt en *Spiritus* geen vyer en vlam? is mijn melk geen ſoeten drak? Wat wilt gy meer van my hebben? De vader die my heeft voorgebragt, geeft my eerſt ſyne tranen klaerder als Cryſtal; ja die loopen om my noch eenmael te ſpyſen, waer van Salomon ook heeft geſproken. Door my kond gy het leven en den doot drinkken: want alle rampen komen u over indien gy my onwardig drinkt. Met my word dagelijks offerande gedaen, by Paus, Biſſchoppen, Prieſters en Papen, dewijl de Heere my ſoo waerdig gemaekt heeft, en tot ſynen drank uit verkoren: ja alle de gene die in hem gelooven, heeft hy dien ſelfs ook bevolen te drinkken.

Ik, de Wijn, ben ook een Groene Leeuw; ſonder my zijn Alchymiſten verloren: want door my konnen ſy alle de verborgentheden van de Natuur ondervinden. Ik ben noch een vogel die by de nacht vliegt. Ik ben het Goud der Wyſen, en de Merkurius of den Aſijn der Phi-

Philosophen. Ik ben de slangen der aerden, en eenen wilden stinkkenden draek. Ik ben mede de Son en de Maen des Weerelds; het Sout, dat de Natuur in sijnen buik heeft gedragen; een Vogel des middernachts, die voor een yders menschen oogen is, maer niet word gekent. By Saturnus word ik vergeleken: doch ik ben nier meer als een slecht hout, wanneer ik mishandelt word van de gene die my niet kennen. Ik ben het bloed der menschen, en het bloed der aerden. Ik ben het Centralische en Astralische vyer; en uit het selfde, daer Goud, Silver, Koper, Tin, Lood van gemaekt is, ben ik mede voort gekomen. Die my dan ontleden, sal bevinden, dat ik de eerste en de laetste ben by de Philosophen; en sonder my kan geen oprecht Medicyne voor den mensch gemaekt worden. Dus om myne reden te te sluiten, soo seg ik noch, dat die met my niet te vreden zijn, vryelijk mogen Vitriool, Salpeter, Sal Commun, en voorts alle andere Souten ondersoekken, en sy sullen bevinden wat hier recht of onrecht is.

Het Antimonium ſpreekt tegen den Wijn, die door des ſelfs ſtoute reden geenſins bewogen word.

Atim. MYne Keiſerlyke oppermacht word in alle Metalen en Mineralen beweſen: ſoo dat ik alleen voor het Lood der Wyſen gehouden moet worden: want door my gaen alle de Planeten te niete, behalven een die door my word gekroont, 't welk gy quade Slang niet kond doen; daer by u niet anders is als twiſt en quaet: en by aldien gy ſoud zijn die gy roemt, ſoo kond gy ſonder my toch niets uitrechten: want van waer

koomt

koomt uwe goude kroon, dan uit mijne maeg?

De Wyn antwoord: Hoe! gy quaden hond, en bitsig aes, sult gy dus tegen my spreken? Wie is dan, verslindende kreng, van die onder der aerden, op der aerden, en boven der aerden woonen, die meerder sou zijn als ik?

Antim. Wel, spreek ik qualijk? Wie is'er dan eerder geweest, de aerde, of gy? En indien de aerde eerder geweest is, waerom segt gy u dan, de eerste en laetste in dese Konst te zijn, daer my de aerde toekoomt? Ben ik niet een Meester in de Medicijnen voor Menschen en Vee? Heb ik mijne volle kracht niet in de Zundvloed behouden? Ben ik niet de Cirkel des Weerelds, die niet is te doorgronden? Maekt men uit my niet wat voor dingen men wil? Ik geef het ♄ en ♃ eenen goeden klank: het ♂ bekleede ik met sterren: aen het ♀ geef ik de helderheit, en alle dese dingen doe ik alleen. Men maekt uit my een Oly, soo rood, als wit, en geel; en ook een poeder, wit, rood, blaeuw, en geel. Men smelt uit my een Sterre het ☽ gelijk. Men sublimeert my in een witten en rooden rook. Uit my word een ☿ gemaekt. Uit my maekt men rood, swart, en wit glas. Ik maek den ingank van alle tincturen der Metalen. Ik ben soet en suur, na dat men my hebben wilt. Ik ben een ▽ dat de handen niet nat maekt. Ik ben de ☿ der Me-

talen, en alle die worden uit my gemaekt.

De Wyn. Hoe durft gy *Antimonium* dus stoffen en snorken, als of gy alle dese dingen alleen kondet doen, sonder de hulp van mijne Vrienden, of Kinderen; daer gy wel weet, dat ik alles wat ik geseit heb, van mijn selven gesproken heb, sonder eenig toedoen van andere? Gy segt u te zijn een Medicijne voor menschen en vee; en dat kond gy niet wesen sonder het ☉, en ♀, die u moeten purgeren, of gy soud haer alle het hert affteeken. Gy segt, dat gy het ♄, ♃, ♂, ♀, met schoone sterren bekleed, en dat kond gy mede sonder ☉ en ♀ niet doen. Gy segt, dat men Olien uit u kan maken, en dat kan niet geschieden dan door den ☿ Sublimaet. Gy segt, dat men uit u rood, swart, en wit glas maken kan, en dat sou men insgelijks sonder ☉, en ♀, niet konnen te wege brengen. Gy segt, dat men uit u een ☿ maekt, 't welk sonder ♄, en ☽ niet kan gedaen worden. Gy segt, dat gy soet en suur zijt, maer dit geschied alleen door den ☿, of ♀, en van uw selven hebt gy soo veel niet. Gy spreekt, dat gy de tinctuur der Metalen bevorderen kond; doch dat is alleen door mijn toedoen, daer ik uw Heer en Meester ben; want door mijn word gy alleen gevordert: en wanneer andere u soo groote eere geven, dat geschied alles door my: en om

dat

dat alle de Philosophen wel wisten, dat uit u alleen niets goets is te maken, soo hebben sy u wat moeten prijsen; want het gene niet veel deugt, heeft altijt wel prijsens van nooden, en eveneens is het met u ook. Mijnen lof is van mijn Heer en Meester selfs, die u en my heeft gemaekt. By my is vreugde, en by u *Antimonium* is maer stank en rook; daerom valt'er niet breed van u te spreken; want gy by den *Arsenicum* of het Rotte-kruid gestelt en vergeleken word. Wat is'er toch quader quaet, dan gy *Antimonium*? Gy zijt *Lucifer* selfs, die in der Hellen woont. Gy soekt mijne eere te steelen, en scheld my voor een quade slang, daer gy nochtans door my moet genesen worden, als gy iets soud deugen; dewijl gy onder der aerden woont. Want indien de menschen u recht mogten kennen, sy souden u alle verlaten, en my veel liever volkomentlijk aenhangen, daer de mensch door my met vreugden kan leven.

In de *Tafel van Hermes* is te sien, dat de Wijn is de groene Leeuw; en de Salpeter de Roode Leeuw, die door een materie voortkomen. Want als de gemeene ☉ op het Land word gedragen, daer de vruchten wassen, soo word die in de vrucht verandert, en van een rooden brullenden Leeuw, tot een groenen gebragt, dien ik hier voren de groenheit der

Aerden genoemt heb, of ook den Vitriool van *Hermes*. Word dese ☉ niet in de ſtallen der beeſten gevonden? waer uit die door de Boeren in de Wijnbergen, en op de Akkers gebragt word, daer de regen des Hemels dien koomt ontbieden, en alſoo tot Wijn, Koorn, en andere vruchten op het veld verandert. Die nu verſtand heeft, kan licht ſien van wat voor Salpeter ik in mijn Kabinet der Mineralen geſproken heb. Men heeft deſe ☉ ſoo gemeen niet als het Brood en den Wijn; daerom moeſt hy wel dwaes weſen, die ſich inbeelden ſoude, dat de gemeene ☉ door ſich ſelven tot een gants roode Oly ſou loopen; want ſoo veel is hem niet toegelaten, of ſchoon ik hier voren hem tot een roode Leeuw heb geſtelt. Maer om dat hy brandend is van Natuur, ſoo verteert hy ſich ſelven in der aerden; en dan word hy tot ♄, want dit is ſijn einde, om eerſt tot een groenen Leeuw, en daer na tot een rooden Leeuw te worden. De Wyſen hebben dusdanig de koleur van de Materie genoemt, te weten ☉, eenen witten Hond, eenen witten Leeuw, een wit Kalf, een wit Sout, een witte Zee, wit Amber, Kalk, gebrand Sout, Vitriool, Antimonium, Yſer, Baſiliſcus, Slang, Salmander en diergelijkke; en die is anders niet als het Salpeter, dat in de ſtallen van de beeſten gemaekt, en dan in de Wijnbergen en op

op akkers gebragt word, en daer in hout, in Wijn, in Sout, ja in bloed verandert, 't welk alles beter by de Boeren bekent is, dan by de Philosophen.

De Wijsen seggen, dat de wind het in sijnen buik heeft gedragen; maer men mag wel seggen, dat de Wijn, die van soo vele menschen gedronkken word, het in sijnen buik draegt, gelijk in dit boek genoeg is te lesen, die daer meerder van weten wil, kan by andere Schryvers dat breeder ondersoekken. Dat ik hier gedaen heb is niet om groote eeren in te leggen, maer om alle vrome lieden te waerschouwen, dat sy niet in het gemeen ☉ of ☽ souden soekken; want het daer niet mede te doen is, voor soo veel als ik heb ondervonden; doch ik ben noch geen meester in de Konst; maer wat ik hier heb geschreven, dat weet ik seker de waerheit te zijn, daerom behoeft niemand daer aen te twijffelen. Indien nu iemand noch beter wilde weten, die heeft niet noodig my te gelooven, maet hy mag doen als ik, en leeren de Natuur dienen, soo sal hy bevinden, dat in de Wijn is een witte geest, en een roode ziel, en een swarte aerde die noch een Sout by haer heeft. Soo iemand mogt meenen, door distillering die voor den dach te brengen, die sou sich lichtelijk bedrogen vinden. Daerom leert de Natuur navolgen, soo sult gy niet vele

glasen in stukken breken, noch vele ovens behoeven te maken, om soo uw geld daer in te versmooren: doch yder bakker bakt sijn brood op sijne wijse. Ik geloof dat men uit △ sou aerde konnen maken, uit aerde een Sout, uit dit Sout een Oly, uit die Oly een geest, uit dese geest een lichaem; maer wat hier van zy', is my mede noch onbekent. Ik schrijf dit als een droom; nochtans seg ik, dat uit een bloedroode Oly een witten geest is te drijven door onse distillering.

Alles wat ik in dit boek geschreven heb, geef ik om niet, 't welk andere Konstverkoopers niet om geld souden doen: daerom seg ik u noch dat gy den Wijn niet soud onteeren, soo sal u die ook niet onteeren. Den ♁ houde ik voor de ronde Weereld, waer in een doolhof is sonder einde, indien Vrouw Venus hem geen hulp koomt bewijsen, het welk de Wijn is met al het gene daer uit voortkoomt. Dese Konst word by vele verborgen gehouden ter eeren Godts, maer wel tot smaet en schande van de Natuur; doch die Natuur lastert, die lastert Godt, want hy heeft de Natuur gemaekt: bespot de Natuur niet, soo sult gy van Godt niet bespot worden; want Godt werkt door de Natuur, welke hy als eene dienstmaegt gebruikt hier beneden op aerden, op dat wy daer van mogen geholpen worden,

wan-

wanneer wy de tijden wel willen waernemen. Nu dewijl daer vele zijn, die meenen, dat aen den tijt niet veel is gelegen, soo moeten sulke toch alle dwalen: want de tijt is soo veel als de Materie, die door de tijt voortgebragt is, en met de tijt van het jaer by ons aengegrepen moet zijn, om de selve tot haer eerste wesen te brengen. Daerom is het dat ik alle de Vrienden deser Konst gebeden wil hebben, den tijt toch wel waer te nemen, te weten als de Natuur open is in hare groenheit, welke ik den Vitriool heb genoemt; en dese is niet anders als de groenheit der aerden, die in den Wijn meest is verborgen, dewijl sy alle de krachten der Aerden in sich heeft, waer door alles word voortgebragt.

Na dat men den Wijn aengrijpt, soo bekoomt hy verscheide namen. Dikwils word die eene jonkvrou, een gomme, eenen honig, een melk, een Asijn, een Wijnsteen, en ook een steen des aenstoots geheeten voor de gene die hem te veel vermoorden, over welke hy sal heerschen, daer sy hem soo klein achten; gelijk de Wijn in dit boek van sich selven genoeg heeft gesproken.

Wijnsteen in ☿ gesolveert lost sich rood op; als die met Mars gefermenteert word, soo word die soet; dit *Aqua* dan afgedistilleert,

ſoo hebt gy aerde in de grond, daer wit en rood ſout in is, waer van ſeer veel ſou te ſchrijven zijn; dit met gemeenen ♱ opgeloſt, en verſch *Tartarum* daer by gedaen, ſoo bekoomt men een bloed-roode Oly, waer van men ook veel ſou konnen bybrengen: doch die noch geene handeling heeft, behoeft ſich in dit ſtuk niet aen het werk te begeven.

Geheel de Medicijne beſtaet in twee dingen, als in ♁, en een trots druiven; die de kennis van deſe heeft, behoeft geene andere kruiden te ſoekken.

Het ⊖ op den ♃ geſtelt met onſen Aſijn, maekt die ſoet van ſmaek; doch ♄ moet daer by zijn met ſijne verbrande ſtelte.

♄ met ♱ op onſen ♃ geſtelt, word wel ſoet van ſmaek, maer ſtinkkend van reuk.

♃ met ⊖, ⦶ ⊕, in ♱ word ſoet, als die eenen tijt lang t' ſamen ſtaen.

♃ met ☿ in ♱, worden ſoet, als die haren tijt hebben uitgeſtaen.

♂ in ▽ word ſoet door ♄.

Oly ⊕ geſolveert in gemeen water, waer vijltel van yſer by is, wort ſoet door het fermenteren.

▽ word gedoot door een contrarie, als met een uitgebrand Sout, gelijk van ☿ of ⦶; en op deſe wijſe worden ook alle corroſiven

ſoet

oet gemaekt. Dus veel nu voor dese mael.

De Wijn is een drank der Metalen; indien die eenigen tijt daer op staet, soo bekoomt de Wijn een Natuur der Metalen; als ook by vat Souten die koomt, soo neemt hy de Natuur daer van aen: even eens doet het ⦶ ook; wanneer die gecalcineert is, soo solveert die in de lucht. Dit *Aqua* neemt den ♤ der Metalen aen, en die loft sich bloed-rood op: want alle Souten door het △ gecalcineert, zijn Magneten; doch hier van nu genoeg.

Alle Philosophen hebben het distilleren ook calcineren genoemt, om dat het selfde op eene wijse gedaen kan worden in een vat, gelijk ik in het voorgaende beschreven heb.

De ♀ heeft vierderlei toebereiding of calcineering: de eerste is in het open △; de tweede, in een besloten vat; de derde, door de reverberering in het vlammende vyer; de vierde op een tafel boven soet vyer. Daer zijn twee en twee in dit werk die van Natuur tegen malkander stryden, te weten indien die door het vlammende △, en in het besloten vat zijn gecalcineert, waer van ik hier na noch meen te handelen.

Het ⊖ heeft ook de selfde qualiteyt, wanneer de eene helft door het △ is gecalcineert, en de andere helft een geest uitgedreven.

De ⊕ heeft mede de selvige; het eene word gecalcineert, en het andere tot een geest gemaekt.

Den O gecalcineert, en uit de andere helft een geest gemaekt, die zijn ook al tegens malkanderen.

♄ gecalcineert in het △, en de andere helft met ✠ gecalcineert, strijden insgelijks onder een.

♀ gecalcineert in het △, en de andere helft tot een Spaens groen gemaekt, daer uit een Sout, en uit het Sout een geest, die zijn mede tegens malkanderen.

Alsoo is het ook met ☉, ☽, ♃, en ♂, waer van hier na noch gehandelt sal worden.

Alhier is in het kort genoegsaem geleert, op wat wijse dat twee strijdende *Corpora* uit een huis konnen gebragt, en toebereid worden.

Ik sou dit hier niet hebben beschreven, indien ik daer toe niet had aengedreven geworden, door dien ik laest, meenende met een Liefhebber van dese Konst te doen te hebben, bevonden had, dat hy even soo veel daer van verstond, als een beest dat de sakken na de molen draegt. Daer dusdanige sich noch durven laten noemen, Alchymisten te zijn, en noch geensins kennen wat sy dagelijks onder handen hebben; als den Oly Vitriool, de sterkke ▽, en de Souten ⦶, ⊖, ⚶, ⚶, ✠, ⊕, ✳, O,

♃, O, die toch een tweevoudigen geest in een *Corpus* hebben. Doch die uit een *Corpus* geen twee geesten kan maken, die is noch niet verre om iets goets te bekomen; en om dat de Vrienden het souden konnen ondervinden, so heb ik dit hier voren nu kortelijk verhaelt. Want in den ☉, ♁, ⊖, ⊕, O, ♄, ♀, ♆, en voorts in alle dingen, die men in de gantsche Weereld kan vinden, heeft men twee geesten, en een lichaem in eene Masse; ja ook in alle wateren, die door de droogte tot een vuur konnen komen, en daer na tot een Sout, tot een geest, en Oly.

Daer zijn sommige lieden die seggen, indien sy een Man wisten die het groot Werk had, sy souden daer voor wel twee ja drie tonnen gouts geven; en ik geloof dat sy daer aen geen hondert, ja vijftig Gulden souden willen spendeeren: nochtans geef ik die lieden geen ongelijk, om dat 'er soo vele bedrogen geweest zijn. Doch met de rechte Konstenaers gaet het even op de selfde manier, gelijk men in *den kleinen Boer* leest; dat sijn credijt was verloren by alle sijne Vrienden: gelijk het selfde de Graef *Bernardus* ook schrijft, nevens meer andere trouwe Philosophen. Die hier van meerder wil weten, mag het selfs ondersoekken, gelijk ik gedaen heb; en sy sullen

len in der waerheit bevinden, wat voor Avontuur en bejegening soodanige ontmoet hebben. Het gaet by sommige menschen gelijk men siet by de vliegen, die soo lang aen een stok sitten suigen, tot dat sy de Syroop of honig daer van hebben, en daer na beschijten sy de plaets die haer soo soeten voedsel verschaft heeft: soodanig is ook haer onverstand en ondankbaerheit; sy souden veel wel wijs, rijk en gelukkig willen wesen, maer willen geene middelen aenwenden, noch moeiten en onkosten doen, om dat alles te bekomen; en indien iemand hen daer toe den weg wilde aenwijsen, dien souden sy begeeren alle lasten op sich te nemen, en haer de voordeelen gemakkelijk t' huis te brengen; daer sy hem dan noch lichtelijk met ondank en lastering souden beloonen.

Nu sal ik my noch begeven tot eenige ontleding van de Mineralen, en Souten.

Van de Natuur der Metalen ontrent de ▽, of Sterk-waters.

ALs men ♂, ♃, ♀, ♄ alle te gelijk in een ▽ oplost, soo neemt het ♀ de overhand in de groenheit; als mede om het ▽ te doen stremmen, waer in dan de ♎ van Venus is.

Als

Als ♂ en ♃ daer meeſt in zijn, ſoo hebben ſy een Magneet, en het ♀ ſlaet ſich daer aen; dat een ſaek is om te noteren: hy blijſt ſchier in ſijn geheel, en gaet in het ▽ niet af, 't welk een wonder is, voor die de Natuur der Metalen noch niet kan begrijpen; want ♂, ♀, ♃, zijn alle drie van naturen warm, en ♄ is kouwt, daerom ſtooten de andere Metalen hem van haer uit: want ♄ is een koude ☿ ſoo dat ſijn lijf niet wel is te verwarmen; waerom ook andere Philoſophen dit ſelfde van ♄ kouwd lichaem getuigen, dat hy onder alle de Metalen het kouwtſte is, ſoo dat'er geen kouwder gevonden word nevens het ☌, dewijl ſijnen rook alles doet ſterven waer dat hy koomt, ſoo dat men ♄ wel ſchuwen moet.

Als men ♃ en ♄ van elks even veel in ▽ oploſt, ſoo word het alles tot een melk, maer die is dan noch ſuur op de tong: Daer in moet een weinig minder ♄ als ♃ zijn. Wanneer deſe twee dan tot een *Aqua* ſijn geworden, ſo neemt ♂, en doet dien daer in; dan ſal het wederom op malkander werkken, en ſoo rood gelijk bloed worden, ſoo komen de Planeten tot ſtilſtant; maer het heeft noch een quade ſmaek. Dit word dan door gecalcineerden ♀ gedoot, ſoo gaet die quade ſmaek wech. Deſe gecalcineerden ♀ moet in de lucht ſmelten, om ſijn leven van de lucht te hebben, en

die

lies te beter alle corrosivigheit af te wasschen, dan bekoomt gy een scheiden van sijn lichaem, om naderhant daer sijn Sout en ♀ af te konnen trekken, die door den Asijn en den Geest des Wijns voortgebragt moeten worden, waer van ik hier na noch sal handelen.

♄ alleen op een ▽ geset maekt het *Aqua* soet, en doet het sijne scherpte verliesen. Dit met *Aqua* ☉ gedoot, soo word alles tot een gomme, of gelijk dikke melk. Men kan sijn Sout uit trekken door den ✳, en dat heeft ook sijne deugden in de Konst.

Als ♃ en ♄ in een ▽ opgelost worden, so blijft 'er een wit *Corpus* op de grond van het glas liggen, dat seer vyerig is op de tong: het *Aqua*, dat daer boven op staet, is wat uit den groenen. Indien men dat afgiet in een ander glas, en dat men daer dan ♂ in legt, soo word het bloed-rood. Dit *Aqua* kan op ♃ en ♄ niet soet worden, uit oirsaek dat 'er meer ♃ in is als ♄: want het ♃ is heet van aert, en daerom kan dat het ▽ niet dooden, dewijl sy beide van △, en soo van eene Natuur zijnde malkander niet konnen ten onder brengen; maer indien ♄ daer meester is, soo word het *Aqua* overwonnen, soet, en groen; maer met ♃ word het dik, en blijft even vyerig op de tong, 't welk niet is te verachten: want

dat

dat vyerig is, heeft sijn leven, dat door den ☿ kan uitgetrokken worden: waer van ik niet noodig heb veel te schrijven; want die een weinig de handen in de kolen heeft swart gemaekt, is het selve genoegsaem bekent.

Door gecalcineerden ♀ met ✠ uit-geloogt, heeft men den ✠ bereid, en die is soet van reuk, en bruin rood; maer als men met gemeen ▽ daer in koomt, soo word het wit als melk, en dit *Aqua* slaet de *Anima* van ♄ neder.

Men maekt een water van ☉, ☽, ♀, door het calcineren, wanneer men dat gecalcineerde van selfs laet smelten in een vochtige kelder, op een glasen tafel, en dan bekoomt men een seer klaer water, dat alle gesolveerde Metalen bind, hare corrosivigheit wech neemt, en die soet worden doet.

De ☿ in ▽ opgelost is groen van koleur: het ▽, als men daer *Aqua* ☽ in doet, word het dik en geel, of het met Oly van ⊕ geprecipiteert was. Dit heeft ook sijne deugden in dese Konst. Men kan met ✠ het Sout van den ☿ scheiden; waer van ik in 't voorgaende noch heb gehandelt.

Een Alkest maekt den Vitriool tot een bloed-roode Oly. De gemeenen ✠ doet dit ook; doch niet den gemeenen ⊕, maer die met ♂ heeft gestreden, waer van *Basilius* spreekt,

spreekt, dat Mars met sijn swaerd Venus bewaert, op dat sy geen Hoer worden soude; waer van ik in 't vervolgh noch breeder sal handelen.

De ☒ word soet, als die op een Alkest eenen tijt lank staet; soo dat die op den gemeenen ♄ niet geset behoeft te worden, wanneer men die soet hebben wil: want als die soet is, soo treckt men den ✝ door gemeene distillering daer af, dan heeft men het Sout van den ✝.

De Wijns geest, op een gecalcineerden ♀ gestelt, verliest sijn △, en word soet van smaek. Dese heeft ook hare deugden in de Konst, om de *Anima*, en het ♀ der Metalen en Mineralen uit te trekken.

Men calcineert ♃ op verscheide wysen, op het blood △, en ook in een vat of pot, als mede in een panne op kolen, en noch uitgebrand in een soet △; doch een yder mag die maken na dat hy haer van doen heeft.

Men calcineert den ☉ door stof van houtskolen, of door ♀, en ☉ van elks even veel, ook door ♂, en dan noch door ☿ en ☿. Men kan mede het selfde doen door een Regulus van ♂, die door den ♂ is gemaekt. Wanneer de ☉ daer door is gedood, en dat dan 12 uuren gloeiend gehouden is, dan mag men het uit nemen, en het sal een graeuwe masse wesen.

Dese dan klein gestampt, en op een glasen tafel gelegt, soo smelt het tot een klaer blaeuw *Aqua*, het welk de macht heeft, dat het den gemeenen Wijn in een rooden tingeert; en dit is een heerlijke Medicijne voor den mensch, om te doen sweeten, en de urine te lossen. Indien men van desen omgekeerden Wijn maer 5, 6 a 10 druppelen 's daegs inneemt, soo is het goet tegen de waterzucht, en tegen de koorts.

Een Medicyne uit den ♄ voor vele gebreken.

Men calcineert dese drie t'samen, als ♄, ♀, ☉, van elks evenveel, klein gestampt, en dan in de selfde Mortieren toegedekt aen brand gesteken; welke calcinatie in geswindheid geschied met groot geweld. Als dit nu soo gebrand is, sal men de gebrande Materie in eenen degel doen, en dan een half uur in het △ houden, tot dat die gesmolten is als water; en soo men daer in met een yser quam te tasten, dat moest met'er haest geschieden, anders sou den ♄ aen het yser werkken, en soo sou die Materie verderven. Wanneer dan dese genoech is gesmolten, soo sal men dat uitgieten; in een giet-pot, die met wasch is besmeert; en als het dan uit de kroes in de giet-pot gegoten

ten is, soo sal men de Materie als sy koud is daer uitnemen, en slaen die Materie in stukken, soo is beneden op de grond noch eenige Materie die niet gecalcineert is. Dese kan men al wederom met ☉ en ☿ branden tot dat alles gecalcineert is. Neemt dan dese gebrande Materie, en solveert die in gemeen ≈, tot dat alles tot eene looge geworden is, die soo lang staen moet tot dat de stank wech is. Filtreert het dan door een papier, en werpt de *feces* wech die in het papier blijven, want die deugen niet. Dit door gefiltreert *Aqua* is dan bereid, om een scheiding te maken, 't welk met gemeenen ✝ word gedaen; wanneer men van die een weinig daer in doet, soo valt'er een rood poeder op de grond, dat dan van de Souten scheid. Het daer boven staende *Aqua* sal men afgieten, als het klaer is, en eenen nacht heeft staen sinkken. Het poeder dat op de grond is, sal men met gemeen regen ≈ afsoeten, en daer na droogen, dit is een heerlijke Medicijne tegen veelderhande krankheden, insonderheit voor die met de koorts zijn gequelt, als ook water-zucht, Roode loop, Spaensche pokken, en diergelijkke. Van dese Medicynen neemt men in, na dat de persoon is: een kind van 5 jaren geef ik 2 grein, en dat heb ik aen mijn eigen kind gedaen, en bevonden dat het van boven en onder seer heerlijk

heeft gepurgeert: een oud mensch van 20, 30, 40 jaren geeft men 8, 9, 10 of 11 grein, na gelegentheit; want na dat de persoon gestelt is, soo moet men dese Medicijne gebruiken. Had ik dese Medicijne niet gemaekt doen ik in Westindien was op het jaer 1663, voor den Staet van het Vereenigt Nederland, en op het jaer 1665, voor de Compagnie van Sijne Koninklijke Majesteit van Vankrijk in Nieuw Vrankrijk, waer ik voor Opper-Bergmeester gesonden was, daer ik veel van mijn volk had, die met de roode loop waren gequelt, en met de koorts, en dikke beenen, een geswollen buik, het sou slecht met ons gegaen hebben: want ik selfs was ook soo al gestelt, en daer heb ik dese Medicijne selfs meer dan hondertmael ingenomen, gelijk ik geduurig noch doe wanneer ik Medicijneren moet; dewijl ik geen andere kan vinden, die soo ordentelijk is in haer werkken, als dese: doch ik heb die niet uit mijn selven geordineert, maer andere Philosophen schrijven mede daer af, als *Iohan Rudolph Glauber*, die van dese Medicijne in sijne boeken geschreven heeft, de selve noemende een *Panacea Antimonii*, en ik noem die het ♃ van den ☿ *Antimonii*.

Als men van ☉, ☽, ⊕, ∞, ♁, door gemeene distillering een *Aqua* maekt, soo bekoomt men eenen suuren ✠; in dese doet men

men een weinig van de voorverhaelde ♃, als die tien dagen of wat langer met het bovenstaende water daer op blijft, soo word het alles wit gelijk kalk of krijd, 't welk men ook kan gebruiken in de Medicyne; doch men moet den ✝ daer van affoeten, soo is het wit poeder goet, maer is veel fixer als het roode poeder, dewijl het andere niet seer doet sweeten. Men sal aen een krankken maer 3, 4, a 5 greinen ingeven; doch na de natuuren zijn, moet de Medicyne gebruikt worden.

Als men desen ✳ daer afgegoten heeft, soo is die noch goet om tegen eenige gebreken van buiten aen het lichaem te gebruiken, en quade wonden daer mede te suiveren.

Dit voornoemde *Aqua*, waer uit het roode poeder gekomen is, sal men op het △ afrooken, soo sal het Sout in de grond wesen, 't welk men voor een Alkest houden sal. Dit moet men dan op een glase tafel tot een *Aqua* solveren; en dat heeft sijne deugden in dese Konst, om tot de Metalen en Mineralen mede gebruikt te worden, en die te smelten in den droogen weg, te coaguleren in den natten weg, waer van op een ander plaets is gehandelt, als ik in het ☉ en den ♀ besig was, waer by ik het voor dese reis sal laten rusten.

Hoe men een Spiritus Salis sal maken.

Men calcineert een pond Sout Commun op een open △ in een pot, tot dat het droog is; dit gecalcineert, soo moet men het in 3½ pond regen ▽ oplossen, en als alles gesolveert is, sal men daer ♎ ⊕ by doen, en distilleren het dan door een kolf met sijnen helm naer het gemeen gebruik. soo bekoomt men eerst een weinig *flegma*, daer na koomt de geest die seer sterk is: dit moet soo lang gedreven worden tot dat al de geest over koomt, die in het laeste veel sterkker is dan in 't eerste. In de grond blijft het *Sal fixum*, dat seer licht smelt in het △ en in 't ▽, en het heeft byna een smaek als ♀, maer noch wat lieflijker. Dit is goed om het tand-vleesch mede te wasschen, voor die met scheurbuik in de mond zijn gequelt, en de tanden los staen: wanneer sy die met dit sout wasschen of vryven, soo worden die weder vast, en de stank gaet dan uit de mond. De geest die over gedreven is, heeft groote nuttigheit tegen het scheurbuik in alle de leden, wanneer men die in wat wijn, water of eenige vochtigheit giet, tot 2, 3, 4, a 5 druppelen, na dat men het sterk wil hebben, of ook kan verdragen; en dit dagelijks gedronkken, geneest die qualen by den mensch, daer anders-

sins

ins vele quade gebreken uit ontstaen Men kan den Oly van ⊕ daer wel in doen, maer die maekt sterk na den ♤; want de ⊕ is anders niet dan ♤ met een weinig Sout: waer van ik op een ander tijt noch sal handelen, als ik van den ⊕ en ⦶ schryven sal, wat onderscheid tusschen die twee te vinden is.

Nu ik aen het schryven ben van de scheiding der geesten, soo sal ik daer noch by voegen, op wat wijse men uit de Vegetabilien eenen geest dryven kan, die soo krachtig is, als de geest uit de Wijn selfs, doch niet soo liefijk. De werkking is dese:

Om suivere koorn-Brandewynen te maken.

℞. Koorn, het zy wat het wesen mag, en maekt dat eerst nat, of een weinig vochtig, en legt het dan op een hoop, tot dat het begint te schieten of uit te loopen: wanneer men dat siet, soo sal het van een gelegt worden op een plaets om te droogen, en als dat nu droog is, sal men het laten malen, of men kan het klein stampen. Dit dan soo zijnde, sal men het koorn in een groote tobbe doen, en daer laeuw water op gieten, en roeren het ter deegen onder een, tot dat alles gelijk een dunne spoeling voor swynen word, of noch wat minder; doch

yder neemt het ▽ tot het graen na ſijn ſin. Wanneer dit dan met ſijn ▽ ſoo toebereid is, dan moet men daer een weinig bier-giſt in doen, ſoo koomt het aen 't werkken; doch de ♀ doet dat ook, of een weinig ſuur deeg: want het contrarie maekt de operatie. Als dit nu dus vaerdig is, laet het dan ſoo lang ſtaen tot dat het alles uitgewrocht heeft, en het begint ſuur te worden, en daer een vlies boven op koomt, ſoo is het tijt dat het in de diſtilleer-ketel gedaen word, om aen het werk te gaen. Dit moet ſoo lang omgeroert worden, tot dat het begint te koken, en de geeſt over te gaen, dan ſet men ſijnen helm op de ketel, het aen alle kanten wel toeſmeerende, ſoo wel aen de ketel, als aen de ſlang die in 't vat met kouwd water ſal ſtaen. Wanneer dit dan dus is geſtelt, ſoo diſtilleert het ſoo lang tot dat al de geeſt over is, en houd daer na op; want gy kond dat proeven aen de pijp van de ſlang, die gy voor het vat hebt gelegt om den brandewijn daer in te vangen. Wanneer deſe brandewijn dan van hare rouwe materie is afgetrokken voor d' eerſtemael, ſoo ſal men de *feces* die in de ketel gebleven zijn daer uit doen, die dan noch voor de beeſten gebruikt konnen worden om de ſelve te meſten.

De diſtilleer-ketel, met ſijnen helm en ſlang, ſal wel uitgeſpoelt worden, eer gy

de

de Brandewijn voor de twedemael rectificeert. Wanneer dan uw ketel gesuivert is, soo moet gy den eerst overgedrevenen geest daer in doen, en dien noch eenmael rectificeren, soo is daer na de Brandewijn vaerdig, om op sijne proeve te staen door gemeen ∇, in een proefglas, welke proeve genomen word aen de bellen die boven in het glas komen, als het in de hand word geslagen, en hoe die langer in het glas blyven, hoe de Brandewijn beter is om te drinkken; maer soo goet niet in onse Konst.

Als men door dit tweede distilleren, de viese smaek en quade reuk wech hebben wil, soo neemt men asschen van Wijngaert-rankken met een deel ♀ en wat gemeen ⊖, of wel houtasschen, doch niet meer dan 2 of 3 handen vol. Laet dit t' samen ontrent tien dagen in de voorschreven Brandewijn staen werkken, eer men die distilleert; doet daer na alles in de ketel, soo sal die gerectificeert worden, en de quade smaek sal wech wesen, soo dat die niet meer gespeurt sal konnen worden.

Dese Brandewijn heb ik uit roggen-koorn gemaekt, maer indien men die uit tarw of weit wilde maken, soo heeft de Brandewijn beter smaek als van rogge, en geeft noch meerder uit, ja het brand ook soo licht niet aen in de ketel, noch heeft mede so veel pe-

rykel in het diſtilleren, van op te ryſen, of in de ſlang te loopen; doch de ketel moet ſtijf drie deelen vol zijn, en een deel moet ledig blijven voor het over loopen: want indien gy de ketel vol wilde doen, ſoo ſou alles met het diſtilleren tot in den helm komen, en met eenen in de ſlang loopen, die dan onrein word, waer door gy met uw diſtilleren ſoud ophouden moeten, en den helm met de ſlang wederom ſchoon maken.

Men diſtilleert uit boonen, uit erten, en van alle boomvruchten ook Brandewynen, of eenen vyerigen geeſt; gelijk als ik ſelfs gedaen heb op het jaer 1664 in de Weſtindien, wanneer ik daer voor Bergmeeſter was, en de nieuwsgierigheit my had bewogen om de vruchten des Lands t'onderſoekken; en ik was op een plaets daer de inwoonders ſuikkerriet hadden, 't welk ſy uit perſchten, en voor haren drank gebruikten. Dit ſelfde nam ik tot een vat vol, en liet dat 5 a 6 dagen ſtaen, ſoo begon het te werkken, en daer quam een vlies boven op, wanneer het tijt wierd dat ik het in de diſtilleer-ketel deed, daer ik dan den geeſt uit trok, dien ik tweemael in de ketel deed, en over den ♀ retificeerde, dien ik uit het Vaderland had by my genomen; want daer te Lande heeft men geenen Wijn, maer andere vruchten genoeg, waer van ik op een

ander

nder tijt noch sal handelen. Als ik desen randewijn over den ♀ getrekken had, soo as sijne quade smaek al wech, en het was een hoonen drank voor de mensch.

Men sal in de tweede distillering de ketel ol doen, want dan is'er geen perykel van verloopen; en hoe die volder is, hoe men et beter houd, dewijl de geesten dan beter ver komen, en soo hoogh niet hebben op te gaen.

Het koorn van tarw of weit geeft den meeten Brandewijn, daer na de rogge; dese brand eer licht aen, soo dat men in het distilleren daer seer naeuw op passen moet, gelijk hier vooren is aengewesen. De garst, waer van men het Bier brouwt, geeft ook soo veel Brandewijn niet als de eerste twee, en die is mede soo goet niet. De gemeene haver, die de paerden eten, geeft ook soo veel niet als de garst. Uit de paerde-boonen en gemeene erten krijgt men ook een geest; doch die moeten als het ander koorn zijn getracteert, te weten dat men die moet laten schieten, dan droogen, en daer na malen, gelijk voren verhaelt is.

Ik sou dese dingen niet hebben geschreven; maer om dat ik van de geesten der Souten gehandelt heb, soo wilde ik ook de Vegetabilische geesten hier niet voorby gaen. Ik seg dan

noch,

noch, dat door de fermentatie een geeſt is te maken uit alle dingen, die in de gantſche Weereld ſouden mogen weſen, waer van ik op een ander tijt noch ſal handelen, en hier mede nu ſluiten van de Vegetabiliſche geeſten; doch eer wy daer uit ſcheiden, ſal ik hier noch byvoegen, hoe men door den ♎ van Brandewijn, met de volgende ſpecien een water kan maken, dat ſeer ſouverein is, om alle vlekken en ſproeten uit het aenſicht te verdryven, en het vel eenen goeden glans te geven, en daer by te bewaren.

℞. ♁ en ♂ van elks even veel, maekt daer uit een Regulus na 't gemeen gebruik, gelijk hier in dit boek is geleert; deſe Regulus gewogen, ſal men daer noch ſoo veel ☉ en ♀ by doen, die eerſt verpuft of uitgebrand moeten zijn in een mortier, door een ſtuk houtskole, gelijk in dit tractaet is beſchreven. Neemt dan een Regulus, met deſe uitgebrande Souten *ana*, of twee deelen Souten. Die met ſterk vyer weder onder malkander geſmolten. Uitgegoten en kout geworden, ſal men klein ſtampen, en op een glaſen tafel laten ſmelten tot een Oly. Deſe Oly verdrijſt alle vratten van de handen; en maekt die ſeer wit en ſacht. Blank yſer daer mede geſtreken, is bevrijd voor den roeſt. *N B.* Als deſen Oly met den ♎ van Brandewijn door diſtil-

stillering soet gemaekt en geclarificeert ord dan is die bereid tot het boven verhaelde ebruik.

Van de Metalen, hare Natuur, en eigenschappen.

YDer Metael heeft sijn bysondere Natuur, en of schoon die somwylen in 't selfde gebergte

bergte groeien, of van eenen geeſt voortgebragt worden, dien de Philoſophen den ☿ noemen, ſoo heeft nochtans yder ſijne byſondere Natuur, gelijk men ſiet aen het ♄ en het ♃, die ſomtijts in een ſelfde ader liggen, en nochtans zijn die van tweederlei aert in het ſmelten op of in 't △.

♄ is in het △ veel harder te ſmelten als ♃; en dit koomt om dat het ♄ veel kouwdachtig Merkurialiſch Sout by ſich heeft, met weinig ♀. Dit kan men bevinden als men ♄ in ▽ oploſt; want dan werkt het *Aqua* ſoet daer op, ſoo dat men het niet ſien kan of het daer op werkt. De reden is, om dat het ▽ door de groote koude van ♄ byna overwonnen word, door dien het ▽ niet anders is als een Sout-geeſt, en het gantſche lijf van ♄ is ook anders niet als Sout en aerde, met een ſeer groote koude omvangen, ſoo dat men ſijn lijf niet wel weet te verwarmen, om al ſijn overvloedig vochtig Sout, of koude Vitrioolſche ♀, waer mede hy alle Metalen verteert, en in rook door de lucht doet vervliegen; want het ▽ is een vyand van 't △ 't welk alle menſchen genoeg bekent is: daerom moet men den grijſen man ♄ niet vergeten, om den gemeenen ♄ ſijne voeten te verwarmen, op dat hy van alle ſijne koude geneſen mogt worden, en dan heeft hy weder macht om noch andere

te

te helpen. En op dat gy versekert moogt zijn van sijnen kouden aert, soo neemt dese twee metalen te gelijk, als ♃ en ♄. Doet dese dan in een ▽, soo sult gy bevinden, dat ♄ door sijne koude beletten sal, dat het ♃ niet van het ▽ word gesolveert: en als daer meerder ♃ in is, soo sal het ▽ op het ♃ werkken, soo lang men dat sien kan, en het ♄ laten liggen: want de koude is tegen de hitte. Daerom seit men, gelijk soekt sijns gelijk, te weten, ♃ soekt het ♀; soo ook de Souten, als ⊕, den ⊕. Daer uit word een ▽ gemaekt, dat niet anders is als de ♀ van de Souten; en de ♃ is in sijn hert anders niet als een ♀, en een ☿: doch dese ☿ is wat fixer als de gemeene ☿; en sijn ♀ is niet soo fix, als het goud of silver; 't welk men kan bevinden wanneer men uit dat ♃ het Schilder-goud maekt, 't gene ik in 't voorgaende geleert heb. Hier door heb ik ook bewesen, dat het is een kleine Son, en ☽ is een kleine Maen, en ☿ is het *Aqua*. Verstaet wel wat u hier voorgestelt is.

♃ en ♄ zijn strydig tegen malkanderen, 't welk men bevind als men die onder een smelt. Dese sullen by een tot asschen worden, en dit geschiet, door dien het water en vyer tegen malkanderen strijden; indien 'er dan te veel ▽ is, soo heeft dat de overhand; en indien 'er te veel △ is, soo heeft dat de overhand;

hand; dat is, indien'er meerder ♄ is, soo moet het ♃ om hals; en soo daer meerder ♃ is, soo moet het ♄ daer onder; en dus gaet het ook met alle de andere Metalen.

Wanneer men ♂ en ♀ te gelijk in een ▽ stelt, soo sal het ▽ eerst het ♀ oplossen, en het ♂ laten liggen. Het ♀ maekt dat *Aqua* mede dik, gelijk het ♃, 't welk het ♂ niet doet in soo korten stond, gelijk by ♃ en ♀ geschied.

♄ lost sich op in 't ▽ uit den witten, en kan door gemeen Sout daer uit geslagen worden, gelijk ook het ☽: want ♄ en ☽ hebben eenderlei aert van ☿; doch het ☽ is fixer dan het ♄: want als het ♄ op een Kapelle word gestelt, soo gaet hy wech in rook, het welk by ☽ niet geschied, als fixer zijnde.

Daerom behoeft men niet te denkken, dat ♄ een bysonder teeken heeft, dan ☽; want sy zijn van Natuur met malkanderen in vriendschap, namelijk in het teeken van den Waterman.

♄ heeft sijn lijf van ☿ genomen, die de eerste en de laetste is in de Natuur; daerom mag men ♄ wel voor een half water der Metalen houden. 't Welk men ook by *Paracelsus* kan lesen in sijnen Sevenden Regel van de Metalen, waer ♄ van sich selven aldus spreekt: *De Steen der koude is in my, en dat is ook mijn water.*

Soo

Soo dat men geensins behoeft te twijffelen, of de geest van ♄ is sijn ▽. Men kan dit ook seer wel sien, wanneer men een Sout uit sijn lichaem maekt, daer het selfde seer licht smelt tot een water op een klein △, als ook in de lucht. Daerom moet men ♄ in eeren houden, dewijl hy ≈ kan geven daer het niet is; doch met hulp van sijne Broeders en Susters, en noch door het toedoen van sijn Vader.

In ♃ heb ik bevonden dat'er meest ♀ in is, soo schoon als het goud selver; doch niet soo fix; maer sijn Sout en Asschen is immers soo fix als van het beste ☉. Daerom hebben de Philosophen ♃ voor het goud of den ♀ der Wysen gestelt, gelijk in 't vervolg noch sal gehoort worden, daer ik sal handelen van het ☉, ☽, en ☿ der Wysen.

Wat ♃ belangt, die heeft een bestendig lijf, maer een vluchtigen ♀; dit kond gy bevinden wanneer men ☉ *Musicum* daer uit maekt, gelijk voren in dit Tractaet is geleert. Daerom is ♃ by de Oude Wysen voor haer goud gehouden dat noch niet rijp is, en ♄ voor het Silver dat noch geen volkomentheit heeft, gelijk ☿ voor haer *Aqua*, waer van ik hier na noch sal handelen, als ik van ☿, ♃, en ♄ sal schryven.

Sommige hebben ook het yser wel voor het Goud gestelt, dat de man soude zijn, en het ♀

voor de Vrouw; doch dat is op een andere wyse by haer verstaen, ten aensien van de glans, gelijk het Goud; maer niet soo fix in het △.

Uit ♀ word een Sout getrokken so wel als uit ♄, maer het heeft de deugden niet als dat van het ♄: en of schoon dat voor een ⊕ word gehouden, soo is het nochtans niet bequaem voor den ⊕ der Wysen; want het is te droog en te mager, door sijn groot vyer; soo dat het ♀ sich selven verbrand, en geen water kan geven, om haren man daer mede te verkoelen: want Mars is selfs een △. Daerom neemt veel in acht dat dese twee altijt van natuur strydig tegen malkanderen zijn. Dese twee, als Mars en Venus, zijn niet de eerste Materie van de Metalen; maer de *prima materie* om die te solveren of te tingeren, om die daer door te augmenteren; als de eerste Materie des Waters van de Metalen, waer van in dit selfde tractaet noch gehandelt sal worden: want ik heb voor desen in ♂ en ♀ gewrocht, soo dat ik genoeg heb konnen bespeuren, wat ook in dit selfde mag wesen; doch in het volgende sal daer van noch kortelijk meer geschreven worden. Om nu dan mijn voornemen te vervolgen, soo sal ik noch van drie dingen handelen, namelijk van het Sout, Swavel, en Water; doch dewijl het Water eerst is geweest, gelijk daer van in 't

boek

boek Genesis op het eerste Capittel te lesen is, soo sal ik hier ook met water mijnen aenvank maken.

De Prima Materia *der Metalen, of het Sout der Wysen.*

IN den beginne was ik water, en ik sal weder in het water treden, waer uit ik geboren

ben. En indien gy wilt weten wat ik mag wesen, soo kan mijne figuur u dat wel aenwysen. Ik ben de eerste die sich aen u koomt vertonen in de gedaente van een Metael, doch ik ben een geest en vyer, die alle mijne kinderen omhelse, en de selvige ten Hemel doe varen, maer ten laetsten vallen sy met my in de Zee, alwaer ik haer voortgebragt en geteelt heb in het ingewand der aerden, soo dat sy alle drie wederom tot stof en aerde moeten keeren, en daer na uit de selvige met een nieuw lichaem voortgebragt zijn; en dit doe ik alles. Daerom heeft *Paracelsus* van my dese navolgende woorden gesproken; *Dat alle dingen in alle dingen verbrogen zyn.* In my is het leven van alle Metalen, dewijl dat alle kinderen zijn van my voortgebragt, door de kracht der Natuur, die in my is verborgen. Ik word ook van *Paracelsus* by het Helsche vyer vergeleken; en soo zijn mede alle de boekken der Philosophen doorgaens van my vol. Sommige seggen, dat ik een Spotvogel ben in dese Konst, wanneer ik na mijnen aert niet gehandelt worde, het welk by ♄ en het ♃ wel is bekent: want als ik door dese twee, te weten mijne kinderen, sal omgebragt zijn, soo moogt gy op mijnen rok het lot werpen, of gy sult hebben ♃, of ♄.

En indien gy soud willen weten, op wat wijse ik word overwonnen, soo leest het vertrekken

trekken van Loth, die by sijne eigene dochters geslapen heeft, en sijne Huisvrouw is tot een Sout-pilaer geworden, na dat Sodom verbrand is, en daer na is van die asschen een Zee geworden tot op desen huidigen dach.

En om mijne reden te eindigen, soo seg ik, dat ik ben het Water der Wijsen. Sonder my en mijn vyer sullen alle mijne kinderen niet leven, gelijk daer zijn ♂, ♀, ♃, ♄. Ik ben de eerste en de laeste, de *prima materia* der Metalen. Sonder my sal geen groot werk in dese Konst uitgeregt worden: want eerst ben ik den aenvanger, en heb het middel voortgebragt, namelijk Saturnus en Jupiter; dese zijn myne Sonen met welke ik my vereenige, en die ik beminnen sal tot in der doot. Ik heb haer voort gebragt, en door my worden sy wederom opgeoffert, tot den staet van een nieuw leven, 't welk sy dan sullen te verwachten hebben, wanneer sy door my uit het stof opgewekt, en met heerlijkheit bekroont sullen zijn; want door mynen geest zyn sy gereinigt van alle hare besmettelijkheden.

Ik ben de Metalische Vader, sonder my kan de Steen der Wysen niet worden gemaekt; want ik ben de waerdigste materie van de Metalen, en met mynen rechten naem word ik de Geest der Aerden genoemt, die in den gemeenen ☿ is. Indien gy my soo rouw soud ne-

men voor de rechte *Materie der Wysen*, dan soud gy missen: daerom ondersoekt mijn ingewand, en gy sult dan licht mijne vleugelen afgesneden hebben, op dat ik u ontvliegende, niet meer mogt bespotten. Want ik ☿ segge, dat ik de rechte *prima Materia* ben, en den grooten Steen der Wijsen; en die konnen by my niet ontbonden, noch uit my gebragt worden dan door mijne eigene kinderen, ♄, ♃, welke ik hier voren heb aengewesen. Dese twee maken mijn bloed wit, en twee andere kleeden my rood met hare ziel, als sy in mijn water sich baden.

Ik ben het Astralische Sout, van vele duisenden gesocht, maer niet recht bekent. Ik ben de vluchtige ♘, en het lood der Wijsen: den Adelaer en het rechte *Aqua* is uit my te maken; en het *Sal Armoniac* koomt uit my voort, dat de vogel is die by de Metalen vliegt, of met haer als een vriend word. Het Sout der Wijsen word van my voortgebragt. Ik verteer alle Metalen tot asschen, en door my worden sy weder opgewekt. Ik ben een rook en een nevel die op het water sweeft, en een vochtige damp der Metalen. Wanneer ik op gemeen vyer koom, soo vaer ik na mijn huis of Vaderland; maer indien ik gevangen word, soo blijf ik by mijne Soonen. Men maekt uit my schier wat men wil. Als ik gesublimeert

word,

word, dan geef ik my geern over in uwe handen, doch niets dat strijdig is tegen mijnen aert moet daer by gedaen worden; want indien gy dat doet, soo sult gy geenen dienst van my hebben.

Men sublimeert my met Sout, als ⊕ ⊖, en diergelijke, en dan is het al met my verloren. Als gy my met de ♀ sublimeert, soo vangt gy my ook niet. Maekt gy een precipitaet uit my, soo doot gy, 't gene behoort levendig gemaekt te zijn. Breekt gy mijn lijf door sterke waters, soo beneemt gy mijne levendige kracht: in somma, het is al tegen de Natuur wat gy doet. Maer wil ik u seggen, wat gy by my sult toesetten, soo neemt het gene van my gekomen is: want gelijk soekt sijns gelijk; en geene andere dingen in dese Weereld konnen my behagen, dan alleen mijnen Soon ♄ die met ♃ in verbond is. Dese twee zijn mijne Soon en Dochter. Ik seg noch, dat 'er niet vremds by my moet komen, dat niet van my voortgebragt is: daerom hoort myne reden, dewijl ik een Heer ben over alle myne kinderen.

In my is het recht *Aqua* der Philosophen, 't welk de Wijse den Geest des Weerelds noemen: want in alle dingen, die de menschen voor hare oogen sien, heb ik mijne woonplaets. By de Vegetabilien ben ik in hare natuur, en

by de Animalien ben ik ook in hare natuur; maer in de Metalen word ik wel meeſt geſien: want daer is niet een, al was het ſchoon het Goud, of mijne gedaente is daer in te vinden. Maer die my wil hebben, moet my nemen in den groenen tijt, wanneer ik noch jonk ben, en mijne leden niet zijn verkort. Wanneer mijne vleugels door ſtrijdige dingen worden afgeſneden, ſoo doe ik geen deucht. ♄ en ♃ ſcheppen hare vreugden met my, inſonderheit met mijnen geeſt, wanneer ſy door my omhelſt worden; en dan maken wy het blad der Metalen en Mineralen. Daerom houd my ☿ in eeren, gy ♃ en ♄, want hy is uw Vader, ſoo wel in den dood, als in den nood. Daer koomt mijn eerſt-geopren Soon ♄, ik wil met hem ſpreken.

WEl mijnen Soon ♄, waer hebt gy soo lang geweest, het schijnt of gy met Mars den oorlog hebt willen volgen; want als ik u eerst ter Weereld gebragt had, soo had gy alle uwe gesonde leden.

Vader ☿, als ik u alle dese saken sou willen verhalen, soo sal dat al vry lank moeten val-

len; doch dewijl gy my het selfde soo scherp afgevraegt heb, soo sal ik u alles kortelijk voordragen. Gy weet dat ik uwen oudsten Soon ben, en dat myne jaren wat meerder zijn, dan die van mijne Broeders: en ik heb ook veel meer arbeid dan sy gedaen. Eerst hebt gy my tot een Landman gestelt; en daer na tot een Waterman; en waer ik koom soo haten sy my: daer het heel anders gaet met mijne Broeders, die door my van hare onreinigheden en gebreken gewasschen worden, die sy noch by haer behouden, en uit den buik der aerden met sich gebragt hebben. Ik beken dat ik onder haer verachtelijk ben, insonderheit by Mars en Venus; maer in krachten ben ik alle haer meester: want met mijnen adem doe ik haer alle vergaen; en dese is mijn water, dat niet gesien word: en dit is een doot lichaem sonder geest, dat dan door den geest van u, Vader ☿, weder kan opgewekt worden. Mijn lichaem is soo kouwd als ys, myne hairen zijn grijs, en mijne baerd wit gelijk sneeuw; sou sich dan uw hert over my niet erbarmen? Daerom seggen alle mijne Broeders, dat ik geteekent ben, met het teeken van Kain, die sijnen jonger broeder doot sloeg, waerom hy van de gantsche Weereld gehaet wierd.

Ik ♄ ben de oppersste onder alle mijne broedersaen des Hemels Firmament; sonder my

'geen ontsag: want als ik toornig ben, soo oomt mijne watervloed, en ik doe mijne Broederen baden en swemmen; die sich dan och uit mijnen vloed konnen redden, maek k tot Koningen en Koninginnen over mijn erdrijk, het welk mijn Sout is, en het Sal *Armoniac* by de Oude Wijsen. Ik ben me ke de Pluimen van den Adelaer, en het rechte Bloed-bad, een Dier uit het onderste der Aerden, waer van ik mijn eerste lichaem bequam.

Ben ik ook niet de witte Philosophische erde, het Sout der Wijsen, en het Centralische Sout, daer *Sendivogius* van spreekt? Ben k niet aerde en lucht? Wat sou men meer van my begeerên? En of schoon dan mijne Broeders my verachten en versmaden, soo ben ik nochtans de gene, waer door sy alle geexamineert worden; en die dese mijn proeven kan uitstaen, word van geheel de Weereld bemint, voor wien alle de menschen moeten buigen, en dikwils haer lijf en leven wagen, in sware oorlogen te lande, en te water, daer Neptunus domineert.

Soo wie mijn geselschap wilt hebben, die moet my te bedde leggen, met mijne Moeder aen d'eene, en mijn Broeder aen d'ander zijde, of ons alle te gelijk: als dan sal ik de Weereld konnen dienen, en sy sullen my voor een Heer konnen eeren.

Ik

Ik moet wel bekennen dar mijn lichaen twee gebreken heeft, namelijk kouwd en vochtig te zijn; en daer toe ben ik met veel onreine ♃ bekleed, waer mede ik alles koom te verderven: en daerom word dese ♃ voor eenen rook gehouden, die veeltijts seer quaijk misbruikt word.

De vochtigheit is mijn Sout, 't welk gy nu aensiet, en met een blaeuwen rok is bekleed vol rook en damp; soo dat niemand ter Weereld my die uittrekken kan, dan alleen gy Vader ☿. Want of schoon de natuur my in uwen buik voortgebragt heeft, en dat gy reinder zijt dan wy alle, so konnen wy u toch de schuld voor onse onreinigheit niet geven. Daerom bid ik, dat gy my wilt vergeven het gene ik misdoe, en wilt my helpen dat mynen rok toch uitgetrokken mag worden, en ik dan heerlijk opgenomen mag zijn in uw Rijk, op dat ik sou goet voor quaet mogen doen, en goetaerdig veel geven, in plaets van nu te stelen en te rooven.

Ginder sie ik mynen Broeder Jupiter aenkomen; wat of die tegen my sal konnen inbrengen? Want ik weet, dat hy my voor u sal willen beklagen.

IK Jupiter ben een God des Vredes; in my zijn alle myne Broeders geestelyker wyse verborgen; want my koomt den rok van het purper-gewaet toe, hoewel ik te verre van het Rijk ben verstooten, door u te quaden man Saturnus, dien ik niet meer voor eenen Broeder wil kennen; dewijl gy my soo veel

ver-

verdriet aendoet, wanneer ik by u woon. Weet gy wel, dat my de Scepter toebehoort en dat ik de gene die my sullen eeren, een kostelijke goude kroone doen opsetten, en alle de Broeders met een purper-gewaet omhangen sal. Wanneer ik van mijne Moeder omhelst word, soo koomt mijne ziel schoon rood te voorschijn, met purper bekleed, waer mede men den Konink vercieren moet.

Mijne schatten vind men in Engeland en in Oostindien; doch het water dat ik moet over komen, is seer met u ô Saturnus gesouten, 't welk gy al doet door onsen Vader ♄, dien ik de meeste schuld geven mag, dewijl hy daer toe u opgemaekt heeft, om sulken quelling my aen te doen. Want indien onse Vader u dat niet in het oor had geblasen, gy soud het selfde niet konnen uitrechten, 't welk u niet onbekent is. Neemt gy my in het △, soo gaet gy wech, en ik blijf daer tot asschen liggen, soo dat ik beswaerlijk tot een *Corpus* kan komen.

Indien ik in het ▽ koom, soo word ik tot een kalk, die ook niet tot een *Corpus* te reduceren is; wat wilt gy dan van my hebben? Doch als ik in mijn eigen natuur word gaer gekookt, dan vermag ik veel, om ♄ met een gouden kroon te vercieren, 't welk sonder my niet wel kan geschieden.

Mijn

Mijn gantsche lijf is anders niet dan ♆, dat
et een Merkurialische aerde omvangen is:
dat kan men aen my bespueren, wanneer ik
ntledet worde; en gy kond dat mede wel
oren wanneer men my verbuigt, daer ik dan
o mijne tanden knars, 't welk geschied om
at by my niet veel Sout is. Daerom wilt my
och niet vergeten, want ik voer een wit en
en purper gewaet. Ik sou u van mijne natuur
och wel meerder gewagen, maer om dat die
n het voorgaende al ten deele verklaert is, soo
l het onnodig zijn hier noch meer by te voe-
en. Dus besloot Jupiter sijne reden.

Wy sullen nu dan ons afscheid nemen van
♃, ♄, en ☿, dat de drie specien zijn, waer uit
e groote Steen der Wysen, of de *Lapis Philo-
ophorum* gemaekt soude worden. En die hier
an meerder bewijs begeert, lese de H. Schrift
oorgaens: maer by Job op het 28 Capittel,
ind men dat hy dus spreekt: *Gewisselijk daer
s voor het Silver een uitgank, en een plaets voor
et Goud datse smelten. Het yser word uit stof
enomen; en uit steen word Koper gegoten*; en op
ndere plaetsen meer.

De Philosophen hebben altijt het Gout en
et Silver voor de volwassene Metalen gehou-
den; en het yser en koper voor onrype Meta-

len

len, het welk de Man Godts mede doet, stel
lende het Goud en Silver boven, en het yse
en koper beneden. Hier uit blijkt dan dat ♄
☿, en ♃ in de H. Schrift van alle de Wyse
worden verswegen: want na dat my beken
gemaekt is, soo kan in ♄, ☿ en ♃ meerde
verborgen gevonden worden, dan de duisend
ste mensch oit sou konnen gelooven. Daeron
heeft *Paracelsus* dese ook by een gevoegt, en
dese woorden geschreven; dat uit ☿, ♄, ♃ see
licht ☉ en ☽ te maken is, maer seer beswaerlij
uit ♂ en ♀. Soo dat men wel sien kan wat Job
heeft gemeent als hy het yser en koper noemt
en het ♃, ☿, en ♄ verswijgt: want hy heef
dit niet gedaen sonder reden, maer hy heef
soo vele kennis van Godt gehad, om wel te
konnen weten, dat in die drie het eerste begin
is geweest van het ♂, ♀, ☉, ☽; en om dese
reden heeft hy die in sijn boek niet willen ver
klaren.

Hier mogten sommige seggen, misschien i
op de plaets waer Job heeft gewoont, geen
♄, ♃, ☿, bekent geweest; maer ik geef to
antwoord: Dat selden of wel noit ♂ of kope
gevonden sal worden, daer niet eenige teeken
van ♄ of ♃ en ☿ souden te vinden zijn. Ja by
het ☽ en het ☉, dat in Euroop word gevon
den, zijn ook seer geern het ♂ en ♄; wan
geene van dese ♂, en ♀ en ☽, sullen oit son
de

sonder eenig Gout by sich wesen; doch de eene meerder als de andere, het welk men by de proeven bespeuren kan.

Want is het ☉ meerder als het yser, soo word het yser door den ♁ vernielt, die het yser veel liever sal aenvatten als het ☉, daer hy het ♂ wech neemt, en het ☉ in een Konink laet vallen, soo dat men het maer op een vlakke scherf behoeft af te blasen; dan is het ☉ fijn, gesuivert van sijne aerde en vriend-houdende gemeensame Metalen. Op dese wijse kan met het ☽ ook worden gedaen, 't welk door den ♄ geschied, dat mede op een scherf word gestelt, en voor het geblaes der balken gebragt, en dan soo lang gedreven tot dat alles fijn is.

Door ☿ kan ☉ en ☽ ook wel gescheiden worden, wanneer het klein ligt tot stof; maer in harde yser-steenen of koper gaet dat soo niet toe, maer dat moet geschieden door het geweld van het gemeen △. Men scheid die ook door ▽, en andere scherpe hout-loogen, die de *Mineralia* van hare aerden doen scheiden.

Dewijl ik dan van ☿, ♄, ♃ heb beginnen te spreken, soo seg ik noch, voor soo veel my door een goet Vriend bekent is gemaekt, dat uit dese ☿, ☉, ✳, de Steen der Wijsen te maken is, gelijk ik hier voren heb aengewesen. Want ☿ is het water dat de handen

niet nat maekt: wanneer uit dit Water een lucht word, soo is dat niet meer een gemeene ☿: en dan uit dese lucht wederom een aerde, soo is die gefigeert.

♄ is het Sout der aerden, of de koude der Aerden, die door ♃ en ☿ word overwonnen. *Paracelsus* seit, dat *de Metalen uit drie dingen zijn voortgebragt in een wesen, namelijk uit* ☿, ☽, *en* ⊖; en daer uit leert hy ook den *Lapis Philosophorum* te maken. Want hy seit; de ☿ is een geest, en den ☽ is de *Anima*, en het ⊖ noemt hy het *Corpus*, en soo voorts.

Ik seg dan, dat het Sout door den ☿ word aen den dach gebragt, uit den ♄; waerom hy de aerde genoemt wotd, en dat is dan het Sout der Aerden, of het aerdsche Lunarische, en uit ♃ het aerdsche Solarische Sout, en ☿ is het water, waer door sy alle voortgebragt worden. Daerom seit *Basilius* en ook *Paracelsus*; dat de ☿ alles in allen is, waer van by haer genoeg is te lesen. Want het gantsche lichaem van ♄ is byna Sout, doch seer aerdachtig, dat beswaerlijk te scheiden is, gelijk door Sublimering, sonder het bykomen van eenige andere vremde Souten. De ☿ is een vluchtig Sout, dat andere ook vluchtig maekt.

Het lichaem van ♃ is by na niet dan ☽, doch niet soo *fixum* als 't ☉.

Het ♂ heeft veel ☽, maer seer onrein.

Het

Het ♀ heeft seer veel Sout, en sijn ♀ is mede onrein, soo dat met het ♂ en ♀ niet veel is uit te rechten. Maer indien men van dese beide haer beste *Anima* sou willen hebben, dat kan wel geschieden door een ▽, doch daer zijn vele moeiten aen vast. Men kan dat mede wel doen door den ⊕, maer dat geeft ook vele moeiten.

Nu de lichste manier die ik weet moet geschieden door den ♁; als men uit dese twee een Regulus maekt, soo bekoomt men de rechte ☿, en de *Anima* van het ♂ en het ♀, waer van hier voren noch is gehandelt, daer ik den Regulus van Mars en Venus te maken geleert heb.

Om eenen Karbonkel-steen uit het Gout te maken.

Het ☉ word door den ♁ gesuivert; en als het tot driemael door den ♁ gegoten is, na de stijl van de Oude, soo bekoomt men in 't laest eenen Regulus. Dese Regulus in een smelt-degel gedaen, en wel gesmolten, soo neemt men een weinig ♄, doende dat mede in den degel; en men laet die dan t' samen smelten, soo bekoomt men boven op een roode oly; dese sal men geduurig met een yserdraet af trekken, en als die koud is geworden, soo

heeft sy de koleur als een Robijn, en die is een heerlijke Medicijne voor den mensch in hittige krankheden. Wanneer op u Gout geen Oly meer koomt, soo doet noch al meerder ♄ daer by, dan sult gy noch meer van desen rooden Oly krijgen. Alle desen Oly dan eindelijk soo afgetrokken, moet in een klein kroesjen gedaen worden, en t' samen gesmolten: daer na uithet △ genomen, de kroes toegedekt, en van sich selven koud laten worden, soo heeft men den kostelijken Steen, dien men dan kan laten slijpen, polijsten, en heerlijk in 't Gout setten. Doch die selfde gepulveriseert, is een van de nobelste stukken, die ik oit heb geweten in de Medicijnen; waer van de Oude Wijsen veel hebben geschreven, als van haren Steen en Tinctuur: wanneer sy de *Anima* van den ♁ en het gemeen ☉ hebben bekomen, dien ♄ door sijn garen gevischt heeft, uit het lichaem van den ♁ en het ☉; waer van hier voor dese mael genoeg wesen sal.

Dat ik hier van het ♄, ♁, en het ☉ bygegevoegt heb, is anders niet geschied, dan om te bewijsen, dat den ♁, het ♄ en het ☉ malkander seer lief hebben, waer van in 't vervolg noch gehandelt sal worden.

Voorts dat ik ☿, ♃, en ♄, mede als de *Prima Materia* voorgestelt heb, het selfde is ge-

gedaen, om dat vele menschen die Materie in de lucht soekken, die alreede de natuur heeft van een metael, waer uit men de lucht kan maken, en het vluchtige Sout, dat alles in allen is in ☿.

Uit ♄ word door den ☿ het Sal *Armoniac* der Wysen gemaeckt, daer *Sendivogius* van spreekt. Het word ook genoemt de ☉ der Wysen; en haren *Tartarum*, en de Salmander in 't △.

Uit het ♃ word door ☿ en ♄ stof een en asschen gemaekt, waer in de ♀ is, en het Sout; waer van *Sendivogius* seit: *dat* ♄ *hem onder een Steen-Klip twee Mynen toonde, een van Gout, en een andere van Stael.* Doch indien gy mogt meenen dat dit een droom was, soo treed eens met ♄, ♃ en ☿ in het groen, en gy sult dit in der dred soo bevinden.

De reden dat ik hier so veel van ☿, ♄ en ♃ geschreven heb, is om dat ik die de bequaemste Materie oirdeel om iets lichtelijk in te vinden: want *Paracelsus* seit, dat *in het* ♃, ♄, *en* ☿, *seer licht is te werkken.*

Ik seg dan noch, dat die mensch noch eerst sal geboren worden, die de kracht van den ☿ recht sal doorgronden: want neemt eens een exempel aen den ☿, en het gemeen Gout, en siet wat liefde de ☿ tot het Gout heeft, hoe dat hy 't omhelst, en in sijnen buik verbergt,

't welk hy aen het ♃, en de andere Metalen niet doet. Die nu hier aen gelegen is, kan dit onderſoekken, gelijk ik gedaen heb, en hy ſal de waerheit daer van bevinden, hoedanig de ☿ is, en wat hy met ♄, en met ♃ kan doen; want ik geloof, dat deſe drie hare eere wel ſullen verdedigen, ſonder het ♂ en het ♀ eens aen te roepen: Doch op een ander tijt ſal ik meer daer van ſpreken, en voor deſe reiſe het hier by laten blijven.

In het voorgaende heb ik gehandelt van den Wijn en het ♄, in welke ſeer veel verborgen is, waerom ik die noch wel eenmael wil aenvatten; en inſonderheit ſchryven van deſe drie, namelijk, het ☉, den Wijn, en de Menſch, waer in vry meer is te vinden dan vele wel konnen gelooven, vermits die ſaken in 't gemeen te veel by al de Weeleld bekent zijn. Ten eerſten ſeg ik, dat in 't gemeen Gout meer is verborgen, dan wy menſchen wel konnen begrypen, maer niet ſlechts dat vele menſchen in deſe Weereld ſich door het Gout tot groote ſtaten verheffen; en dat ook vele ongelukken door het ſelfde komen, waer over ik op een ander plaets my noch ſal uitbreiden.

De Oude Wijſen hebben alle dingen onder de Planeten geſtelt, en voornamelijk de Metalen,

talen, als Goud, Silver, Yser, Koper, Tin, Lood en Merkurius; en dese Metalen hebben sy ook by de lichten des hemels vergeleken, te weten, het Goud by de Son, het Silver by de Maen, en soo voorts, gelijk ik ook in het voorgaende eenigsins verhaelt heb. Daerom hebben sy ons mede gerecommandeert, dat wy voor al in het eerste en het laeste Metael souden werkken.

Indien ik nu alle de Vrienden deser Konst soude vragen, wat de eerste Planeet aen den Hemel zy, soo sullen sy my seggen de Son, daer na de Maen, en voort de Sterren, gelijk wy in het boek Genesis lesen, waer de Schepping beschreven word.

De Oude Philosophen hebben ons gerecommandeert, dat wy het eerste en het laeste Metael souden nemen; 't welk sommigen aldus hebben gestelt, dat ♄ het eerste en ☉ het laeste soude zijn; maer dit strijd regel recht tegen Godts Woort: want indien de Metalen de Planeten volgen, soo moet noodsakelijk het Goud het eerste en niet het laeste zijn; maer ♄ mag men wel voor 't laeste houden, gelijk het ook in der daed is; want de Sterren zijn de laeste van de Hemels lichten gemaekt.

Het Goud word voor de Son gestelt, en die is ook de oirspronk van alle de andere lichten der Planeten. Daerom ben ik van ge-

voelen, dat hy het licht is in dese Konst; want hy heeft ook eenen na sich trekkenden Magneet, soo wel als het ♂: en om dese reden hebben de Oude Wijsen dat by het yser vergeleken.

Basilius spreekt daer van aldus: *Uit de Vitriool koomt een sulpherachtige Magneet; (verstaet der Wysen) het Sulphur en de Vitriool der Wysen is by een Magneet des Hemels te vergelijkken, en gaet uit de* Universale Lapis Philosophorum: *maer uit gemeen Sulphur en Vitriool koomt slechs een Magneet* Vulgi, *en enkel gemeene* particularia *en Medicynen.*

Dit zijn de eigene woorden van *Basilius*, die selfs bekent, dat 'er twee Magneten zijn in dese Konst, te weten het Gout en het ♂: doch daer zijn noch twee andere Magneten, waer van ik in 't vervolg noch sal handelen, namelijk de gene die altijt zijn verborgen gehouden.

Om nu op mijne vorige reden te komen, soo seg ik, dat het Goud is het eerste en het laeste van alle Metalen: want *Basilius* leert selfs, dat vele het Gout loot hebben genoemt, en het loot weder Goud; en dit spreekt hy niet sonder reden, maer hy geeft te kennen, dat het gemeen Gout eerst voor alle andere Metalen gemaekt is: want soo het Gout by de Son gestelt en vergeleken moet worden,

soo

o kan men daer uit bevinden, gelijk men
est in de H. Schrift, dat het grootste licht
rst is gemaekt; en daer na het ander, dat by
e nacht soude schijnen benevens de Sterren:
n hier mede kan immers bewesen worden,
at het Gout het eerste en het laeste van het
Verk Godts is, en dat de andere Metalen te
ergelijkken zijn by de kleine lichten, die ha-
en glants hebben van de Son; en soo is het
ok met d' onvolkomene Metalen. Hierom
eg ik noch, dat de Son de oudste is, als het
erste van Godt voortgebragt, om alle andere
Planeten te lichten, en het leven te geven aen
lle dingen; want sonder de Son sou alles doot
wesen.

Alsoo is het ook met de Metalen en Mine-
ralen; want sy hebben geen kracht uit haer
selven, om iets bestendigs te vertoonen, son-
der den Ouden ♄, niet den gemeenen, maer
die by de Sonne is vergeleken, te weten, het
Gout, met de Wijn, en de Mensch.

Hier mogten sommige denkken, dat ik
voorheen al van ♄ geschreven heb, maer ik
heb dit nochmaels willen herhalen, om u dies
te krachtiger te vermanen, dat gy toch den
Ouden ♄ niet soud vergeten, en weinig acht
geven op den jongen: want het gemeen loot
is niet de Oude ♄; en het Gout, de Son is on-
der dan de Sterren; verstaet my te recht.

De Philoso hen hebben geseit, dat de drie, te weten, het Goud, de Wijn, en d Mensch m lka deren geweldig beminnen waerom *Basilius* spreekt, *dat de geest des Wyn steens, en de geest der Urine, benevens den rech ten Asijn seer vele vermogen.* Dierhalven se ik noch, dat het Sout des Wijns, en het Sou der Urine, met het rechte Gout, t' samen see groote krachten hebben: want uit dese dri spruit een fontein die den *Hof van Hermes* be vochtigt, waer in alle de voorverhaelde Sou ten wassen. Uit den selvigen koomt den rech ten Asijn der Wysen: doch wat daer van i koonen de Vrienden deser Konst selfs noch n der ondersoekken; en als sy daer in geener vlijt willen sparen, soo sullen sy de Natuur rijk en mildadig bevinden.

Dier-

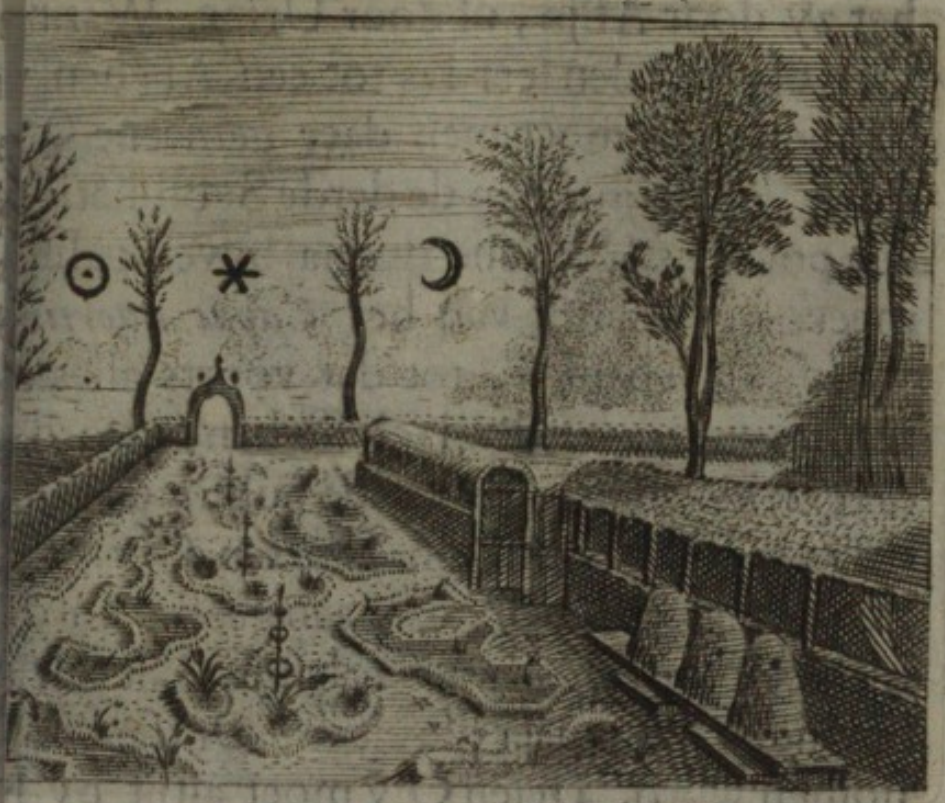

Dierhalven laten wy ons gestaeg in desen Hof van Hermes gaen verlustigen.

Want buiten desen Hof
Vind niemant waren lof,
Gy siet hier afgebeeld
Waerom de Weereld speeld.

Dusdanig besluit ook *Basilius* sijne reden; anneer hy van den Wijn-steen, de Urine, en en Asijn gehandelt hebbende, uitriep dat hy s een Philosooph had gesproken; waer by t het voor dese mael ook sal laten blyven.

Uit ♃, ♄, en ☿, tot een asschen gemaekt, an men een bloed-roode Tinctuur trekken, het

het zy door Asijn, of door Urine. Wanne
men die Metalen seer ras tot een Asschen w
hebben, soo moet men daer gemeene ♀ b
doen, dan zijn die in de derde Sublimatie t
een poeder. Het gene dus na boven gesubl
meert is, sal altijt van het *Caput Mortuu*
worden gescheiden, tot dat voorts alles ge
sublimeert is, en geheel tot asschen geworden
dit geschied dan in de vierde Sublimeering. I
desen arbeid koomt een swarten Oly over
wanneer men sterk △ daer aen geeft, en de
is als een Regulus van Merkasijt. Dit sult g
bevinden, wanneer die uit den Ontfanger ge
nomen word. Desen Oly moet altijt by h
Caput Mortuum seer klein vermengt of ge
pulveriseert worden, gelijk als voor heen, to
dat het genoeg is: dan hebt gy eindelijk uwe
asschen vaerdig om een roode ziel daer uit t
trekken, die gy dan tot uw gebruik kond be
waren, waer van hier nu genoeg is.

Men

MEn kan door dit Beest een andere calcinatie bekomen, en die sonder den ♀ in 't erck stellen: want den ♂ is den hoogsten ♀, e de Metalen niet alleen tot Asschen verert, maer selfs ook die tot eenen ☿ brengt, aer van by *Paracelsus* en *Basilius* genoeg is te sen, daer hy van het Spijs-glas handelt, waer de Liefhebbers selver na toe senden wil, als o de 18 pag. by *Basilius*.

Wanneer men uit ♃ en ♄ een asschen sou illen hebben, soo moet men die beide, als ♃ en ♄ *ana*, eerst smelten in een degel op een et △, en dan den degel van of uit het ▽ neen, en laten dat een weinig verslaen, tot dat y begint te sien dat het sou willen kouwd

wor-

worden; doet dan den ☿ daer in, en roert
met een stok om, soo is het tot een Algan
gebragt. Dit selfde moet dan klein gestan
worden, en de gemeene ♀ daer onder
mengt, soo hebt gy dat vaerdig om te Sul
meeren, gelijk voren verhaelt is: dan m
het in ✝, of Urine gesoden worden, en c
kond gy vele heerlijke Medicijnen daer uit n
ken. Ik wijse u hier den weg om tot iets v
ders te komen: want ik geloof, indien d
bloed-roode geextraheerde *Anima* der Me
len, met de Urine en den Asijn te gelijk in e
Retorte gedaen, en t'samen gedistilleert wo
den, dat gy dan een wonderbaerlijke Roo
Oly soud over krijgen, waer van voor de
mael genoeg wesen sal.

In het Kabinet der Mineralen, dat voorl
den jaer uitgegaen is, heb ik de onderste de
len van *Hermetis Tafel* beschreven, namelij
van den Adelaer, Leeuw, en Sterren; e
in dit boek heb ik geschreven van de Natuu
der Metalen, 't welk is van het bovens
deel.

De natuur der Metalen te kennen, bekoom
men door dese drie wegen; eerst door het △
ten tweeden door het droog △, dat nochtan
ook nat is, namelijk ☿; ten derden in het na
△, als daer zijn *Aqua Regis*, en ▽, dat d
rechte wijsen zijn, om de natuur van yder Me
tae

el t'ondersoekken; het welk, om dat ik in
ijn Kabinet eenigsins belooft had, soo heb
my ook bewogen gevoelt, in dit mijn boek
ortelijk te voldoen, waer van in 't voorgaen-
e veelsins te sien is. En om de Vrienden de-
r Konst te bewijsen, wat in de *Tafel van Her-
es* is, soo seg ik, dat in de onderste deelen
et fondament en de Basis steekt, waer op alle
e Metalen steunen, namelijk op den Ade-
er, Leeuw, en Sterren. Den Adelaer beduid
et Astralische Sout, dat meest in den Wijn
jnen eersten aenvank heeft; en het is eerst
an den Leeuw voortgebragt, die het △ is des
Veerelds, en sijn lichaem heeft aengenomen
an de rouwe lucht, of de subtijle aerde, die
vy Salpeter noemen, en dese is een animali-
che en geen mineralische natuur; want hy
ermengt sich geern met het Sulphur der Me-
alen; 't welk seer om te verwonderen is, dat
dat ☉ en ☾, daer sy van een strijdigen aert
ijn, nochtans door het geweld van gemeen △
y een worden gebonden; daer sy ook weder
gescheiden konnen worden, waer van ik op
een ander tijt noch sal handelen.

En

EN om de Vrienden deſer Konſt wat naekter bekent te maken, wat deſen Adelaer zy, ſoo ſeg ik, dat die anders niet is dan een uitgetrokken *ſpiritus mundi*, die in de aerde gecoaguleert, en van de Wijnſtok uit der aerden door de kracht der Son en der Planeten voortgebragt is; welken geeſt wy Wijn noemen, met ſijnen eigenen naem, dien Godt de Heere hem ſelfs gegeven heeft, en welke naem niet ſal veranderen ſoo lang Hemel en Aerde ſtaen: want ſijnen naem is onveranderlijk, gelijk ook die van het Gout, als mede van den Menſch.

De Menſch van Godt na ſijn evenbeeld geſcha-

chapen, is als een Heer over de Werkken Godts in alle landen gestelt.

De Wijn van den mensch genoten, gelijk ik voorheen noch geleert heb, verandert ten deele by hem in bloed, en het overige word tot een wesentlijken Adelaer, of een sienelijk *Corpus*, als eenen witten geest, of *Sal Armoniac*; en die word by andere genoemt de ☿ der Wijsen, waer van ik voorheen al gesproken heb, als waer uit die voort koomt, te weten uit den Wijn, en daer na van den Mensch.

Sendivogius seit, dat dese even eens is, als gecalcineerden ♀, niet den gemeenen Wijnsteen, maer die in de mensch is gecalcineert door het △, dat Godt in den mensch heeft geleid; en dit geschied als de mensch den Wijn drinkt. Want daer in sit noch een ♀, als die van den mensch is ingedronkken, en dese verteert dan in de Urine; die noch een Sout by sich heeft, het welk door dit Beest word verroont, daer men siet, dat het een in het ander moet werkken.

Uit Wijn door 's menschen bloed word ik met kracht geboren,
En moet met onverstand te dikwils gaen verloren:
Voor eenen tijt ben ik wel een verschrik'lijk Beest,
Maer heb daer na wel weer een Ad'laer selfs geweest.
Sy doen seer qualijk dan die my als slecht verachten,
Geheel onwetent van mijn heerlijk-schoone krachten;
Daer ik u kan doen sien der Sterren held're schijn,
Die staeg van elk gesocht, en veel betrachtet zijn.

De

De Urine word by vele Oude Wijsen voor en ☉ gehouden; waer van *Sendivogius* spreekt, at het is het *Aqua Salpetri*, uit onse aerde, at is ons lichaem getrokken: want wy zijn erde, en moeten weder tot aerde worden. oo dat men met recht wel mag seggen, het *Aqua* uit onse aerde getrokken.

In het Kabinet heb ik geschreven, dat *Hernes* met de Sterren den ☉ der aerden heeft te ennen gegeven, gelijk men daer noch breeder kan lesen.

Is het Sout van dese Urine niet een ☉ deser Adamische aerde? Nu spreek ik niet, als of k het gedroomt had: want die dit begrijpt, behoeft geene andere Souten te soekken, om de Metalen daer mede te koken; waer van in het kort noch meer sal ghehandeldt worden.

In het Kabinet der Mineralen pag. 52. heb k geschreven van den ♁, dat die in het midden staet van alle Souten. Dus wil ik alle de Vrienden gebeden hebben, dat sy dit toch in acht willen nemen, dat de Oude Wijsen haren Antimonium met dusdanigen teeken hebben geteekent ♀, en dit hebben sy de aerde genoemt; daerom hebben sy dat ook vierkant geteekent. Hier in verstaen sy de aerde, die n vier hoekken word afgedeelt, als het Oosten, Westen, Zuiden en Noorden. En om

dat de Oude Philosophen mogelijk wel wisten, dat dese de aerde was, waer in men het *Semen Metallorum* kan sien; dat in dese aerde nóch behouden is, waer van in het Tractaet, *Medicina Universalis* genoemt, door den Heer *Snyders* uitgegeven pag. 21 en 22 genoeg is te lesen: want de Heer *Snyders* spreekt als *Basilius*: en ik heb selfs ook bevonden, dat den ♀ het Silver swaerder maekt, en den gemeenen ♂ maekt dat lichter van gewicht; waer van ik de handgrepen in het Kabinet heb beschreven pag. 41, en daerom acht ik het onnoodig dat selvige weder te verhalen: maer nergens anders om heb ik dit hier geroert, als om te bewijsen wat onderscheid daer is tusschen den gemeenen mans Antimonium, en den Antimonium van de Oude Wijsen. Het Gout is met eene ronte, en een stip daer in, ⊙, dusdanig geteekent; maer als de vierhoekigen Antimonium daer by koomt, so is het Goud den Antimonium of de ♄ die met den vierhoekkigen Ouden Antimonium daer in is geteekent; te weten, eerst soo is het ⊙, en als den Ouden Antimonium daer in koomt, soo is daer boven gelijk een kruis op de Weereld geteeckent; waer van by andere Oude genoeg is te lesen.

Ik seg dan, dat de Wijn is het Gout, en het Sout, dat Godt boven der aerden geeft,

waer

waer van wel een groot Boek geschreven kon worden. Het is ook dat vyer der aerden, dat ons bloed kan versterkken door sijn Sout, en het vyer dat het uit der aerden ontfangen heeft; waer van *Sendivogius*, *Basilius*, *Paracelsus*, en *Mr. Snyders* noch schryven, en by haer vry wijdloopig te lesen is.

Ik moet bekennen, wanneer men volgens de gemeene wyse den ♀ na de letter sou willen bewerkken, en de materie ook na de Maen of na de teekens nemen, dat men dan bedrogen sal worden: want daer Antimonium staet moet Gout staen, en waer Silver staet moet Tartarum zijn; waer Venus staet, daer moet Urine of haer Sout wesen; en waer sy seggen van ♄, daer is de swarte Rave.

IN den aenvank werkt de Doot, en dese is die op dit Beest koomt gereden, alle Vrienden deser Konst dusdanig aensprekende.

Ik Doot, kome tot u allen, en make met mijn schrikkelijk gesicht, dat ik alle de Planeten der aerden overwin, als daer zijn, ♂, ♀, ♃, ♄, die my een goede spijse verstrekken voor mijne mage: maer met ☉ en ☽ kan ik bekleed worden. Indien gy my dan wilt bekleeden, soo brengt my weder in mijn graf waer ik ben uitgegaen, en dan sal ik wederom konnen levendig worden, met een nieuw lichaem omtogen, en met eenen purperen mantel omhangen, dien ik te voren heb uitgetrokken.

Als

Als ik dan een Vogel en Adelaer geworden ben, die met witte veeren bekleed is, soo voer ik mijne Son op de tinne des Tempels, daer de bergen met sneeuw zijn bedekt, en mijne vleugelen door de Son smelten; dan worde ik tot een Waterbad uit mijn eigen natuur, dat dan *Sal Armoniac*, of den ☿ der Wysen is; gelijk *Sendivogius* hier van spreekt pag. 66, en pag. 62, seit hy, waer dese ☿ is te vinden, namelijk, *in het* Aqua *uit het Salpeter getrokken, of van onse aerde, 't welk is als den gecalcineerden* ♀: en op dat men dit noch te klaerder verstaen sou, soo noemt hy my en mijn broeder een lichaem waer op ik rust, dat aerdsche dier, en het stekend monster. Hy noemt my den Tartarum der aerden, of de gecalcineerde aerde; en ook een ▽ dat de handen niet nat maekt, sonder het welke geen mensch leven kan, pag. 66: Daerom seit hy, die my, daer ik het eenige Sout ben, verlaten, waer van alle Philosophen soo veel gehouden hebben, dat het met haer gedaen is, insonderheit voor die op de kruiden, op de steenen, op de gedierten, en op de Mineralen werkken. Want uitgenomen onse Son en Maen, die met de *Sphæra Saturni* bedekt zijn, soo is'er niet waerachtigs. Dit spreekt hy van my en mijn Broeder, pag. 66.

Ik heb eerst mijnen wagen gehad, rontom

des Weerelds kring, en ik ben een Vogel geweest sonder pooten; wanneer ik te rusten quam, so heeft hy my op der aerden een wooning verleent, waer door ik sichtbaerlijk ter Weereld gekomen ben, en ik maek de vreugde by kleine en grootte: maar als ik van haer word verteert, soo worde ik andermael weder geboren, en dan krijg ik vleugelen aen mijn geheel lichaem; en dan soekt men de Konst om my die weder af te snyden, 't welk niet kan geschieden sonder de gunst van den Ouden ♄ het Gout, van welken ♄, by *Basilius* pag. 177. in de verklaring van de twaelf sleutelen ook word verhaelt, dat vele het Lood Gout hebben genoemt, en het Gout ook Lood; maer dat geschied niet om dat die een zijn in qualiteyt, maer by na een in gewicht; en daerom is het mede by den gemeenen ♄ vergeleken; waer van andere noch getuigen, als de Graef *Bernardus*, en *Paracelsus*: en daer na moet ik mijn affcheid nemen van alle myne Vrienden der aerden, waer van ik uitgegaen ben, te weten van het ☉, de ☽, het ♀ en ♃. Daerom word ik by den ☿ der Metalen en Mineralen geleken: want ik koom tweemael ter Weereld, namelijk eerst uit de groote Weereld, of de aerde die van de Onwysen betreden word, en alleen voor slechte aerde gerekent ben, daer die nochtans is mijn eerste

Moe-

Moeder : daer na word ik van den mensch verslonden, die in de kleine Weereld is, waer uit ik ten andermael weder geboren word, en dan ben ik een geest, en heb geen blyvende plaets, dan alleen in het huis van de Son; waer men my doot en levend sal laten rusten, tot dat ik omhangen ben met mijnen mantel van veeren, dien ik voor desen heb uitgetrokken, als ik reisde uit het Land van Tartarien, naer het ander Land, de Adamische aerde genaemt. Hier mede heeft die Doot met sijn beest sijn afscheid van my genomen, en is geweken in het Land daer Adam woont, met sijne Vrouw Eva, en sijne Kinderen, ☽, ☉, ♃, ♀, ♎.

Doch op dat ik weder mag keeren tot mijn vorige reden, soo seg ik noch, dat de Wijn is een gecoaguleerde lucht, of het △, dat door de kracht der aerden is voortgebragt, waer in het Gout en het Silver der Wysen is; en van ons genoten zijnde, soo word het in onse maeg tot een Sal Alkali, of een gecalcineerde *Aqua*, waer uit het Sal Armoniac dan voortgebragt word.

Ik heb verscheide malen in den Wijn gelaboreert, doch heb daer mede niet konnen voort komen; maer als ik dien in sijn eerste wesen bragt, soo heeft de Natuur my getoont wat ik doen moest, te weten de hand in mijn eigen Water steken; waer van in het voor-

gaende noch is verhandelt; doch ik seg niet dat ik het werk heb, maer dat daer toe geener anderen ☿ is, dan die uit den Wijn voor koomt, en dat is eerst de aerde, dien de Philosophen ♄ noemen, en voor hare aerde houden; doch die is anders niet dan den ♀, waer van hier voren noch is gesproken: want indien den ♀ geen metaelsche natuur had, hoe soude hy dan het Silver swaerder konnen maken, 't welk ik selfs bevonden heb, en hier voren is aengewesen. Doch op dat men daer in meerder licht hebben mogt, soo wil ik u naektelijk de natuur van het ☽ verklaren: en voor eerst, soo zijn het ☽ en het ♄ van een selfde natuur, en dusdanig is het ook met den ♀ gelegen; daerom wordt die by de Oude Wysen voor den ♄ gestelt, die uit de Philosophische Zee is voortgekomen, en om die reden het Lood of de Aerde der Wysen genoemt mag worden.

Wanneer de Wijn dan, van den ♀ afgedreven, het suivere Sout is der Wysen, dat door het △ word geloutert, in de kleine weereld, dat is den mensch; wanneer hy dien drinkt, soo verandert de Wijn sich in △, en in Sout; de ♀ op sijn Philosoophs gecalcineert, verandert sich in ♀, en in het Sout der Aerden, of der Metalen: want de ♀ gecalcineert zijnde, en tot een Oly gesmolten, dan

met

met gemeen ✳ gesublimeert, geeft so schoone eeren als eenen Adelaer, 't welk ik heb bevonden, die met 'er tijt tot een ▽ smelten.

De Urine met den drek van de mensch enen tijt lank hebbende staen putrificeren, en dan door een vilt-papier gedistilleert, daer na n een kolf gedaen, met sijnen helm overgemaelt, soo bekoomt men een wonderbaerlijk sublimaet, seer schoon gelijk een Crystal. Dit heb ik in het jaer 1668 gemaekt, maer niet verder daer mede gewrocht. Ik verhael dit niet als een wonder; maer om daer mede te kennen te geven, dat men uit het selfde ook een Sout maken kan, waer in vele deugden verborgen zijn, na dat ik gelooven mag; doch die daer aen gelegen is, kan het selfde verder ondersoekken. Het is my genoeg, dat men een vluchrig Sout uit stront brengen kan; doch dit is niet het Sout der Metalen; want het Sout der metalen is uit geen Metael, maer uit eenig ding, dat een selfde Natuur met de Metalen heeft. Ik seg dan noch, hoe kan eenig ding een natuur aennemen, als Godt de Heere vanden aenvank die natuur daer niet in gelegt had? want het staet vast dat de Magneet-steen het yser bemint, om dat het is van sijne natuur; maer niet om dat de Magneet-steen van het yser sou voortgebragt zijn; doch wel om dat sy een selfde Planeet hebben. Men

heeft

heeft dat ook veel in verſcheide plaetſen geſien; waer men eenige berg-werken heeft, en ſomwylen de Magneet-ſteen ook word geſpeurt; het welk by den ☿ mede te ſien is, waer van op een ander tijdt noch ſal gehandeldt worden.

De menſch bemindt den Wijn, het Gout bemindt den ☿, te weten den menſch. Waer is'er meerder en beter ☿ als in de menſch? En daer is ook geen grooter △, als in der menſchen maeg, die met recht een Struiſche maeg mag genoemt worden.

Sommige menſchen ſeggen, dat'er een Vogel ſou zijn die het yſer kan verteeren, en ik geloof, dat onſe maeg 't ſelfde beter kan doen, als die van een Vogel; want de menſch na Godts beeld geſchapen zijnde, is vry meerder dan een onnutte Vogel.

Tot reden hier van ſal ik nu bekent maken, op wat wyſe, dat deſe Vogel Struis het yſer verteert, 't welk ik in Indien ſelfs heb geſien; daer de lieden kleine ſtukken van oud yſer hebben genomen, en hem dat in den bek gegeven, dat hy dan inſlokt tot in ſijn krop, en des morgens is dat weder door den aers gepaſſeett: dit wordt ſoo dikwils gedaen, tot dat het yſer geheel is verteert. Doch dit doet dan de Vogel niet, maer het yſer word van ſijn eigen ⊕ verſlonden; want de Vitrioolachtigen

aert

t of natuur is meer in 't yser als in het gout, erom kan dat door sijn eigen Sout verteert orden, wanneer het op een vochtige plaets oomt, het welk aen al de weereld bekend is, t, indien men het yser op een vochtige aets brengt, het sich sal verteeren; en daerm mag de lucht dan ook wel voor een Struihe Maeg worden gehouden. Desen Vogel s voren verhaelt is, gaven wy eenen kleenen ouden rink, en hy nam dien noch veel lieer in als het yser; maer die quam soo schoon an hem, als hy was by hem gekomen, soner vermindert te zijn. De reden hier van is lese; om dat het Gout heeft een bestendig *Corpus*; in alle sijne preuven, in't gemeen Δ, en in het *Aqua Regis*, als ook door het ♄ en den ♁. Soo dat geen Vogel ter weereld het yser verteert, maer het yser verteert sich selven door sijn eigen Sout en Vyer, 't welk in hem is; waer van ik hier voren geleert heb, om de natuur der Metalen te doen kennen door gemeen ▽, waer de gunstige Leser dit gelieve na te sien.

Offschoon ik het groot werk der Philosophen niet heb, soo kan ik nochtans wel beschryven wat my bekent is, 't welk ik met myner eigen handen arbeid gevonden heb, en niet uit het lesen van andere Philosophen hare Schriften, hoewel ik nochtans hier in dit

Tractaet

Tractaet eenige Spreuken en meeningen van sommige Schryvers heb aengetrokken; want dat is alleen geschied, om in den gunstigen Leser noch meerder liefde tot de Natuur te verwekken, en dit mijn boekjen ook met grooter lust te lesen.

Ik koom nu wederom op dese drie, te weten den Mensch, de Wijn, en het Gout, 't welk het aldervoornaemste is naest onse Zaligheit, op deser aerden, benevens het lieve Brood, dat Godt ons daer by geeft; waer onder alles begrepen is wat wy van nooden hebben; waer voor wy God Almachtig moeten dankken.

Ik seg dan, naer het gevoelen van andere Philosophen, en ik geloof ook het selfde, om redenen die my daer toe hebben bewogen, gelijk voor heen in dit boek is verklaert, dat de Wijn is het voornaemste Water om den mensch te laven, en sijne ziele vroolijk te maken. Daerom spreekt seker Philosooph.

Die recht den Wijn en mensch vereenigt konde maken,
Zou tot het breken van des Gouts geslacht geraken.

Ik geloof dat dese woorden waerachtig moeten zijn; want ik heb selfs een gouden

Oly

ly uit den Wijn voortgebragt, die seer swaer as, en schoon van glans, soo als oit eenig out wesen mag; doch daer was geen anima-sche Natuur by, soo dat ik niet meer dan een eerlijke Medicyne bekomen heb. De Phi-osophen schryven niet van de handeling, om at het meeste daer aen gelegen is; te weten, at men de hitte niet sal nemen voor de kou-e, noch het natte voor het drooge; en of nen ♁ en water, of ♁ en Sout sal gebruiken, vaer aen seer vele doolen, gelijk ik selfs mede edaen heb.

Nu mogten vele by haer selven denkken, vanneer ik de Materie weet, soo moest ik dan nede de handgrepen weten, of ik sou daer van een recht oirdeel konnen geven: Doch ik eg, dat eenige handgrepen my wel bekent ijn, maer noch niet alle; waer over ik ge-oof al vele Makkers in dit stuck te hebben.

Een Boer kent wel Steen en Kalk, doch laerom is hy noch geen Meester om die tot een Gebouw t'saem te brengen; en daer van preekt *Basilius* in de tweede Sleutel, pag. 24, en ook in de vierde Sleutel, waer men van dese saken en voornamelijk van de Kalk lesen kan.

De handeling van 't werkken, na dat ik geloof, bestaet eerstelijk in eene *Putrefactie*, die sonder *Corruptie* niet kan geschieden; en

dese

dese is ook oirsaek van de weder-opstanding, en van een nieuw leven. Dese werkking geschied door haer selven, maer de andere door geweld, die de *Calcinering* genoemt word, van het rouw lichaem, of het rouw sap; gelijk ik voren verhaeld heb, dat'er geen beter Struische maeg als die van de mensch is te vinden, om de Wijn daer in te calcineren: waer van hier nu genoeg wesen sal: die daer meerder van weten wil, mag by andere wijdloopiger Schryvers daer noch van lesen. Ik kan niet verder schryven, dan ik in de Natuur heb ondervonden; en die soo niet doet, moet een Leugenaer zijn, en de waerheit sal noit by hem woonen.

d'Onvolkomene Metalen mag men wel voor een sak der leugenen houden; want soo men die na de gemeene wyse ontleed, soo sult gy anders niet dan leugenen vinden. Daerom seggen de Philosophen; ons ♀ is niet gemeen, ons ♂ is niet gemeen: en soo seggen sy voorts van alle d'onvolkomene Metalen.

De Oude Wijsen seggen, dat haer Gout is levendig, als mede haer ☽, te weten haer water, 't welk sy voor het ☉ houden, gelijk in de vorige veersen geleert is. En dit heb ik uit *Rhumelio* getrokken, gelijk men pag. 253. by hem kan lesen: ja in die kleine woorden spreekt hy meer dan te veel.

Ba-

Basilius spreekt in het Capittel van den Wijn, pag. 98. *Dat de mensch, het Gout en den Wijn boven andere saken bemint: het Gout daer-en-tegen bemint den mensch, en den Wijn:* waer van op die plaets genoeg is te lesen; daerom acht ik het onnoodig breeder verhael daer van te doen. Doch men kan wel bemerkken waer uit de Wijsen haren ☿ gemaekt hebben.

Rhumelius spreekt van dese ☿ krachten, en verhaelt, dat die het gemeen Gout soude oplossen, seggende, pag. 96. *Indien gy het Gout in dat ▽ set, soo word het opgelost als ys in gemeen water.*

Ik geloof dat het water sijnen oirspronk heeft uit den Terebintijn boom van *Paracelsus*, waer van ik een kleenen rooden druppel gesien heb, gelijk hier voren by my verhaelt is; dat ik het Gout-koleur uit den Wijn heb gesien; want des selfs reuk is als van de schoonste Terebintijn; uitwendig is het swart, en inwendig is het een △, doch aengenaem van geur en smaek, waer van ik op een ander tijt noch sal handelen.

Dese swarten Oly, waer van ik hier voor heb verhaelt, als die van haer *Corpus* gescheiden is, soo is die purper van binnen: want het is de ♃ des Wijns, die van sijn lijf is gescheiden, en by *Basilius* het Astralische Sout, of de purpere mantel van de Konink genaemt

word; doch die daer meerder van weten wil, kan in sijn derde Sleutel dat lesen, waer hy synen lust genoeg vinden sal. Doch uit het gemeen ⊙ word dese mantel niet gemaekt, maer uit de Wijn: want de mantel kan het lichaem niet zijn, maer de mantel hangt om het lichaem; en de kroon deses Koninks sal van suyver Gout zijn, seit *Basilius* in den eersten Sleutel pag. 19.

Hier mede mogen sy wel gewaerschouwt zijn, die het gemeen Gout voor het lichaem nemen, of voor den purperen mantel houden. Want *Basilius* seit duydelyck genoeg, dat de kroon deses Koninks van sijn Gout sal zijn. Hoe kan dan het gemeen Gout de Konink zijn? nademael *Basilius* dat maer voor de kroon hout. Dus is'er dan een ander Konink, die met gemeen ⊙ bekroont worden moet.

De Graef *Bernardus* noemt dese Koninck een Fonteyn, waer in hy sijn Gout boek heeft laten vallen, gelijck in sijn vierde boeck voor aen is te lesen, welcke Konink ick seg, dat synen eersten aenvank heeft uit den ouden Wijn, gelijk ick doorgaens met natuurlyke reden bewesen heb, dewijl alles uit een wesen is voortgekomen, soo wel boven der aerden als onder der aerden.

Het Gout, gelijk ick in 't voorgaende verhaelt heb, is het eerste Metael van Godt en

de

e Natuur gemaekt: daerom hebben het de ude by de Son vergeleken, of schoon het nder der aerden is, en voor een Konink der letalen gehouden word. Doch dat is niet et Gout der Wysen; want haer Gout is bo- en der aerden, waer van sy schryven, en te sen is in *Varia Philosophica*, pag. 194, aldus rekende met dese woorden: *De werkking an het Gout boven der aerden, gaet niet anders, an gelijck de Natuur daer in onder der aerden erckt.* Waer door men genoeg kan bemerk- en wat voor Gout dat het hare is.

Ick sou hier wel de gelijkkenissen bybren- en van verscheide Philosophen, maer acht et onnoodig: die my niet gelooven wil, kan en Wijn, de Urine, en het gemeen Gout lfs door ervarentheit leeren kennen, en ogelijck sal hy dan geen Leer-meester meer n doen hebben, om te weten waer hy het out der Wijsen soude soekken, daer dat bo- en het aerdrijk is, en van ons word genoten, ewijl wy daer van leven.

Hier mede wil ik alle de Vrienden gewaer- houwt hebben, die hare hopen op de ge- neene Metalen stellen, dat sy noch wel verre an den weg zijn: doch my is mede noch niet les bekent, wat in de Natuur verborgen is; o dat ik alleen benevens mijns gelijkke ge- elt wil wesen.

In mijn Kabinet der Mineralen heb ik op den 15 artijkel beſchreven, de Natuur en kenteekens der gangen en aders van de Metalen onder d'aerde; daerom heb ik hier in van dieſelvige niet willen handelen, hoewel in dit Tractaet wel iets had behooren weder herhaelt te zijn, op de plaets daer ik van de Natuur der Metalen gehandelt heb, als van het ♂, ♀, ♃, ♄, ☿ en voorts van alle de Souten, die hier voren beſchreven zijn, met het ſmelten der Metalen en Mineralen, en wat daertoe noodig is, als mede de inſtrumenten die tot de bergwerkken behooren, de kolen daertoe te branden, die bequamer zijn als op de gemeene wijſe; want de kolen op de gemeene wijſe gemaekt, zijn ſoo bequaem niet om eenig Minerael in te ſmelten: de reden is, om dat die op de gemeene wijſe van het branden te veel ♁ verlieſen, die in de gedaente van een blaeuwen rook wech gaet; waer van op een ander tijt noch gehandelt ſal worden want in dat Tractaet is alles kortelijk beſchreven, wat tot de Konſt van nooden mag zijn, waerom ik alle ſaken hier niet wil verhalen. Ik heb daer mede de geſtalte van Ovens beſchreven, die tot de Mineralen behooren als ook eenen Philoſophiſchen Oven geſtel pag. 26, die twee ſchoorſteenen heeft, ſeer bequaem om te calcineren volgens de ſtij

de

der oude Wijsen, die met geen geld is te be-
alen: want in desen Oven kan men alles
oen, wat door d' Alchymie in 't werk word
gestelt, gelijk by de figuur is te sien.

Om nu ten einde van mijne reden te komen,
oo seg ik noch, dat ik niets in de gantsche
Weereld bevinden kan, waer in de Natuur
meer over een koomt, als in de Wijn en de
Mensch, soo als by de *Anima* der Metalen
ook is verhaelt.

Wanneer de Wijn van ons noch niet is ge-
dronkken, soo is het een groene Leeuw; maer
van de Mensch gedronkken zijnde, soo is die
een roode Leeuw, waer van *Basilius* spreekt:
op d'eene plaets noemt hy die *een rood Meir*,
en op een ander plaets *een roode Leeuw*; en *Pa-
racelsus* noemt die *een Adelaer, en Leeuw uit
het Noorden:* en om dit te bewijsen, heb ik
de Prophetie van *Paracelsus* self hier willen
by voegen, die aldus luid:

PROPHETIE

Van Doctor *Philips Theophrastus Paracelsus*, Anno 1546.

Van den Leeuw uit het Noorden.

IK Theophrastus *sal in mijn graf niet gelaten worden, maer men sal my wederom uit mynen Grave na het Oosten leggen, en ik seg u drie groote schatten zijn verborgen, als een in Meyden in Frioul; den anderen tusschen Swaben en Beyeren, de plaets en noem ik niet, om veel quaets en groot bloet-vergieten te verhinderen; de derde tusschen Vrankrijk en Spanjen. De gene diese toege-eigent zijn, sullen groote victorie en triumph verkrygen, dat sich yder man daer over verwonderen sal. Item by den Schat tusschen Swaben en Beyeren sal men boven op ervarene Konst-boeken vinden, daer by Edele Gesteenten, met een Karbonkel-steen.*

Hier na schrijf ik van den ouderdom der

Per-

ersoonen die dit sullen vinden, als den eer-
en sijns ouderdoms 32, den anderen 50, en
en derden 28 jaer, en sullen haest naer
fgang des eerste Oostenrijksche Keyserdoms
evonden worden, en het sal geschieden dat
er selver tijt een geele Leeuw uit het Noor-
len sal komen, die den Adelaer sal navol-
gen, en met der tijt overwinnen, hy sal ook
ants Euroop, en een deel van Asien en A-
fryken in sijn gewelt bekomen, hy sal Chri-
stelyke en goede Leere hebben, die vele sul-
len toevallen: ten eersten sal hy groote
moeite hebben om des Adelaers klaeuwen
uit het Rijk te setten, en eer sulks geschiet,
sullen in veel Landen groote verwerringen,
en veel wederspannigheit ontstaen, de On-
derdanen sullen tegen hare eigene Heeren
stryden, waer door groot oproer verwekt sal
worden, doch het Hooft sal blyven, en de
boosheit gestrafi worden.

By dit wil't niet blyven, dan sal'er noch
een groot vyer ontstaen, en groot verderf ge-
schieden, maer Godt sal de gerechtigheit
voorstaen, en die helpen, soo dat een klein
vonxken der selver sal blijven, en dat sal

hier namaels groot worden, en met vrucht toenemen; dit sal het gene dat doot is, wederom levendig maken: de vyanden Christi sullen sich seer beklagen, en groot verderf met haer brengen, soo dat het sich sal laten aensien als of het met ons uit soude zijn. Als de vyant dan in sijn hoogste geluk staet, soo sal Godt den Almachtigen door een klein hoopken dat den sterken Leeuw uit het Noorden sal navolgen, dien Tyran en vyant Christi met alle sijne Clerisie gants uitroeien; doch vele sullen sich bekeeren, en aen synen Naem, en Almachtigheit gelooven: want nu dese Leeuw des Adelaers Scepter bekomen heeft, soo sal eenyder daer op sien, en hem navolgen, hy sal machtig van daden, en wonderwerkken zijn: en de Onderdanen die hem te voren niet kenden, sullen hem met groote vreugt aennemen. Voorts van die voorschrevene Schatten sal de eerste, die tusschen Swaben, en Beyeren gevonden sal werden, groot en machtig in gereet gelt zijn, meerder in waerden als twaelf Koninkrijken: daer by is een Karbonkel soo groot als een ey, welk geen Keyser

mac h-

achtig is te betalen. Maar den anderen usschen Spanjen en Vrankrijk, hoewel dat y groot is, en machtig, soo is hy nochtans eringer als de vorige. Dese sal ook openaer worden als den ingank des Noortschen Leeuws, die den Adelaer sal voeren: En als dan sal eerst gedagt worden, wat voor een ik Theophrastus, geweest ben. Als de Leeuw van 't Noorden sijnen loop volbracht, en des Adelaers klaeuwen stomp gemaekt heeft, dan sal over al vrede en eenigheit komen, doch te voren sullen daer teikenen verschijnen, die gelijk als voorloopende boden de toekomste onses Heeren Christi verkondigen sullen.

Noch een ding versoek ik Theophrastus, namelijk, dat gy my geen schult geeft, dat ik dusdanige dingen openbare en verkondige, aengesien ik den wil Gods niet tegenstreven kan, maer die in de natuer verrichten moet.

Noch voel ik my gedwongen te openbaren, dat dese Schat en die alderkostelijkste Verborgentheit gevonden sal worden tusschen Swaben en Beyeren, in een seer slechte en verborgene plaets, al daer ligt myne hoogst verborgene Konst, namelijk die rech-

te Transmutatio Metallorum *door den korten weg het* Universal *des meer als volkomen, hoogweerdig* Auri potabilis, & lapidis Philosophorum.

Die Godt sal gunnen dese dingen te vinden, voor hem is de deure geopent om alle dat verborgen is te konnen ontsluiten: In de selve plaets, gelijk ik geseit heb, sal hy vinden een Karbonkel, met seer kostelyke Gesteenten, gesloten in een Kist, die met menschen handen van Gout en Edele Gesteenten gemaekt is, de sleutel ligt daer boven op, en het is t'samen in een tinne Kas begraven, op een heimelyke plaets, daar het Godt selve heeft bevolen. Den Almachtigen God sal de gene die dese dingen vind, in alle geluk en voorspoet met syne Godlijke macht strekken, en met alle goet begaven en verrijken. Godt, die dese Weerelt geschapen heeft, met den Soon en Heyligen Geest zy hoog gepresen en gelooft in alle eeuwigheit. Amen.

Actum te Saltsburg, Anno 1546.

Gedrukt na de Copie des jaers 1552.

De

De Roode Leeuw, en de Groene Leeuw ijn een; en dat de Roode Leeuw uit den Groenen Leeuw is geboren, leest men by *Balius, in sijn wederhalingen van den grooten Steen der Wysen*, pag. 68. en 69. daer gy sulks klaer genoeg sien kond. En om ons noch beter vernoeging te geven, soo heeft hy ons eenen Regulus voorgestelt, dien hy het Sout der Philosophen noemt, pag. 69. waer hy dus seit: *Het Sout maekt fix en vluchtig, dat daer na in syuen ⚹ gebragt, of geordineert en toebereid word.* Daerom seit hy, dat de Wijnsteen twee Natuuren heeft, de eene maekt vluchtig, en de andere figeert, waer van in dat gants Capittel genoeg is te lesen, pag. 72. In dat selvige seit hy, *dat de geest des Wynsteens, en de geest der Urine seer veel vermogen*; en daer by voegt hy noch, *dat hy als een Philosooph had gesproken.* Dus wil ik met hem dan besluiten, en noch eens seggen; dat de Wijn, de Mensch, en het Gout alles in allen is.

Hy spreekt ook van tweemael uit den ☿ geboren te zijn, als ♀, ✠, ✳. En in de beduiding van dese teekenen, na dat ik kan bemerkken, is de gantsche Konst, om het Sout of den Asijn der Wijsen te bekomen.

✠, en ♀, met den ✳ te maken, is my maer ten deele bekent, waerom ik my niet voor een Meester kan uitgeven, en slechs

voor

voor een Discipel van de Natuur kan belyden.

Hier voren heb ik geleert op wat wijse men de *Anima* van den ⊕ door den ✠ kan uittrekken, en soet bekomen; doch nu moet ik in 't kort seggen, dat desen Oly word soet gemaekt met ♂, als die eenen tijt lank daer mede heeft staen fermenteren, en die is dan soo soet als eenig ding van reuk en smaek. Als desen Oly op een tweede deel word ingekookt, en dan koud laten worden, soo bekoomt men schoone groene steenen, die soo soet zijn als suikker: doch eer men dien Oly met ♂ by een doet, soo moeten daar twee deelen ▽ by wesen, dan bekoomt men het rechte ferment; want sonder dat die gefermenteert heeft, sal sy niet soet worden.

Als gy nu den groenen steen hebt, soo kond gy op tweederlei wysen dien calcineren, om sijn lijf te openen; en dit geschied in het vlammende △, in een Reverbereer-oven, gelijk in het Kabinet det Mineralen by de figuur is te sien, die met twee schoorsteenen is opgemaekt. De andere calcinatie geschied boven het △, op een aerden of ysere plaet; of yder kan nemen wat hem best gelegen koomt. De calcinatie in het open △, maekt de Steenen bloed-rood, die gy van den Oly bekomen hebt.

ebt. De andere calcinatie, die op een plaet ord gedaen, is wit als sneeuw, en gelijk of en asschen; en is mede het roode poeder, at door het open vlammende △ is gemaekt, nkel stof. Dit kan dan met ⚹ opgeloft wor- en, soo sal den ⚹ rood zijn als bloed, die lan de rechte *Anima* van den ⚹ is. Desen Asijn kan door de distillering afgetrokken vorden, en dan heeft men in de grond de *Es- entie* van den ☉. Dese is dan bereid tot de Medicijnen, om daer toe gebruikt te worden; waer van by *Basilius* en *Paracelsus* genoeg is te lesen, hoe desen Oly is te gebruiken: doch het gene ik hier beschrijf, namelijk de hande- ling, is by haer niet soo klaer.

Uit dese boven-verhaelde *Anima* is een soe- ten Oly te dryven, door een Retorte, en dan is de *Anima* noch hooger als eerst. Ik geloof, indien men dese Oly wist te vergaderen en te figeren, dat die ook het sijne in de Metalen wel doen sou, soo goet als in de Medicynen; want men mag dese wel voor den rechten soe- ten ☉ houden, waer alle de Medicijns van roepen; en dese is de rechte *Essentie* van den ☉, van welkers krachten in andere Medicy- nale boekken genoeg is te lesen, en geleert hoe men haer sal gebruiken.

Wanneer men den witten gecalcineerden ☉ op een plaet doet, soo sal die tot een roode

Oly

Oly gemaekt worden, door het *Aqua* ☉. Als daer in het ſtof van den ☉ word geſtrooit, ſoo word die rood, maer het is op de tong dan ſeer vyerig. Deſe werkken ſeer ſoet op malkanderen, en geven een ſwavelachtigen ſtank van ſich. Als ſy t'ſaem 6 of 7 dagen geſtaen hebben, dan doet men deſe *Materia* door een vilt-papier, die donkker rood ſal zijn. Dit water nu door het vilt-papier gediſtilleert, mag met recht een Rooden Leeuw genoemt worden; waer van wel veel te ſchrijven ſou weſen.

DE ☓ waer mede men de Souten van de lichamen ſcheid, word op de volgende wyſe gemaekt.

℞. ✝.

℞. ✠. Distilleert die na 't gemeen gebruik; n de overkomende geest sal in het laeste van et distilleren veel stercker zijn als in het eer-e, die sommige houden een *flegma* te wesen, aer ten onrecht; want in het eerste koomt e geest des Wijns over, het △ dat in de Wijn , die in der eeuwigheit niet sal putrificeren, aer sich altijt boven der aerden verheffen. In et laeste koomt den ⁂, die anders niet is an de ☿ en den ♀, die in den Wijn is ge-eest, en door haer zuur worden een schei-ing gemaekt heest.

Wanneer de ⁂ dus dan toebereid is, soo eeft men haer vaerdig om het ♁ en Sout te cheiden.

Desen ⁂ vermengt men dan met goeden edistilleerden ♎ van Brandewijn, te weten wee deelen Brandewijn tegen drie deelen ⁂, dan is het water gereed, om het ♁ van het Sout daer mede te scheiden, namelijk, dat uit den witten ⊕ is gemaekt door het *Aqua* ⊕, t welk ick in het Kabinet der Mineralen heb eeren maken; doch in dit Tractaet is het ten deele ook geleert: de bereiding is door bran-dende houts-kool, en de solvering is daer na n de lucht.

Wanneer den Asijn dan daer in koomt, soo rekt hy dat Sout na sich, en de ♁ blijft byson-der op de grond. Daer na word den Asijn door

door gemeene distillering weder afgetrokken soo heeft men het Sout en het ♀ yder bysonder.

Dit Sout kan dan weder inden afgetrokken ✠ opgesolveert worden, en door een vilt-papier gedistilleert, soo is het Sout ledig om met sijn ♀ te vereenigen.

NB. Dit Sout neemt den ♀ soo niet aen, maer de ♀ moet eerst van den selven Asijn die van het Sout is afgetrokken, opgelost worden.

NB. Dit doet den ✳ Asijn ook al niet, of die moet eerst door ✳ gescherpt zijn. Dit ✳ moet eerst door Sout Commun gesublimeert worden, na de leere van *Basilius*; waer van de handeling dusdanig is:

℞. ✳, met soo veel gemeen Sout dat eens is uitgedroogt. Dit moet dan onder een worden gevreven, en daer na in een glasen kolf gedaen, en eenen helm met een voorlegger daer wel aengeslagen; naderhand in een Sant-Capel gestelt, en met graden van △ gedreven, tot dat al het ✳ opgesublimeert is, gelijk sneeuw of ys; dan is het vaerdig om den boven verhaelden Asijn daer mede te stercken of te scherpen; 't welk alsoo geschied zijnde, dan solveert men in dien Asijn soo veel ✳ als die oplossen wil, en daer na slaet men het door een vilt-papier, dan is het helder en klaer.

In

In desen ☒ soodanig met ✳ gescherpt, doet men sijn ♀ van den ⊕ scheiden, en die ost dan bloed-rood op: dit moet door een vilt-papier gedistilleert worden, soo is het vaerdig; om met sijn Sout te vereenigen, als voren verhaelt is.

Dese ♀ dus met sijn Sout t'samen genomen moeten tot driemael gedistilleert worden, dan blijft de ♀ by sijn lichaem; dat sal daer na uit de kolf genomen zijn, en het is uit den groenen, seer vyerig op de tong; en op een glas tafel geleit in een vochtige kelder, soo loopt die tot een geelen Oly, die seer aengenaem is van smaek. *NB.* Om desen gelen vyerigen Oly, tot eenen bloed-rooden Oly te brengen, sal men op de volgende wyse te werk gaen. Wanneer gy desen gedistilleerden ♀ met het *Corpus* hebt t'saem genomen, soo trekt den ☒ daer af tot dat het droog is, soo lang gedistilleert, dat gy daer eenen witten nevel begint te sien over komen, dan is den ☒ afgetrokken. Neemt naderhand een andere voorligger, die droog is, en drijft dat soo lang, tot dat alle het ✳ is gesublimeert: en dit word met groot △ gedaen. Als het dan alles opgesublimeert is, soo laet uw △ koud worden, en neemt het glas uit de Sand-kapelle, slaet het glas in stukken, en legt het *Caput Mortuum* in de lucht, dat het

maer begint vochtig te worden, of te smelten. Dan neemt men weder de natte masse, en men doet den opgevlogen vogel of het Sout daer onder, en distilleert dat met graden van 't vyer; soo sal daer eerst een klaer water over komen, daer na eenen witten nevel, die het gantsche glas vol sal maken, en rontom aen alle kanten aenslaen; doch naderhand smelt die in seer korten tijt tot een *Aqua*, 't welk men dan sal bewaren. Wanneer dus al den ☿ met de geest van Alkest, en de geest van den ☉ is opgevlogen of gesublimeert, soo laet het ♃ uitgaen, neemt het glas daer uit, en laet het altijt te voren wel koud worden, eer gy eenige dingen aentast; want anders gaen dan de geesten wech, die noch niet ter degen gesublimeert zijn. Wanneer 't glas nu koud is, sal het als voren in stukken gebroken worden. De materie, die beneden is sult gy t'elkens klein stampen, en als voren die dan in de lucht leggen, om dat sy de lucht na sich trekt; en als die daer na vochtig is, soo doet uw opgesublimeert Sout daer by, en regeert dat als voren met distilleren. De voorligger, waer in den witten geest of nevel is met sijn *Aqua*, sal altijt blijven, tot dat geheel het distilleren gedaen is, om het *Aqua* ☿ daer in te vangen. Dese distillatie of sublimering moet tot driemael ge-

gedaen worden, te weten als den ☩ is afgetrokken.

Wanneer uwe Materie dan soo gedistilleert is, soo laet het *Caput Mortuum* solveren, gelijk hier voren verhaelt is, tot een gelen Oly. De opgesublimeerde Materie sal in het *Aqua* ☿ opgelost worden, dat van den witten geest is gekomen; dit moet dan door een vilt-papier gedaen worden, soo hebt gy een klaar *Aqua* ☿.

Wanneer dan uw *Aqua* ☿, en uwen gelen ♌, of gelen Leeuw beide dusdanig bereid zijn, soo neemt dan dese twee wateren *ana*, en vermengt die t' samen, soo krygen sy een bloed-rood donkker Robijn koleur, die met lust is aen te schouwen. Dus verre ben ik met desen Oly gekomen tot op het figeren in het △: en dit is genoeg voor de gene die een weinig de handen in 't △ gebrand hebben; want dese opening van den ⊕ is noch in geene Philosophische boekken te vinden; en offschoon sy daer van schryven, soo hebben sy die noch altijt verborgen gehouden; gelijk mede den rechten Asijn van de Boter van d' Antimonium, waer van ik voorheen ook al bedektelijk en onder figuuren geschreven heb; gelijk op wat wijse een Hond of een Monster tot een *Aqua* kan worden: die daer aen gelegen is mag doen gelijk onse Voor-ouders gedaen

hebben, en soekken, soo sullen sy de Konst leeren lief hebben; want het gene men soo lichtelijk bekoomt, word selden veel geacht by vele menschen. Ook soo kan ik my wel inbeelden, dat ik mede al het loon des Weerelds voor mijn goet doen bekomen sal. Nochtans behoort men voor de minste deugt, die men in een boek vind, wel dankbaer te zijn: want of schoon men het Proces niet vind, daer men misschien wel na sou trachten, waer door men een groote klomp gout sou konnen maken, soo behoort men even niet op dien man te smaden, of men moest hem en heel de gemeene Weereld wat beters konnen geven, en betoonen dat men een Meester was. Daerom seit men gemeenelijk; *dat men een anders werk niet moet verachten, of selfs eerst wat beters toonen:* doch sy doen dit niet uit haer selven, maer door de Nijd die in haer woont. En om sulks voor te komen, soo heeft my goed gedacht, de Weereld mede te deelen, 't gene Godt Almachtig my door syne hand geleert heeft, 't welk is de Natuur eenigsins te kennen, waer door Godt alles uitwerkt, en aen het licht brengt, ☽, ♄, ☉, ☿.

Ik seg dan noch, dat in de Wijn en het Brood de schat des Weerelds is verborgen: want daer door word ons leven gevoed en onder-

derhouden, en als wy die eten, soo worden die in ons lichaem verandert, en daer na worden die tot aerde en water, 't welk de Calcinatie der Wysen genoemt word; en dese geschied in de mage des menschen die den oven der Wysen is, of de groote Alchimist, die ons het Sout geeft, daer *Sendivogius* van spreekt met dese navolgende woorden, pag. 45. ℞. *Het water van het ☉ getrokken uit onse aerde, waer in een waterloop is, en een levendig water-bad, dat gy kond uitgraven en uithalen in de levendige natuurlyke kuilen.*

Daer na recommandeert hy ons, dat selsde ▽ te nemen als het klaer is, en daer in den vochtigen wortel ☿ te leggen, gelijk op die plaets genoeg is te lesen.

Ik heb uit ons water een aerde met eenen geest gedreven, dien ik by sijn Sout heb gevoegt, en die is seer klaer. Daer in heb ik mynen witten soeten ⊕ gesolveert: als die daer een half uur op gestaen heeft, soo is die swart en soet; en wanneer de vochtigheit by de lucht uitgedroogt is, dan vertoont sy sich uit den gelen. Dit geschied door den Alkest, dat een vluchtig Sout is uit de Urine gemaekt, want alle Souten, die door 't △ gedood zijn, hebben eenen strydigen aert tegen die weder herboren zijn: te weten, als den gemeenen ⊕ tot een Oly gedistilleert is, en dan we-

derom tot een *Corpus* gebragt, gelijk ik in dit boek heb geleert, soo sult gy het selfde bevinden.

Basilius spreekt van de deelen der kleine Weereld, in sijn boek *De Microcosmo*, pag. 104. *De stoffen en gestalte van dese* Microcosmus *zijn uit aerde en water gemaekt.* Hier leert hy ons, waer wy uit gemaekt zijn, namelijk uit de aerde en het water: daer van word ook de mensch onderhouden; en uit die selfde zijn ook de Metalen en Mineralen voortgebragt, ja alle dingen in de gantsche Weereld; waer van *Sendivogius* verhaelt, gelijk ook in dit boek doorgaens is aengetrokken, en in de Sluit-reden noch meer sal verklaert worden. Desen geest noemt *Basilius* pag. 106. den ♎ *Vitalis*, die leven heeft, of leven geeft, en dat is de ☿ die in de Menschen, als ook in de Metalen, en den Wijn werd gevonden.

NB. Het Sout geeft ten deele synen ♎ tot onderhoud van het menschelijk bloed; want in het Sout dat van de mensch koomt, steekt een geest, die andere balsemen verre overtreft. Daerom behoeft ons niet vremd te dunkken, dat *Paracelsus* den Boeren-drek voor den dach bragt, en toonde daer in den balsem der gesontheit te wesen. Ik heb dat selfs gesien by de wilde menschen, dat sy haer eigen drek in ▽ gesolveert, en dien ingenomen

nen hebben, soo dat sy daer door van de krankheden in dat land seer gemeen bevrijd zijn geworden. Als sy van hare Vyanden met vergiftige pylen gequetst zijn, dan gebruiken sy die Medicyne, en worden genesen; waer van noch andere meer hebben geschreven: doch dit zy hier maer tot verklaring van onse saek bygebragt.

Het is seker dat de mensch niet alleen eigentlijk leeft van Brood en Wijn, maer mede van den ♃ *Vitalis*, die door de Vegetabilische geesten gesterkt word; en soo word het lichaem voor verderving bewaert, door het Sout dat de geest ontfangt, 't gene *Basilius* pag. 110 verhaelt; en daer spreekt hy van des Souts rechte wesen, of den geest des Souts, die het leven onderhoud; en dat word in des menschen blaes meest gevonden, gelijk men pag. 111. van dit Sout kan lesen. Hy seit ook in sijn vierden Sleutel, *dat het de mensch voor verrotting bewaert*, maer hy noemt daer de plaets niet waer het te vinden is: want in die vierde Sleutel noemt hy dit Sout *het Sal der Metalen*; maer op dese plaets pag. 111. wijst hy ons den weg, waer wy dit gecalcineerde Sout moeten soekken, dat tot de Konst van nooden sou zijn.

Ik seg niet, dat uit dit Sout, dat van den drek des menschen koomt, de Wysen haren

Steen souden maken; maer ik geloof, dat het een Merkurialischen akker sou konnen zijn. Want als men de plaets pag. 112. leest, waer hy spreekt, dat den edelen Steen te vinden sou zijn, soo heeft hy daer dese volgende woorden. *NB. De* Tinctura Solis, *en* ☽ Potabilis *vermogen seer veel: De* ☿ *regeert de kleine Weereld: en of wel in de alderbeste Metalen de edelste Steen word gevonden, soo kan die ter nauwer nood uit de Mineralen gemaekt worden, doch de volkomene Metalen zyn uit de Mineralen gewassen, als uit den* ⊕ *en den* ♁; *en anders* ⊕ *is* ♘, *en Antimonium is* ☿.

In syne Wederhalingen van den Grooten Steen, pag. 67. seit hy, dat de ☿ der Wysen gemaekt word uit het alderbeste Metael; doch hy leert daer niet uit wat Metael men sulken ☿ bekomen sal. Maer in syne Verklaringen over de Twaelf Sleutels, seit hy pag. 166. Met hulp van de ♎ ☿, die uit een rouw ongesmolten Mineraal sonderling uitgedreven moet worden, volgens sijn vijfden Sleutel Parabolischer wyse aengewesen; soo leest men daer dese navolgende woorden pag. 113. *Geen menschelijk verstand kan doorgronden wat voor een Medicyne uit de* Microcosmus *bereid kan worden: want in hem steekt de volkomene genesing van alle gebreken, dewijl gelijk door syns gelijk genesen moet werden. Daer uit maekt men*

een

en Medicyne tegen den Steen der blase, en tegen le Waterzucht, en gelijk men breeder pag. 115. kan lesen.

Ik schrijf dit nu soo slechjes heen; maer ik heb selfs in het jaer 1668. binnen de Stad Nimwegen, een soete roode Oly uit den *Stercus* gemaekt, met een Astralisch Sout; waer van men by *Basilius* mede kan lesen, en in sijn *Microcosmus* sal men breeder onderwesen worden wat van de mensch zy.

Ik seg dan, dewijl de mensch na Godts evenbeeld is gemaekt, dat in hem meerder kracht is dan in eenige vruchten of schepselen, en selfs in de Metalen, gelijk in dit boek voorheen al is aengewesen, daer ik van den Struisvogel geschreven heb.

De Oude Wijsen hebben alle eendrachtig gesproken, dat hare Medicyne moest zijn uit het Vegetabilische, Animalische, en Mineralische. Als een vrucht des Lands van de mensch word gegeten, soo koomt de edele Natuur en werkt in de spyse, door het onsienelijk Δ, en het subtijlste Sout, waer van ons bloed, daer wy door leven, gevoed en gesterkt word; het grofste, dat de Oude Wysen de Aerde en het water genoemt hebben, werpt de Stoelgank en de Urine uit; 't welk dan een transmutatie is van een Vegetabile, tot een Animale, of in een klein Minerale; want in-

dien men de mensch voor een kleine Weereld mag houden, soo is sijn Sout van een Mineralischen aert, dat gemeenschap heeft met de Metalen en Mineralen. Want het Sout uit sijn Urine gemaekt, heeft kracht om het ☉ aen te vatten, en op te lossen. Dit Sout hebben de Oude ✳ genoemt: niet dat het soodanig gevonden word, maer om dat het uit de roode aerde voort-gebragt, en selfs van ons genoten is, eer dat het tot sulken Sout of ⊕ worden kan. Want dese ⊕ is eerst een Groenen Leeuw, en word daer na een Gouden by de mensch: doch andere hebben ook hier van geschreven, waerom ik het hier by sal laten rusten.

Men kan de Urine door een Sout van ♀ in het ferment brengen; als ook door ✠, en alles wat daer strydig tegen is; ja alle gemeene Mineralen en Souten stryden daer tegen. Doch hier van genoeg voor dese reis.

Ik denk na desen noch te schryven over 't gebruik van de *Anima* der Metalen en Souten, die ik hier voren heb leeren uittrekken; doch die soo verre is, kan de roode ziel der selviger eerst met een seer kleine *Dosis* ingeven, en door d' ervarentheit allenxkens verder gaen. Die daer van meerder wilt weten, kan dat lesen by *Paracelsus* en *Basilius*, waer een yder sijn genoegen sal konnen vinden.

Het

Het gemeen Sal Armoniac *word gemaekt als volgt.*

℞. Een pond ⊖, en tweemael soo veel oed uit de schoorsteen. Dese kookt men saem met Urine van menschen tot 4 of 5 daen, doch altijt weder met versche Urine daer y gegoten, tot dat alles is als een swarten ry. Dit moet op soet △ dan ingedroogt orden, en daer na weder in versche Urine esolveert, en door een vilt-papier gedistilert, en dan noch eens op soet △ ingedroogt, oo is die vaerdig om te sublimeren met geneen Sout, dan word het lichaem schoon, om n dese Konst te gebruiken.

Uit menschen bloed en hare Urine word ok een ✳ gemaekt; doch daer moet gemeen out by komen, dusdanig.

℞. Een pond bloed, 2 pond gemeen Sout, of 8 pond schoon ▽; dit alles onder malanderen gedaen, en dan op soet △ gedroogt, oo is het vaerdich; doch het moet eenigen jt staen eer men dat inkookt, want anders oude het *Sal* niet goet zijn om te gebruiten.

Uit de Urine en *Stercus* onder malkander rijgt men een seer heerlijk Sout, soo wel vluch-

vluchtig als *fixum*, waer van voorheen noc
is gesproken.

In het voorgaende heb ik eenigsins het bin
den of coaguleren van den ☿ verhandelt, doo
♃ en ♄; nu wil ik dat Proces noch vervolgen
dewijl my van een seer goed Vriend een bysون
der stuk ter hand is gekomen, die het selfd
met eigen handen bearbeid heeft; doch self
heb ik de moeite niet genomen om dat t'on
dervinden. Als de ☿ dusdanig gebonden is
sal hy de koleur hebben van 't ☉, doch nie
bestendig in het △ op de Capel: maer als men
die in een degel laet smelten, soo kan men
daer lichtelijk eenen rijnk van gieten. Het
Proces is op de volgende wijse.

℞. Een pond ☿, een pond Spaens-groen,
een half pond Sout Commun, een half pond
⊕, een halve kan Urine, en een half pint A-
sijn. Als dese boven-geschrevene specien alle
gestampt zijn, soo sullen die in den Asijn en
in de Urine gedaen worden, en in een ysere
pan op soet △ gekookt. In het koken sal dit
met een stok gestaeg omgeroert worden, an-
ders sou de ☿ sich niet laten binden. Dit ko-
ken moet een gantschen dach duuren, en als
de vochtigheit daer afgaet, sal men altijt we-
derom nieuwen ✠ en Urine daer by gieten.
Wanneer dese ☿ dan soo is gekookt, sal men
die Materie uit de pan doen, en in soet schoon

gieten, om den ☿ af te wasschen, die dan is s een graeuw poeder. Wanneer uw poeder an droog is, so neemt dat, en smelt het in een egel met Borax, of andere Flores van ♄ en gemaekt, soo sal het tot een *Corpus* zijn, aer van gy dan kond laten maken gelijk boen verhaelt is.

Het Sout waer mede men de Metalen smelt, ord gemaekt van ☿, ☉, en glasgal.

De Borax word ook gemaekt van ✳, ☉, , en glasgal. Dit word in den ✝ gekookt ot op de droogten, soo zijn die bereid om de Metalen daer mede te smelten. Doch een out uit houd-asschen doet ook de Metalen melten, waer van in mijn Kabinet genoeg is e lesen, waerom het niet noodig is dat hier veder te herhalen.

Ik sal myne reden dan eindigen; doch op at gy noch meerder vernoeging moogt vinden, soo sal ik hier achter noch een Sluit-reden byvoegen, en daer in Spreuken der Philosophen voorstellen, om hare over-een-stemming te vertoonen over dese saken, als van de Materie, die ons door verscheide figuuren van Leeuwen, Adelaers, Draken, Honden, n Slangen, word afgebeeld, 't welk geschied, op dat wy de Natuur souden leeren verstaen, die ons door de selvige geopent word, wanneer ons de Slang dus aenspreekt.

Men

Men siet my Oude Slang van yder een ver-
achten,
Daer alles schrikt en beeft voor my vergifti-
krachten:
Doch die geheel mijn aert ten rechten heeft ge-
kent;
Weet dat ik allesins veel goede gaven sent.
Soo dat mijn Rijk gestaeg wel sal in eeren blij-
ven,
En mijn geducht ontsag by alle Man beklyven.

Sluit

Sluit-Reden.

DE Oude Wysen seggen, *dat de Konst sijnen aenvank sal maken, waer de Natuur heeft opgehouden*, dat is namelijk in de volkomene Metalen, als het ☉, en het ☽; maer in de andere, als ♂, ♀, ♃, ♄, heeft de Natuur niet op gehouden, en dat is door oirsaek van de Baermoeder, namelijk de koude en rouwe lucht, welke de Natuur niet heeft konnen verwermen, waer door die hare werkking niet heeft konnen doen. Leest hier toe de Spreuk van *Cosmopolite*, pag. 17 en 18, die aldus luid: *Waer de Natuur ophoud, te weten in de Metalische voor onse oogen volkomene lichamen, daer moet men de Konst wederom beginnen.* En om te toonen waer mede wy onsen aenvank moeten maken, soo spreekt hy pag. 17. *Het sperma van de Metalen is niet verscheiden van het sperma aller dingen in de Weereld, en dat is een vochtige domp.*

Hier by word ons ook wel gewaerschouwt, en genoegsaem bekent gemaekt, *Dat ♄ en het ☉, yder haer bysonder zaed souden hebben, en dat ygelijk Metael zijn besonder zaed heeft; maer dese meening is ydel, want daer is maer een eenig zaed, soo wel in ♄, als in het Gout, in het Silver,*

en in het Yser. Soo dat dese Leere ons doet bekennen waer wy het *sperma* souden soekken, namelijk niet in ♄, maer in het Gout; want wat men zaeit, dat sal ook gemaeit worden: en *Basilius* seit dit ook in syne reden, die ik hier voren heb aengehaelt.

Cosmopolite seit van de Graef *Bernardus*, dat hy van dit *sperma* spreekt, als hy de vier Elementen voorstelt; doch dat syne woorden donkker zijn. Dit kan men nu dusdanig in sijn boek lesen pag. 139: *Doch ik seg u van desen* Propositio *in eener somma, dat alle Metalen gegenereert sullen worden in* Prima Materia, *en die is de Merkurius en* ♀, *die uit de* 4 *Elementen gesproten, gegenereert, en tot* ♀ *en* ☿ *geworden zijn.*

De Philosophen schryven, dat het *sperma* of zaed is in de Metalen; maer van den akker waer in sulk zaed geworpen sal worden, schryven sy niet. Sommigen noemen dien, doch met een bedekten naem, den Merkurius der Metalen; maer dat is valsch. By *Sendivogius* leest men pag. 62. dat desen akker daer men sijn zaed in sal werpen, *is het Sout Alkali, 't welk de Philosophen Sal Armoniacum, en Vegetabile genoemt hebben:* en pag. 66. *den Philosophischen Merkurius.* En in dat selfde blad noemt hy *dit* ✳, *of het Sout uitgetrokken uit het ingewand van ons* ▽. Hy noemt dat mede het

Sout

Sout der Wysen, *of ons eenig Sout.* Dit ▽ noemt hy het *Sal Nitrum*, getrokken uit onse aerde, dat even eens is als den gecalcineerden ♀, gelijk men noch breeder by hem pag. 63. kan lesen.

Wanneer men dese saken recht nadenkt, soo heeft *Sendivogius* ons de Aerde der Philosophen klaer afgebeeld; want de Aerde der Wysen is anders niet als het Sout, dat eerst in syne *Prima Materia* gebragt is door de kracht van onse mage; en dat in synen aenvank geen Metael noch Minerael is geweest, waer van ik voorheen gehandelt heb, door de Spreuken der Oude Wysen. Doch op dat gy te beter begrypen moogt, dat de Philosophische Aerde een Sout is, soo leest by *Cosmopolite*, pag. 133, in het 7. Capittel dese volgende woorden: *En by aldien gy schoon de eerste Materie had, gelijk de Philosophen gehad hebben, namelijk het Centralische Sout*, en soo voorts.

Daerom hebben de Philosophen het zaed met synen rechten naem genoemt, namelijk het Gout; waer van men pag. 42 by *Sendivogius* leest, met dese woorden: *Het Gout kan vruchten en zaed by-brengen, door middel van 't welk het sich vermeerderen kan.* Maer van het gene waer door het Gout en alle andere Metalen dese vermeerdering bekomen, schrijft hy, dat het is *water van syne Zee*,

gelijk ik hier voren heb aengetrokken.

Een ander Philosooph speeekt, dat het water der Wysen niet anders is dan haren ☿, waeraen de sleutel is van heel de Konst; en hy voegt dese navolgende woorden daer by tot getuigenis *ex tota Philosophia.*

Daerom sult gy versekert zijn, dat dese Konst is in het natuurlijk Gout en Silver, en in het Water ☿. Wanneer die t' saem gebragt worden, soo verkeeren sy alle Metalen, in puur Gout en Silver, dat eeuwig bestendig is in alle preuven, oft schoon het ook duisendmaal versocht wierd; en dit seg ik waerlijk by den Heere Iesu Christo; en wanneer ik in wat anders soek, soo is Godt mijn getuige, dat alles verloren is. Leest hier van pag. 160. in het boek *de Lapide Philosophorum* genaemt, en in de *Varia Philosophica*, pag. 207. Dus verre *Avicenna.*

NB. Dus siet men, dat alle wel-bereide Sout den aert heeft van het ✳; en dat de gantsche heimelijkheit bestaet in de gemeene bereide Souten: soo dat haer fondament alleen is in haer ✳ of ☿, dat sy ook het Sout noemen van hare aerde, of uit hare Zee.

In het voorgaende blad, pag. 206. noemt hy het S*al Alkali* den ☿, en daer boven noemt hy dat de werkelyke Steen, waer dat het gemeen Sout uit koomt. Daer spreekt *Avicenna* dus; *dat allerlei Sout uit ▽ geslachten des*

Kon

Konst tegen zijn, uitgenomen ons Sout. Dit selve leert ons ook *Basilius* in sijn 4 Sleutel, pag. 29, 30, 31. *Dat de gantsche Konst op het Sout rust:* en daer voegt hy by; *Dat een ding tot asschen verbrand, door de Konst een Sout geeft:* noch seggende: *Zoo men in sijne Anatomie den ♀ en synen ☿ bysonder kan houden, en dat Sout wederom vereenigen na de Konst, soo kan dat weder daer uit voort komen 't gene het voor syne verstooring geweest is.* Hier in leert hy de manier om de Souten te kennen, en te bereiden, doch seer bedektelijk, 't welk hem als een Philosooph is te prysen.

In *de Tabula der Groote Wysen* leest men aldus: *Aenvanklijk is in onsen Groenen Leeuw de* Prima Materia *met hare verwen te vinden, en die word genaemt* Adrot Asop, *of dat Groene Donoch; dat sal dan twee of driemael opgelost worden in de ☿* Philosophorum, dat is in ons water, of ☿.

Van desen Groenen Leeuw heb ik voorheen gehandelt, onder den schijn van het ⊕ Commun; doch die is anders niet dan de Wijn die noch in syne druiven is, waer van overvloedig in dit boek is te lesen, en daer by zijn hier ook de Materie met eenige handgrepen door figuuren afgebeeld, tot dienst van die de Konst beminnen, waer in ik hoop dat sy haren lust sullen vinden.

Basilius noemt dese groenheit het alderbeste Gout, pag. 11, in de voor-reden over de 12 Sleutels, en hy leert ons ook op wat wyse dit sijn Gout gehandelt sal worden, te weten *in twee gedeelt, waer van men de helft te rug sal brengen in syn eerste wesen, soo sal men het einde en het middel vinden waer uit dit Gout is gemaekt.*

Het Gout der Wysen is anders niet als de groenheit der aerden; waer van wy alle leven die op deser aerden zijn. Indien dese Groene Leeuw van ons word genoten, soo word die een Roode Leeuw van *Basilius* genoemt, in syne Wederhalingen van den Grooten Steen pag. 68.

Sendivogius spreekt, pag. 79. aldus: *Saturnus sette in onsen ☿ anders niet, dan de vruchten van den boom der Zon. Ik achte u, gelijk gy zijt, als Heer van de Zee.* Hier siet gy seer wel dat hy de Zee noemt ♄: want als de Wijn noch niet is gedoot, soo is die een ♄: maer als die is gedoot, soo is sy onse Zee, of syne Zee, waer in de vruchten van den boom der Sonne geset worden, en daer uit koomt dan het Sout der Wysen, dat de ☿ der Philopsohen is, namelijk de aerde, en door den tijt wort die tot een water, dat dan het *Aqua* ☿ genoemt word, of ook ✳, die de Sleutel van alle Metalen is, gelijk de oude seggen; doch nu is bekent, dat uit het gemeen ✳ noch e

out en een water gemaekt kan worden, waer an ik voorheen noch heb gesproken.

Bernardus, *Graef van der Mark*, seit pag. 115. *Dat in geen boek de Materie, noch de Handeling klaer beschreven gevonden sal worden, maer alleen door gelijkkenissen*; en hy seit, *dat het* Aqua *in de* Magnesia *verborgen is*, 't welk hy ♧ noemt; en het rechte *Argentum* of ☿ is in synen rooden knecht; en een ander water dat blyvende is, dat een Metaelsche Natuur heeft, het ☉. Daer is geen anderen ☩, dan dien hy den synen noemt, gelijk by hem pag. 116. te sien is. En als wy bedenkken wat voor een *Magnesia Bernardus* meent, soo sullen wy de aerde wel vinden, waer in de roode knecht word geworpen. Hy noemt ♧ syne *Magnesia*; en ik noem dat den Wijn met al het gene daer van koomt, te weten ☩, ♀, en Brandewijn, die niet anders is als een gecoaguleerde lucht. Maer soo haest als die van ons is genoten, soo is die van hare eerste banden ontbonden, en gaet wederom tot hare *Prima Materia*, waer uit sy is voortgekomen, te weten in de lucht; doch die veel subtijlder is dan wy eerst hebben genoten: want de spyse en drank door onse maeg gepasseert zijnde, soo heeft de maeg als een Alchymist de spyse gecalcineert, en het suiverste Sout in ons bloed gesonden, waer door wy leven en on-

derhouden worden. Het groffte Sout werpt de Natuur van ons uit, om noch andermael door de lucht herboren te worden: want al het gene van ons uitgaet, op het veld geworpen, en door de lucht ontbonden, word van de aerde ontfangen, waer van het Sout eerft uitgegaen was; en dit bekleed fich weder met de groenheit der aerden, die wy dan nochmaels genieten, wanneer wy de vruchten eten en drinken. Daerom feit *Sendivogius* in fijn Philofophifche Raedfel, *Dat alle dingen ter Weereld daer van voort-komen, en dat fonder het felfde geen menfch kan leven.* En daer feit hy noch, *dat het* ▽, *en het Sout van ons uitgegaen, de materie is, die dan in des Konftenaers hand ftaet, die haer moet weten op het land te werpen,* gelijk voren verhaelt is.

Dit Sout word by *Sendivogius* ♄ genoemt, gelijk voorheen al aengeroert is; doch het ♀ is den akker, waer in het Sout word geworpen, 't welk wy voor onfe aerde houden. Hier van fpreekt ook *Bafilius* onder den naem van ♄, en hy noemt dat ook *een hoog-glanfend Minerael*, in fijne Verklaring van de 12 Sleutels, pag. 179. waer van hy wel genoeg, doch feer bedektelijk fchrijft. Hy noemt dit mede *het Aftralifche Sout*: en wanneer dat eerft van ons af-koomt, foo geeft hy 't den naem van *een hemelfchen* ♃, ons beveelende dat wy dien fouden navolgen; en daer van handelt hy noch

breeder,

reeder, pag. 28. in de derde Sleutel.

In dese Sluit-reden, dus vervult met Philo-ophische Spreuken, dunkt het my goet te we-en, noch eens van den Wijn en de Urine wat op te halen: want dese twee zijn de voornaem-te wateren, die beide uit eene moeder voort-komen, te weten de lucht. Dese lucht koomt n der Aerden, en doet alles groeien met sijn ♃ en Sout, welk Sout *fixum* is, maer de ♄ ver-brandelijk, gelijk men kan sien in alle verbran-delijke dingen, dat de ♄ en de ☿ in rook wech gaen; maer het Sout blijft. In tegendeel gaet het met het Sout dat van ons af-koomt, en vluchtig van aert is; 't welk ik in het jaer 1668. selfs heb in handen genomen: En als ik mijne materie distilleerde, soo is daar eerst een ♎ over-gekomen, en naderhand het vluchtige Sout, even als een ✳; doch seer liefelijk van smaek en soet van reuk. Maer als men dusda-nigen Sout wilde soekken te bekomen, soo moet men die Materie eerst laten staen rotten, want anders koomt'er geen scheiding van ziel en lichaem: dan blijft het *Caput Mortuum* in de grond, waer in men een Sout heeft, dat seer soet is van smaek, en van reuk gelijk Rosen. Dit Sout smelt in de lucht tot een rooden Oly. Indien men desen Oly in een Retorte doet, en daer in distilleert, soo koomt daer een klaer ▽ over, en het Sout begeeft sich in de

voorligger, rontom aen de zijden van 't glas; en dit is een oprecht ✳, dat sonder eenige vremde Souten is gemaekt, seer bequaem om in de Medicyne te gebruiken, om te doen sweeten, en de Urine af te dryven; want het op alle de inwendige partien van geheel het menschelijk lichaem werkt. Wanneer dese geest met een Sout van den ♀ is vereenigt, soo kan die den mensch verlossen van den Steen der blase. Indien iemand mogt vragen, waerom dese geest dit alleen niet kan doen, sonder het Sout van den ♀? Soo geef ik tot antwoord: Dat het *Sal* ♀, de scherpheit van dit Animalische Sout koomt dooden, soo dat daer uit een middel-Sout word, die dan t' samen soet zijn, en bequamer om in de Medicynen te gebruiken: want d' eene Kamper moet den anderen overwinnen, op dat daer uit een volkomene Medecyne mogt worden. Van dit gevecht heb ik hier voren al Parabolischer wyse gehandelt. *Basilius* spreekt daer ook van in synen tweeden Sleutel, pag. 24. dien gy kond nasien. Hy maekt mede gewag van het Sout dat uit de mensch en den Wijn koomt, en schrijft dat wonderlijke krachten toe, daer by voegende, *indien een mensch gestadig Wyn drinkt, en uit syne Urine een Sout word gemaekt, het selvige dan andere fixe dingen ook vluchtig doet worden.* Uit dese reden kan men sien, hoe

da

at het Sout uit de mensch den Steen der men-
chen ook vluchtig kan maken.

Wy sullen ons nu weder tot de Spreuken der Philosophen begeven. *Basilius* seit pag. 71. *De geest steekt in de ☿; de koleuren of verven sal men soekken in den ♀; en de coagulatie is in het ☐; dus heeft men drie dingen die een volkomen wesen voort-brengen.*

Bernardus in sijn vierde boek van de Fontein, geest te kennen, *dat de Steen der Wysen is geen Metael, gelijk ook mede niet sijnen aenvank.* Maer na dat ik kan bemerken, soo is die gekomen van den Ouden Priester, die by de Fontein wandelde, pag. 201. en dese gaf tot antwoord; *Dese Fontein is voor den Konink des Lands.*

Na dat ik kan begrypen, soo is dese Konink anders niet als het ☉, want als hy seit, *dat het gulden boek was opgehangen*, daer door verstae ik de distillatie die in het werk word gedaen. Daerom spreekt *Basilius* in synen eersten Sleutel, pag. 13. *Zes steden doorwandelt de Konink aen des Hemels Firmament; in de Zevende heeft hy syne sitplaets; daer is de Koninklyke Sael met goude stukken behangen.*

Dit selfde geeft ook *Bernardus* te kennen, wanneer hy seit; *De Konink is ouder dan de Fontein.* Soo dat men wel kan bemerkken wat voor een Konink hy meent, namelijk den ♀,

en de Fontein is de Wijn, met de Urine en ♁, en het Goud is het Zaed. En op dat gy my moogt gelooven, soo sult gy weten, dat ik de voorleden winter sulken Goud uit den Wijn en den ♀ gemaekt heb, dat seer swaer van gewicht is. Desen Oly is schoonder als eenig Goud: doch ik heb hem niet gefigeert; en sulks kan ook niet geschieden sonder den ♃ en den ☿, die in 't gemeen Goud zijn, welke *Sendivogius* het zaed der Metalen noemt. En indien gy soud willen meenen, dat ik de waerheit niet schryven kan, om dat ik selfs het werk noch niet heb, dat geeft aen de saken niet. Ook moest het al vry een wijs man zijn, die al de Weereld sou doen gelooven wat hy gelooft, of doen weten wat hy weet.

Basilius seit, *dat men syne Materie sal soekken in de Natuur van een Mineralisch wesen*, pag. 72. in syne Wederhalingen van den Grooten Steen: en als hy hier spreekt van de Materie in een Mineralisch wesen, dat moet verstaen worden, van die noch geen form of lichaem van eenig Metael heeft aengenomen.

De Wijn, den ♁, en de ♄, zijn nochtans geen metalen; maer sy hebben het wesen van een Metael in sich. Want dat kan bewesen worden, wanneer men de Metalen met den ♀ smelt, namelijk het ☽; dewijl het dan blank word door synen ☿, en swaerder door de

e Metalische Natuur die in den ♀ is; en op at wyse dat in het werk word gestelt, kond y lesen in mijn Kabinet der Mineralen. Als u de ♀ het Silver swaerder maekt, soo moet er noodsakelijk een Mineralische natuur in de Vijn wesen. Daerom seggen de Philosophen, at Godt in de Weereld drie dingen gemaekt eeft, die in de natuur over-een komen: te veten, den Mensch, het Goud, en den Wijn. En dewijl de Wyse daer veel van geschreven hebben, soo mag ik wel verhalen wat my daer van bekent is: dat de Wijn, den Asijn, en de Brandewijn, met synen Steen, de vier saken zijn, die in sich de gantsche natuur schier vervatten.

Daer is geen beter vochtigheit in de gantsche Weereld dan de Wijn, en dierhalven heeft synen steen in de gantsche Weereld niet sijns gelijk; want als die by den mensch koomt, soo maekt hy vluchtig; en als die in den ✝ koomt, soo figeert hy: gelijk *Basilius* leert in het Cap. van den ♀ en den Asijn, 't welk yder kan lesen.

En om noch meerder bericht te hebben van den Asijn der Wysen, soo kond gy sien *Rosarium* in de *Turba*, pag. 258. die dus seit: *De Steen die in het Werk koomt, is van een ding uitgegaen, en men vind dien op alle plaetsen; ja de Arme hebben desen steen soo wel als de Rijkke:*

hy

hy wast uit vlees en bloed, en seer kostelijk is hy die hem kent.

De Philosooph *Mirigo* spreekt in de *Turba* pag. 259. *Of schoon onse Steen en van de menschen en van ander vee met de voeten vertreden word, soo hebben nochtans de Wyse hem seer gaern, van wegen de nuttigheit voor den mensch.*

Hier word niet geseit dat de gantsche Materie van den Steen in den mensch soude zijn, maer dit moet verstaen worden, dat een deel daer van in de mensch is, namelijk dat het Astralische maekt, en de Veeren of Pluimen van den Adelaer, die ik dikwils in dit boek met den naem van ♀ heb aengewesen, 't welk een Vegetabilische Steen is, en die uit de mensch koomt is een Animalische Steen; en wanneer de ♀ en de ☿ van 't Goud daer by koomt, soo zijn die drie, twee en niet meer: doch gy moogt weten, dat het Sout 't welk uit de mensch koomt veel hooger is als den ♀, waer van voorheen is gehandelt.

In de *Varia Philosophica*, pag. 206. word van het Sout der Wysen gesproken: *Daer zijn drie Steenen, en drie Souten, waer uit de gantsche Konst word volbragt; een Vegetabels Sout, een Animalis Sout, en een Mineralisch Sout; en daer zijn ook drie Wateren, een Goud, een Silver, en een Merkuriaels water.* Hier uit kan men seer wel sien, dat de Medicyne der Wysen

drie

die rokken heeft waer uit sy desen Steen der Wysen gemaekt hebben, en die is toch van ene natuur voortgebragt.

Want of wel de ♀ een Vegetabile is, soo heeft die toch d'overhand in de Natuur der Vegetabilien, en sy staet in groote vriendschap met de Metalen, ja is een wonderlijke Magneet, waer van men pag. 20, 21, en 22 kan sien, in het Tractaet van *Mr. Snyders*, *de Medicina universali* genoemt. Daer in seit hy pag. 22. *dat de ♀ de Metalen verbetert, en die gebuigsaem maekt.* Hy noemt dien ook, *den Mineralischen akker, waer in het zaed der Metalen geworpen word*; en hy geeft ook te kennen in het gantsche 11 Cap. handelende *de Elementis Magicis*, dat'er drie Souten zijn die tot het werk behooren: waer van *Basilius* ook gewag maekt in sijne Verklaring over de 12 Sleutels, pag. 202 met dese woorden: *De rechte oplossing der drie aenvangende dingen heb ik u voorgehouden en beschreven, doch die geschied soo geswind niet.* Hy seit ook, *dat van twee en drie is een gekomen, doch in een wesen.*

Dat ik nu alle dese Spreuken hier achter by gevoegt heb, is tot de gemeene nuttigheit geschied, daer die alle eendrachtig stemmen, op de rechte Materia: 't welk ik genoegsaem kan weten, hoewel ik selfs den Steen niet heb, daer even alle dese specien my genoegsaem bekent

zijn,

zijn, als O, ⦶, ⊖, ⊕, ⊕, ✳, ♀, Borax, Arsenicum, Auripigmentum, Sulpher, Antimonium, Loodwit, Menie, Asijn, ▽, Aqua Regis, Urine, oude drek, Boon-asschen, Hout-asschen, Gras, 't welk ik uit mijn bleikveld achter mijn huis selfs heb gesneden en daer na in mijn kelder gebragt om te putrificeren, doch het is alles maer ydelheit. Ik heb noch in ♂, ♃, ♀, ♄, ☿, gewrocht, waer van voorheen genoeg is gehandelt: soo dat uit dese aengehaelde stukken my ten deele ligt bekent wesen kan, wat voor een specie men tot sulken werk sou moeten soekken. Doch hier van heb ik voorheen meermaels gewag gemaekt, bysonder ontrent de figuur daer de doot koomt gereden: hoe dat de ☿ voortgebragt word. Nu dit is maer een ding, soo wel in de natuur als in de materie. Want als een mensch gestadig Wijn drinkt; soo koomt uit sijn water een Sout, en dat is dan gecalcineerde Wijn: Dit Sout is een Animalische ♀. Wanneer dese twee t'samen vereenigt worden, soo bekoomt men dit Sout; waer van *Basilius* ook schrijft.

Ik geloof dat dese Souten ons een bad konnen maken voor den Konink der Metalen, die het gemeen Goud is. De ♀ is het Sout des Wijns: de Urine is uit het Sout des menschen: wanneer dese dan in haren ♄ gebragt worden,

name-

namelijk in den ✝, soo is'er wonder mede uit e werkken: daerom vind men dese Spreuken y de Philosophen; dat men sal omsien eenen oeden ✳, en eenen goeden Asijn te bekonen, dewijl die het gantsche werk volbrengen.

Mr. Snyders spreekt van dit Sout pag. 37, en 38. *Dat dit Sout in des menschen bloed word gevonden, voornamelijk in des menschen blaes, waer het meest word gespeurt.* En dewijl daer van by hem genoeg is te lesen, soo wil ik den gunstigen Leser hem gerecommandeert hebben.

De Boer die in 's Gravenhage by den Heer *Helvetius* was, seide tot hem, dat hy den Steen in ses dagen kon maken, wanneer hy het Astralische Sout had. Het selvige is my ook verhaelt geworden; dat hy in korten tijt genoeg van die Tinctuur konde maken. Hier uit is dan te besluiten dat in de voor-arbeid, te weten, om dat Sout te maken, de meeste tijt word vereischt: want ten zy het Sout verrot word, so kan daer geen scheidinge komen van syne aerde; en als het Sout is gesuivert, dan is de Materia vaerdig, soo dat die in het samen voegen geen langen tijt vereischt: Daer geschied dan ook geen Putrefactie, gelijk sommige droomen, als dese Steen in ses dagen gemaekt kan worden, wanneer men dat

Sout

Sout heeft. Het Sout is den Akker, en do
Mist, indien sy niet verrot, dan kan he
zaad niets van der aerden ontfangen; daerom
moet sy eerst rotten eer dat sy uitdeeling doen
kan, aen 't zaed, dat haer is toegevoegt.

In de *Turba*, pag, 166. word van de Sou-
ten der Metalen gesprooken met dese woor
den: *De Souten die niet fix zijn, worden b*
geesten vergeleken, en ook genomen voor ▽ *e*
Asijn, en Corrosiven, die het animalische Sout
en gants geestelijk zijn.

Wy seggen dan, dat het gecalcineerd
Sout vluchtig is; en dat door het gemeen △
gecalcineert word, is fix in het △; maer i
de lucht solveert het van de kouw; en het an
der Sout is in het △ geestelijk, doch aen d
lucht is het fix, en solveert niet, waer van i
het voorgaende gehandelt is, daer ik van de
♀ en het ✳ eenen geest heb leeren uittrek
ken; soo dat het Sout aen de Voorligger aen
slaed, en in kleinen tijt tot een water smel
in het glas. Ik geloof dat het by den Sneeuw
berg van *Basilius* vergeleken kan worden, o
waer van *Sendivogius* spreekt; *Wie het water i*
de hitte of warmte kan doen bevriesen of strem
men, die heeft een ding duisendmael beter da
het ☉, *ja dan eenig ding ter Weereld*, pag. 24.

Tot besluit van de getuigenissen en red
nen der Philosophen; sal ik hier noch ie
by

byvoegen, die by de Oude Wysen als een Koninginn van de Metalen gestelt is, daer sy met Koninklijk bloed is begaeft: en met een purper gewaed bekleed, uitwendig met eenen rooden Mantel omhangen, waer onder is een groenen rok, en onder dese is een blaeuw hemd, doorsichtig als Chrystal; en wanneer dat word uitgetrokken, dan is sy geel. Dierhalven seg ik, dat in soodanigen Minerael, dat noch niet in het △ is geweest, de krachten noch volkomen zijn, en dat mag dan seer wel de ⊕ der Wysen genoemt worden: want de Oude Philosophen hebben hondert namen daer aen gegeven, soo dat van hondert niet een daer toe komen kan: en op dat gy my soud gelooven, soo leest *Basilium*, in syne Hand-grepen, pag. 230. *Dat men ♀ door ✳ sal bereiden, en dat is dan de Materie van den Steen der Wysen.* Hy schrijft ook *dat'er sonder ♀ gonst, niets is te schaffen in de Konst:* daerenboven seit hy noch, *Dat de Zon, de Bruidegom van ♀ is*, en soo voorts. Doch andere schryven daer genoeg van onder bedekte namen, gelijk in dit Tractaet veelsins is aengewesen; en wanneer sy spreken van ♄, met meer andere vremde benamingen, dan willen sy daer mede den Wijn beteekenen, en haer Goud, dat met synen rechten naem Vitriool word genoemt, die uit een ongesmol-

ten Minerael word uitgetrokken: waer van *Basilius* spreekt: *dat het uit een raeuw Minerael uitgejaegt en gedreven moet worden*, pag. 166: doch my is van een goet vrient bekent gemaekt, dat indien men het gemeen Goud met den Hongarischen ♁ of Spaens-groen kon vereenigen, men dan het werk soude hebben.

Hier mede sal ik eindigen, verwachtende dat de Broeders my ook wat sullen mede deelen van hare schatten en rijkke Konst: want *die geeft wat hy heeft, is waerd dat hy leeft*, en men moet sijnen Naesten goet doen, soo veel als de Natuur en de reden kan lijden.

Dit heb ik in het kort beschreven van de natuurlijke stukken deser Konst, als van d'Urine, Wijn, Asijn, en Souten; gelijk daer zijn, ♁, ⊕, ⦶, ⚲, ⊖, ⊙, ✳, ⊕; en voorts van de Metalen en Mineralen, ☿, ♃, ♄, ♀, ♂, ☽, ☉, ♁, ♤, ∞, en andere: Nu wat ik hier in gedaen heb, wil de goetgunstige Leser in dank ten besten aennemen; Dien ik wensch gestaeg in Wijsheijt en kennis te mogen voort gaen, tot dat wy alle de rechte ♀ mogten omhelsen, met welke ik wil besluiten, dus hare laeste redenen aenhoorende:

Venus

Venus ben ik stout en wild
Als yder aen kan schouwen,
☿ voer ik in mijn schild
By mannen en by vrouwen.

Let wel op mijn groene schijn
Dien ik u koom vertoonen;
Als ik drink den goeden Wijn.
Sal ik staeg by u wonen.

Geef my dan uw trouwe gonst,
Tot uwen Hermes eeren,
Soo vind gy de grootste Konst,
Die ik u nut sal leeren.

Trekt my al de kleeders uit
Door Ad'laers kloekke krachten,
Soo siet gy de schoonste Bruit
In 't blaeuw seer hoog te achten.

Helder als een klaer Crystal
Ontdekt gy myne leden,
Om die naeuw t' aenmerkken al
Moet gy veel vlijt besteden.

Die my dan in 't Wijnhuis voert,
Siet ras mijn groot vermogen:
Want als iemand met my boert,
Soo vind hy sich bedrogen.

Mars kan voor my niet bestaen,
Saturn mag schier niet spreken,
Strax Iupijn sal henen gaen
Door mijne snege streken.

Maer ik stel mijn meeste gonst
Aen Sol en Lunaes zijden,
Daer uit koomt de rechte Konst
Die soo veel steeds moet lijden.

EINDE.

UITLEGGING DER CHARACTERS,

by de Alchymisten gemeenelijk, en nu hier in dit boek gebruikt.

☉, *Aurum, Sol*, Gout.
☽, *Argentum, Luna*, Silver.
♂, Mars, Yser.
♀, Venus, Koper.
♃, Jupiter, Tin.
♄, Saturnus, Lood.
☿, Merkurius, Quikſilver.
O, Aluin.
⦶, Salpeter.
⊖, Gemeen Sout.
⊕, Vitriool, Koper-rood.
⊕, *Sal Gemmæ*, Steen-Sout.
□, Gecalcineerde Wijn-ſteen.
□, *Tartarum*, Rouwe Wijn-ſteen.
△, *Sulphur*, Swavel.
✳, Sal Armoniac.
∞, Arſenicum, Rotte-kruit.
♁, Antimonium.
♁, Spaens Groen, of Roomſche Vitriool.

✠, Asijn.
⁂, Gedistilleerden Asijn.
≋, Regen-water.
△, Vyer.
▽, Water.
▽̶, *Aqua Fortis*, Sterk Water.
□, *Corpus*, Gecalcineert Sout.
♎, *Spiritus*, Geest.
Ψ, Kalk.

BLAD-

BLAD-WYSER

Der voornaemste saken in dit Boek verhandelt.

A.

ACetum Antimonii, 49. *Meester in Kankereuse wonden*, 79. *Tot een poeder* ☿ vitæ, 80
Acetum *der Philosophen*, 83, 87. *der Wysen* 1
Adelaer, 176
Aenvank te maken door de Metalen en met de Metalen, 82
Aerde is uyt het Water voortgebragt, 13
Moeder *van alles dat ons noodig is*, 71. *kan nevens geest uit water gedreven worden*, 215
Alchymisten, 89
Alle dingen zijn in alle verborgen, 148
Alles is eerst uit water gemaekt, 2
Antimonium, een Vagevyer voor't Goud, 51. *is een* Herbarius Chymicus, 56, 80. *het voornaemste* Minerael, 56. *het bloed van het Goud*, 56. *maekt het lood hard*, 58. *brengt de* Metalen *tot slakken*, 60. Meester *in de* Medicyne, 77. *met Arsenicum gedistilleert*, 96. *spreekt tegen den Wijn*, 112. Meester *in de* Medicynen *voor menschen en Vee*, 113. *heeft sijn volle kracht in de Sundvloed behouden*, 113. *verbrand sich selven*. 146

Anima *uit het Goud te trekken* 36
—— *uit het Silver* 38
—— *van Venus* 40
—— *van Mars.* 41
—— *van Jupiter* 41
—— *van Merkurius* 42
—— *van Saturnus* 43
—— *van den Vitriool* 43, 206
—— *uit den Aluin* 44
—— *van't Sout Commun* 45
—— *uit het Salpeter* 46
—— *uit den Wynsteen* 47
—— *uit het Steenkalk* 47
—— *van den Antimonium* 48
Arcanum Tartari *by Paracelsus* 29, 70, 108
Asijn der Wysen, 1, 69, 96. *van Venus*, 74. *uit* ⦶, O, ♂, ∞, ♁. *uit Aluin*, ⦶, ⊖, ✳, ⊕, ♁, 98
Asschen uit Tin, Lood, en Quiksilver 171
Astralisch Sout 150

B.

B*Edieding des Hemels Teekenen in dese Konst* 67
Blancketsel 140
Blanck ysers roest te verhinderen 140
Boeren zijn Philosophen 30
Borax hoe te maken? 223
Boter van den Antimonium 78

D.

De mensch leeft niet alleen van brood en Wijn

wijn 217
Distilleren, Sublimeren, Calcineren &c. te vermyden 34

E.

Een Meester uit de Souten 92
Eerste Corpus *uit der aerden is Sout* 27

G.

Gedistilleerden Asijn om de Souten van de lichamen te scheiden 209
Gedistilleerden Asijn op een Alkest 129
Geest der aerden 149
Geest des Weerelds is het Sout, 32. *de rechte Materie van't werk* 65
Geest van Wyn op gecalcineerde Tartarum gestelt 129
Glansch aen't vel te geven en te bewaren 140
Godt is den opperſten Alchymist 24
Goud der Oude Wysen is levendig 194
Goud heeft een Magneet, 24. *is het eerste en het laetste van alle Metalen* 168
Goud, Wyn, en de Mensch beminnen malkander 170, 192
Gouden Oly uit Wyn 193
Groene Leeuw is het ▽ *des Weerelds in het Centrum der Aerden* 31
Groene Steen uit ☉ 98
Groenheit der aerden is meest in den Wyn verborgen. 119

H.

Handeling is meer dan de halve Konst 23

Heel de Medecyne bestaet uit Antimonium en een tros druiven, 120
Hoe wy gevoed worden? 219
Hoeve van Hermes, 105
Hof van Hermes. 171

I.

Yser en Koper te gelijk in Sterk-water 144
——— *in Oly van Ongerschen Vitriool* 97
——— *in sterk-water gebroken* 91
——— *in Sterk-water opgelost* 96, 97
——— *in Sterk-water word soet door het Lood* 120
In Goud, den Wyn, en de Mensch, is meer verborgen dan vele konnen gelooven 166
In Vitriool is niet dan Medicyne voor den mensch. 30
Jupiter, en syne eigenschappen 157
Jupiter is een kleine Morgenster 75

K.

Karbonkel-steen uit het Goud te maken 162
Koorn-brandewynen suiver te maken 135
Koorts te genesen 131
Koper te versilveren 95
Kruis en verdriet doet de Weereld overwinnen. 81
Lac Sulphuris *te maken* 83
Laetdunkentheit veler Alchymisten 89
Leven, waer van daen? 20
Longers gebreken te genesen 85
Lood of Litargirium in Asijn opgelost 98

Lood

ood heeft sijn lijf van Merkurius genomen, 144
ood in eeren te houden, 145. in Sterk-water opgelost, 97, 142. hoe? 144. is harder om te smelten als Tin, 142. is het Silver der Oude Wysen, 145. voor een water der Metalen te houden, 144
osse tanden vast te maken 134

M.

Materie der Metalen 19
ars bewaert Venus met het swaerd, op dat sy geen Hoer soude worden 97
Mediateur onder de Souten, 82. tusschen den Mensch en de Metalen 23
Medicyne tegen de Roode Loop 55
Medicyne uit den Antimonium tegen vele gebreken 130
Merkurius der Wysen is de geest des Weerelds 76
Merkurius door Sterk-water gebroken 94
Merkurius in Sterk-water opgelost 128
Merkurius is alles in allen, 91. de eerste en de laeste, 92. de rechte Prima Materia, 150. Vader van Tin en Lood 152
Merkurius kracht is niet te doorgronden 165
Merkurius te figeeren met koleur van ☉. 222
Metaels water 90
Metalen en Mineralen hare eerste Materie, 86. hare natuur en eigenschappen 141
Metalen zijn geen Materie van den Steen

der

der Wysen, 65
Metalen zijn volwassene en onrijpe 159
Mineralen hebben meerder geest dan gesmolte Metalen, 76

N.

Natuur der Mineralen ontrent de ☿, 125
Natuur na te volgen, 19, 30

O.

Ongerschen Vitriool in gemeen water opgelost, 96
Onvolkome Metalen een sak der leugenen 194
Oly der Wysen 83
Oly in 't Loodwit of Menie 26
Oly uit Urine en Stercus 219
Oude Saturnus, wie? 81

P.

Poeder om te sweeten 133
Prima Materia *der Metalen, of het Sout der Wysen* 147
Prophetie van Paracelsus 200, *&c.*

R.

Roode Loop te genesen 131
Roode Oly uit den Vitriool 63
Roode Oly uit Saturnus 22, 66
Roode Oly uit Urine *en* Stercus 219

S.

Sal Armoniac *gemeen, en uit menschen bloed en Urine te maken* 221
Sal Armoniac *is de Vogel die by de Metalen vliegt* 150

Sal

Sal Armoniac *te sublimeren*, 210
Sal Armoniac *uit Lood*, 165
Salpeter *uit Kolen gecalcineert*, 62
Salpeter *is de roode Leeuvv*, 116. *een seep voor de Metalen* 70. *meester over alle Souten* 16
Salpeter *op Ongerschen Vitriool met onsen Asijn gestelt* 120
Salpeter *te calcineren* 129
Samenspraek *tusschen de Natuur en den Autheur*, 101, *&c.*
Saturnus *vvie, en vvat hy zy?* 154. *voor de eerste vvortel der Metalen gehouden* 56
Schat *des Weerelds in den Wijn en het Brood verborgen* 214
Schatten *op verscheide plaetsen verborgen* 201
Scheurbuik *te genesen* 134
Schildergoud *uit Tin* 72
Slechte *saken hebben noch hare ondervvysing van nooden* 54
Solfer *van Antimonium* 52
Sonder *doot en verrotting is geen vvederopstanding* 76
Sonder *Sout kan niets vvassen* 69
Sonder *Souten is geen licht in de Natuur te vinden* 89
Sout, *de bescherming voor verrotting, moet mede noch sterven* 77
Sout *der Metalen niet uit de Metalen te soeken* 93
Sout *der Wysen is het leven van de lucht* 24

Sout-

Souten van hare banden ontbonden, en toebereid om hare zaden t'ontfangen, 9
Souten voornaemste materie van 't vverk in dese Konst, 9
Souten, vvelke? 88
Souten zijn de bergen in de Konst, 28, 69. lichten in dese Konst, 89. Sleutelen om Metalen en Mineralen te openen 70
Sout uit Antimonium, droog en mager 140
Sout uit de Metalen 17
Sout uit des menschen drek 217. en Vrine 221
Sout uit Saturnus 25
Sout uit yser 25
Sout vvaer mede men de Metalen smelt 223
Spaensche pokken te genesen 131
Spyse der Metalen 85
Spiritus Salis te maken 134
Sproeten te verdryven 140
Stad van Hermes 101
Steen der Wysen, uit ♀, ☉, en ✳ te maken, 161. die kan niet komen uit den Vitriool 30
strydende Mineralen 122
struis-vogel, of die het yser verteert? 190

T.

Tafel van Hermes 49, 175
Tartarum der Aerden 185
Tartarum op verscheide vvysen te calcineren 129
Tijt door gelijkenissen voorgestelt 68

jt is eerder dan de Materie, 27. meerder 68.
soo veel, 119
jt vvaer te nemen 67, 119
inctuur in's Gravenhage 5
inctuur tot Aken 6
inctuur uit ♃, ♄, en ☿ 171
in en Lood stryden tegen malkander 143
in goeden klank te geven 59
in heeft meest Svvavel in sich 145
in in Sterk-vvater opgelost 97
in is het Goud der Oude Wysen 145

V.

enus heeft den gemeenen Asijn lief 73
ier Elementen in de salpeter 61
it de Metalen alleen kan men niets doen 58
it een Corpus tvvee geesten te maken 123
it een eenig ding kan geen groot vverk voortkomen 88
it Vitriool is de Steen der Wysen niet te maken 63
Vitriool der Wysen is d'onsienlyke lucht 25
Vitriool of Acetum der Wysen 1
Vitriool tot een bloed-roode Oly 128
Vogelen van Hermes 3
Volle deugden in den Wijn, in den Asijn, en in de Kalk 3
Vratten van de handen te verdryven 140
Vrine 181, 189, 220

W.

Waer door het gantsche vverk zy? 32

Waer-

Waerschouwing aen de Vrienden der Konst, 26, 71, 88, 117, 197
Water of Asijn om Goud op te lossen 95
Water om alle vlekken en sproeten uit het aensicht te verdryven 140
Water uit Aluin, Salpeter en Wynsteen 128
Water uit Salpeter en Vitriool 89
Water uit ☉, *Aluin*, ☿, ♾, ♁. 132
Water-zucht te genesen 131
Wyn en Asijn is het leven der aerde 19
Wyn, een vriend der menschen en der Metalen 14
Wyn en Souten vangen den Vogel van Hermes 23
Wyngaerts redenen 106, &c.
Wyn is een groene Leeuw, 115. *een drank der Metalen*, 121. *een gecoaguleerde lucht*, 187. *het bloed der menschen en der aerden* 111
Wyns natuur, 3. *krachten* 18, 28
VVynsteen geeft schoone Medicynen, 29. *heeft twee natuuren*, 205. *suivert het silver en maekt dat swaerder* 28, 70
VVynsteen der VVysen is niet de gemeene VVynsteen 29
VVynsteen in Sterk-water opgelost 97, 119
Wynsteen *met Asijn uitgeloogt* 128

EINDE.

DE
Roode Leeuw,
OF HET SOUT
der
PHILOSOPHEN.

Gedrukt voor den Autheur.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY